

STRATEGIA ROZWOJU
GMINY LASKOWA
2014-2020

Słoneczny kwiat Małopolski

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	4
2. OBSZAR I CZAS REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY LASKOWA	5
3. DIAGNOZA STANU WYJŚCIOWEGO	6
3.1. ANALIZA UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH ROZWOJU GMINY	6
3.2. ANALIZA UWARUNKOWAŃ WEWNĘTRZNYCH GMINY LASKOWA	9
3.2.1. RYS HISTORYCZNY	9
3.2.2. RYS KULTUROWY	10
3.2.3. POŁOŻENIE I POWIERZCHNIA	14
3.2.4. UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI, GEOMORFOLOGIA, GEOLOGIA, KLIMAT, ZASOBY WODNE, WARUNKI ŚRODOWISKOWE	16
3.2.5. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	19
3.3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	24
3.3.1. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	27
3.3.2. STRUKTURA WŁASNOŚCI NIERUCHOMOŚCI	38
3.4. DEMOGRAFIA	39
3.4.1. STRUKTURA BEZROBOCIA W GMINIE	42
3.5. GOSPODARKA	43
3.5.1. SEKTOR ROLNICZY	46
3.5.2. SEKTOR POZAROLNICZY	48
3.6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	49
3.6.1. INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA	49
3.6.2. INFRASTRUKTURA ZDROWOTNA I OPIEKA SPOŁECZNA	55
3.6.3. INFRASTRUKTURA KULTURALNA, SPORTOWA, REKREACYJNA	57
3.6.4. BEZPIECZEŃSTWO	62
3.6.5. PRZYNALEŻNOŚĆ GMINY DO ZWIĄZKÓW I STOWARZYSZEŃ	63
3.6.6. SAMORZĄD GMINY LASKOWA	63
4. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW WYSTĘPUJĄCYCH NA TERENIE GMINY	67
4.1. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW W SFERZE GOSPODARKI:	67
4.2. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW W SFERZE INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ:	67
4.3. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW W SFERZE SYTUACJI SPOŁECZNEJ	67
4.4. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW W SFERZE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	67
5. ANALIZA SWOT	67
6. MISJA ORAZ CELE STRATEGII	74
6.1. MISJA STRATEGII	74
6.2. CELE STRATEGICZNE ORAZ OPERACYJNE – KRÓTKO- I DŁUGOTERMINOWE	76
7. SPÓJNOŚĆ STRATEGII GMINY LASKOWA Z CELAMI ROZWOJU REGIONALNEGO.	85
8. POWIĄZANIE ZADAŃ REALIZOWANYCH W RAMACH STRATEGII Z INNYMI DZIAŁANAMI	88
9. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY REALIZACJI STRATEGII	90
10. PRZEDSIĘWZIĘCIA INWESTYCYJNE	93
11. Wykorzystane materiały, literatura.	101

SPIS TABEL

Tabela 1. <i>Sołectwa gminy.</i>	14
Tabela 2. <i>Klasyfikacja gleb wg klas bonitacyjnych.</i>	19
Tabela 3. <i>Wykaz pomników przyrody na terenie Gminy Laskowa</i>	21
Tabela 4. <i>Formy własności (inne niż prywatne) na obszarze Gminy Laskowa</i>	24
Tabela 5. <i>Sieć gazowa w Gminie Laskowa.</i>	27
Tabela 6. <i>Wykaz dróg na terenie Gminy Laskowa.</i>	30
Tabela 7. <i>Średni dobowy ruch (SDR) na drogach w obrębie Gminy Laskowa.</i>	34
Tabela 8. <i>Zmiany w zasobach mieszkaniowych Gminy Laskowa w latach 2010-2013.</i>	38
Tabela 9. <i>Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie Laskowa w latach 2010-2013.</i>	38
Tabela 10. <i>Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w latach 2010-2013.</i>	38

Tabela 11. Liczba ludności w gminie Laskowa	39
Tabela 12. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach Gminy Laskowa w latach 2010-2013.....	40
Tabela 13. Ludność według płci i ekonomicznych grup wieku - stan na 31.12.2013 r.	40
Tabela 14. Przyrost naturalny wg płci w 2013 r.	41
Tabela 15. Migracja w ruchu wewnętrznym w 2013 r.	41
Tabela 16. Poziom i dynamika bezrobocia w gminie Laskowa w latach 2010-2013	42
Tabela 17. Podmioty gospodarki narodowej w Gminie w latach 2010-2013	44
Tabela 18. Podział podmiotów gospodarki narodowej w gminie w 2013 r.....	44
Tabela 19. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie Gminy Laskowa wg wybranych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2013 r.	45
Tabela 20. Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Laskowa.....	47
Tabela 21. Struktura głównych zasiewów w Gminie Laskowa wg Powszechnego Spisu Rolnego 2010.....	48
Tabela 22. Wykaz ilości uczniów uczęszczających do przedszkoli i szkół w Gminie Laskowa	50
Tabela 23. Ilość uczniów objętych obowiązkiem szkolnym w Gminie Laskowa.	50
Tabela 24. Podstawowa opieka zdrowotna – porady ogółem w Gminie Laskowa.	57
Tabela 25. Statystyka wyjazdów OSP 2011-2013	63
Tabela 26. Analiza SWOT.....	69
Tabela 27. Analiza siły zbieżności pomiędzy czynnikami SWOT.	73
Tabela 28 Zakres tematyczny strategii.....	85
Tabela 29. Wskaźniki monitorowania Strategii Rozwoju gminy Laskowa.....	90
Tabela 30. Przedsięwzięcia inwestycyjne w latach 2014-2020.....	93

SPIS RYSUNKÓW

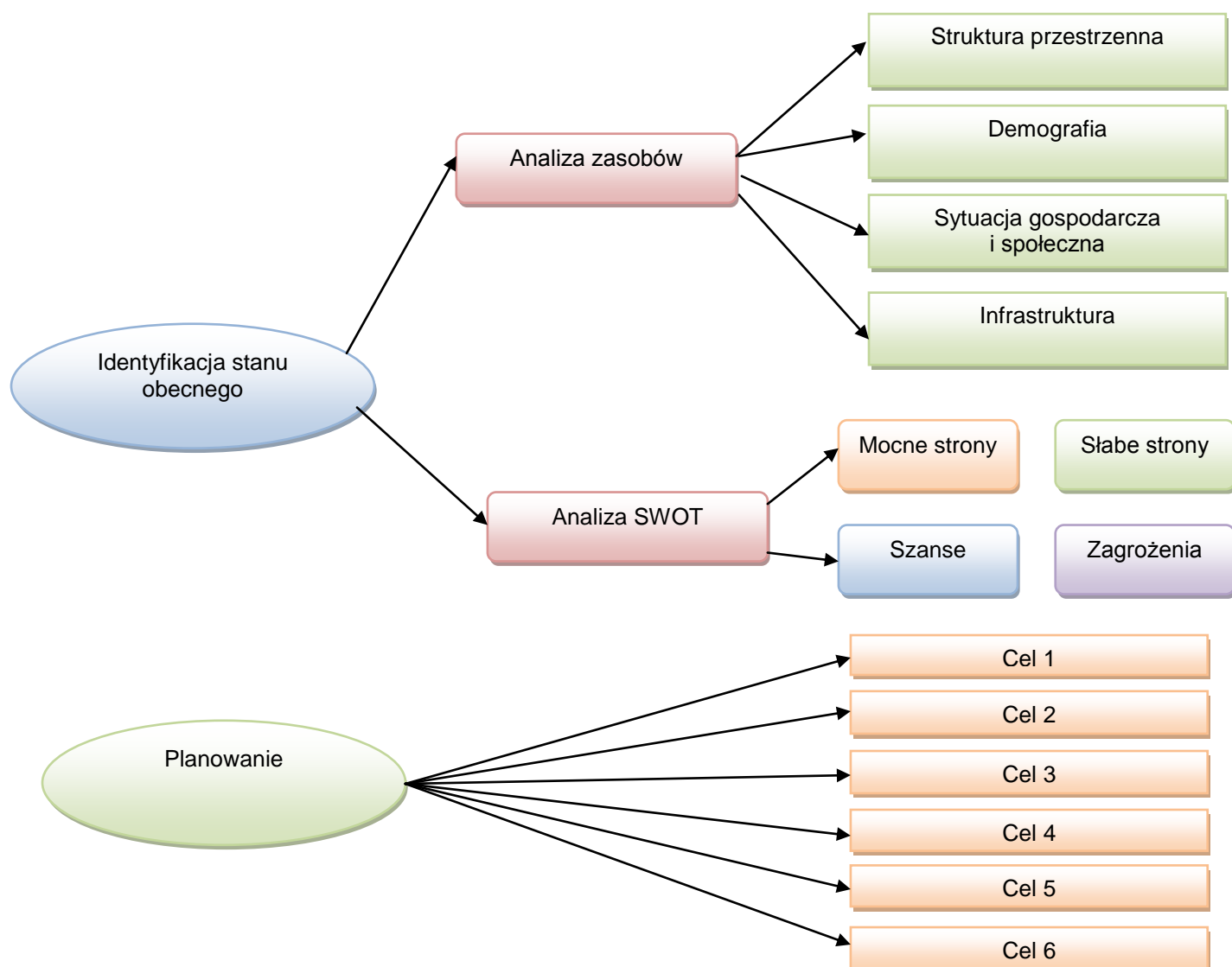
Rysunek 1. Schemat planowania strategii rozwoju Gminy.	4
Rysunek 2. Dwór w Laskowej.....	11
Rysunek 3 Herb Gminy Laskowa.	13
Rysunek 4 Flaga Gminy Laskowa.	13
Rysunek 5. Logo gminy Laskowa.....	14
Rysunek 6. Lokalizacja Gminy Laskowa na tle kraju, województwa i powiatu. Sołectwa gminy.	15
Rysunek 7. Struktura powierzchni gminy wg podziału na sołectwa.	15
Rysunek 8. Klasyfikacja gleb na terenie Gminy Laskowa.....	19
Rysunek 9. Kształtowanie się liczby ludności gminy w latach 2010- 2013.....	39
Rysunek 10. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku.	41
Rysunek 11. Zmiana ilości bezrobotnych w gminie Laskowa w latach 2010-2013.....	43
Rysunek 12. Sposób użytkowania gruntów wg powierzchni (ha).	47
Rysunek 13. Wykaz dzieci podlegających obowiązkowi szkolnemu w latach 2008-2012.....	51
Rysunek 14. Prognoza ilości uczniów w poszczególnych szkołach w roku szkolnym 2013/2014 do 2019/2020.....	53
Rysunek 15. Stacja narciarska Laskowa - Kamionna.	58
Rysunek 16. Suska Sechłońska.....	59
Rysunek 17. Schemat organizacyjny Urzędu Gminy Laskowa.....	65
Rysunek 18. Dochody i wydatki Gminy Laskowa 2010-2013.	66

1. WSTĘP

Strategia rozwoju gminy jest kluczowym elementem planowania rozwoju lokalnego. Jest to dokument, którego celem jest wskazanie wizji oraz strategicznych kierunków rozwoju gminy. Strategia jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania gminą. Pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości w poczynaniach władz gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Strategia umożliwia również efektywne gospodarowanie własnymi, zwykle ograniczonymi zasobami gminy, takimi jak: zasoby ludzkie, infrastruktura czy też środki finansowe.

Dobrze zorganizowany proces opracowania strategii umożliwia zaangażowanie władz lokalnych oraz mieszkańców w planowanie swojej przyszłości. Uwzględnienie zgłaszanych opinii i pomysłów pozwala na wypracowanie strategii, z którą będzie się identyfikowała w dużym stopniu społeczność lokalna. Utożsamianie się władz i mieszkańców gminy z opracowaną strategią stanowi niezbędny warunek jej skutecznej realizacji.

Rysunek 1. Schemat planowania strategii rozwoju Gminy.

Konieczność posiadania aktualnej strategii rozwoju gminy podyktowana jest nie tylko względami praktycznymi „dobrego rządzenia”, ale również wynika z uregulowań prawnych, zawartych między innymi w ustawie o samorządzie gminnym czy też ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, w której strategii gmin i powiatów zostały zaliczone – obok strategii rozwoju kraju, strategii sektorowych oraz strategii wojewódzkich – do kluczowych dokumentów planistycznych, na podstawie których powinna być prowadzona polityka rozwoju kraju (Art. 9 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Dz. U. Nr 227, poz. 1658). Strategia rozwoju gminy stanowi również formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł unijnych.

Na przykład jednym z warunków ubiegania się o środki z obowiązującego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego jest posiadanie aktualnej strategii rozwoju lokalnego wraz wynikającym z niej wieloletnim planem inwestycyjnym.

Założono że strategia będzie dokumentem średniookresowym, a okres jej realizacji przypadnie na lata 2014-2020. Przyjęcie takiego horyzontu czasowego jest zgodne z zaleceniami planistycznymi oraz pozwala na dostosowanie strategii do wymogów wynikających z wieloletnich ram finansowych Unii Europejskiej na lata 2014-2020.

Z uwagi na dość długi okres obowiązywania strategii, przyjęto, że musi to być dokument uniwersalny, koncentrujący się na rozwiązaniu najważniejszych problemów rozwojowych gminy i jej mieszkańców.

Niniejszy dokument został opracowany w celu stworzenia planu działań, jakie mają zostać podjęte w Gminie Laskowa w latach 2014 -2020, w celu poprawy jakości życia jej mieszkańców w aspektach: społecznym, ekonomicznym i kulturowym, w tym zwłaszcza w celu wzmocnienia potencjału turystycznego gminy.

Potrzeba poprawy jakości życia mieszkańców gminy wynika ze stale zmieniających się funkcji, jakie wieś pełni dla jej mieszkańców. Wraz z malejącym znaczeniem rolnictwa jako podstawowego źródła utrzymania ludności, ośrodki wiejskie muszą zapewnić możliwość rozwoju działalności pozarolniczej – a co za tym idzie poprawić jakość infrastruktury technicznej wsi, właściwie wykorzystać posiadane zasoby dziedzictwa kulturowego i walory przyrodnicze, ale także umożliwić mieszkańcom zdobywanie nowych kwalifikacji zawodowych, poprawić dostęp do nowoczesnych form komunikacji, czy wreszcie urozmaicić ofertę zagospodarowania czasu wolnego. Wszystkie te elementy mają wpływ na rozwój wsi, jako ośrodków życia gospodarczego i społecznego, warunkują także możliwości rozwijania w gminie funkcji turystycznych.

Przygotowanie logicznego i spójnego planu działania pozwoli Gminie Laskowa na prowadzenie polityki rozwoju odpowiadającej zdefiniowanym potrzebom. Wytypowanie najbardziej istotnych dla rozwoju projektów inwestycyjnych, pozwoli gminie skonstruować efektywny Wieloletni Plan Inwestycyjny, uwzględniający możliwości pozyskania dodatkowych, zewnętrznych źródeł finansowania.

Założenia Strategii Rozwoju Gminy Laskowa na lata 2014-2020 zostały zaakceptowane przez władze gminy i znalazły odzwierciedlenie w przyjętych dokumentach finansowych.

2. OBSZAR I CZAS REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY LASKOWA

Opracowana Strategia Rozwoju Gminy Laskowa będzie realizowana na terenie gminy w latach 2014–2020. Strategię Rozwoju Gminy Laskowa wykonano zgodnie z Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2013 poz. 594 – tekst jednolity + zmiany).

Zadania zapisane w Strategii Rozwoju Gminy Laskowa są zgodne z:

- Planami Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Laskowa,

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Laskowa,
- Aktualizacją Programu Ochrony Środowiska dla gminy Laskowa na lata 2014–2017 z perspektywą na lata 2018-2021
- Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Laskowa na lata 2014–2026 (Uchwała Nr XXXVII/255/13 z dnia 20.12.2013 r. i zmieniającą Uchwałę Nr XXXIX/273/14 z dnia 21.03.2014r.)

W odniesieniu do Strategii Rozwoju przyjęto następujące założenia:

- realizacja Strategii ma służyć mieszkańcom gminy oraz instytucjom i organizacjom funkcjonującym na omawianym terenie.
- decyzję o przyjęciu Strategii oraz decyzję dotyczącą realizacji jej założeń podejmuje Rada Gminy w Laskowej,
- strategia została opracowana przy współudziale mieszkańców gminy i władz gminy, co wpływa na wartość tego dokumentu. W pracy nad strategią wykorzystana została wiedza ludzi najlepiej znających problemy i potrzeby gminy, a także nastąpiła integracja społeczności wokół istotnych problemów gminy.
- projekt strategii poddano społecznej konsultacji, której wyniki są podstawą hierarchizacji potrzeb i celów.

Strategia Rozwoju Gminy Laskowa będzie na bieżąco aktualizowana we współpracy z lokalnymi partnerami społeczno – gospodarczymi.

3. DIAGNOZA STANU WYJŚCIOWEGO

Zaprezentowana poniżej diagnoza stanu wyjściowego obejmuje szczegółową analizę uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju gminy. Do czynników zewnętrznych mogących istotny sposób wpłynąć na rozwój gminy zaliczono postępujące procesy integracyjne i globalizacyjne w Europie, stosowanie polityk wspólnotowych (w tym polityki rolnej i polityki rozwoju obszarów wiejskich), a także takie zjawiska jak rozwój społeczeństwa informacyjnego, pojawianie się nowych form turystyki czy niekorzystnie kształtujące się trendy demograficzne.

Natomiast oceny czynników wewnętrznych rozwoju gminy, dokonano w sześciu najważniejszych obszarach rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, zwracając szczególną uwagę na powiązanie analizowanych obszarów z przyjętym w strategii systemem monitorowania. Zbiorcza analiza SWOT jest podsumowaniem przeprowadzonych badań analitycznych i stanowi podstawę do sformułowania właściwej diagnozy strategicznej, która z kolei służy do określenia właściwej wizji i strategii rozwoju gminy.

3.1. ANALIZA UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH ROZWOJU GMINY

Należy przypuszczać, że rozwój gminy Laskowa, podobnie jak i zdecydowanej większości gmin w Polsce, będzie mocno uzależniony od szeregu czynników zewnętrznych. Niektóre z nich będą miały pozytywny wpływ na rozwój gminy, natomiast inne mogą w sposób istotny przyczynić się do ograniczenia ich rozwoju.

W niniejszej analizie ograniczono się do krótkiej charakterystyki kilku najważniejszych pozytywnych i negatywnych zjawisk, które w znaczący sposób mogą wpłynąć na szanse rozwoju gminy. Od uświadomienia sobie znaczenia tych zjawisk zależy w dużej mierze poprawność sformułowania diagnozy i strategicznej wizji rozwoju gminy.

Do głównych czynników zewnętrznych, mogących pozytywnie wpłynąć na rozwój gminy Laskowa należy z pewnością zaliczyć:

Postępujące procesy integracyjne w Unii Europejskiej, dokonujące się w wymiarze przestrzennym, społecznym i gospodarczym. Z licznych analiz oceniających możliwy wpływ procesów integracyjnych na rozwój Małopolski wynika, że w dłuższej perspektywie czasu należy spodziewać się

szeregu pozytywnych zjawisk związanych z modernizacją gospodarki i infrastruktury technicznej, napływem inwestycji i nowych technologii, rozwojem nowych form zatrudnienia, a także poprawą poziomu wykształcenia i jakości życia mieszkańców regionu. Należy mieć nadzieję, że również gmina Laskowa będzie objęta częścią pozytywnych procesów rozwojowych zachodzących na obszarze Polski i województwa małopolskiego.

Transfer do regionu znacznych środków finansowych, związanych z realizacją przez Polskę programów współfinansowanych z Unii Europejskiej. Od wielkości i efektywności wykorzystania tych środków będzie między innymi w dużej mierze zależał rozwój społeczności lokalnych, w tym również gminy Laskowa.

Rozwój społeczeństwa informacyjnego i możliwości z tym związanych. Przewiduje się, że w ciągu najbliższych lat nastąpi szybki rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych, przyczyniający się do ich powszechnego wykorzystania przez coraz szersze kręgi społeczeństwa. Łatwy dostęp do informacji i wiedzy stanowi obecnie fundament rozwoju i może stać się ważnym czynnikiem zmierzającym do wyrównywania szans rozwojowych i przeciwdziałania marginalizacji terenów wiejskich i małych miasteczek małopolski. Wraz z upowszechnianiem się infrastruktury komunikacji elektronicznej możliwy będzie stopniowy rozwój różnych form zatrudnienia oraz samokształcenia mieszkańców. Powszechny dostęp do technik informacyjnych będzie z pewnością przyczyniał się do zwiększenia atrakcyjności obszaru i ograniczał występujące w poszczególnych gminach problemy społeczne i gospodarcze, takie jak bezrobocie, ubóstwo, patologie społeczne, itd.

Rosnące znaczenie walorów przyrodniczych i kulturowych w rozwoju różnych form turystyki. W ciągu najbliższych lat, turystyka będzie stanowiła jedną z najszybciej rozwijających się branż, zarówno w Europie jak i w Polsce. Rynek usług turystycznych, będzie w dużej mierze kształtowany przez kompleksowe produkty turystyczne, które w dużym stopniu oparte będą na lokalnych walorach przyrodniczych i kulturowych. Biorąc pod uwagę bogate dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe Opolszczyzny, wydaje się, że wiele gmin z regionu będzie miało duże możliwości włączenia się w ogólnokrajowy proces rozwoju i świadczenie usług turystycznych. Dotyczy to również Gminy Laskowa, która z pewnością będzie miała realne szanse na rozwój różnych form turystyki i rekreacji.

Rozwój sektora odnawialnych źródeł energii. Założenia polityki energetycznej Wspólnoty Europejskiej zakładają wzrost udziału energii ze źródeł odnawialnych w produkcji energii ogółem w krajach Unii Europejskiej do 12 % w roku 2010 i 21 % w roku 2020. Ponadto udział biopaliw w zużyciu paliw silnikowych w transporcie ma w roku 2020 wynieść nie mniej niż 5,75 %. Przewiduje się, że sektor energetyki odnawialnej w Polsce będzie rozwijał się w oparciu o trzy podstawowe źródła: biomasę (pochodzącą głównie z upraw energetycznych oraz odpadów rolnych i komunalnych), energię wiatrową oraz wodną. Dodatkowym źródłem do wykorzystania, chociaż na mniejszą skalę, będzie również energia geotermalna i słoneczna. Rozwój energetyki odnawialnej będzie z pewnością stanowił mocny impuls rozwojowy dla kraju i regionów. W dłuższej perspektywie czasu należy spodziewać się napływu nowych inwestycji i technologii, a popyt na odnawialne surowce energetyczne stworzy dla wielu gmin wiejskich alternatywę dla modernizacji rolnictwa oraz dodatkowe szanse na różnicowanie działalności gospodarczej na wsi.

Do negatywnych czynników zewnętrznych mogących ograniczyć możliwości rozwojowe gminy Laskowa, należy zaliczyć:

Wspólna polityka rolna, która z jednej strony wymusza modernizację i efektywność polskich gospodarstw rolnych, zaś z drugiej może prowadzić do upadku znacznej części małych i nierentownych gospodarstw rolnych. Problem ten może w szczególności dotyczyć gospodarstw rolnych z województwa małopolskiego, które w większości są rozdrobnione i w dłuższej perspektywie czasu mogą nie sprostać narastającej w tym sektorze konkurencji. Biorąc pod uwagę niekorzystną strukturę zatrudnienia w rolnictwie, upadek wielu gospodarstw rolnych mógłby powodować poważne problemy społeczne na poziomie lokalnym, ograniczając znacznie możliwości rozwojowe i inwestycyjne wielu gmin, w tym również gminy Laskowa.

Narastająca emigracja ludzi młodych za granicę. Coraz szerszy dostęp do europejskiego rynku pracy, połączony z brakiem realnych możliwości zatrudnienia w miejscu zamieszkania, powoduje, że coraz więcej młodych i dobrze wykształconych ludzi decyduje się na szukanie pracy poza granicami kraju. Proces ten zaczyna już negatywnie wpływać na regionalny rynek pracy oraz sytuację gospodarczą w regionie, ograniczając szanse rozwojowe województwa i poszczególnych jednostek samorządowych. Ponadto, w wymiarze lokalnym, dalsze utrzymywanie się zjawisk emigracyjnych może prowadzić do wyludniania się obszarów wiejskich i zachwiania funkcjonowania podstawowych struktur społeczno-kulturowych w wielu gminach.

Niedostosowanie środków unijnych do potrzeb inwestycyjnych większości samorządów lokalnych w regionie. Ryzyko takie jest coraz bardziej realne w związku z zobowiązaniem Polski do przeznaczenia co najmniej 60 % środków z Unii Europejskiej na realizację celów tzw. Strategii Lizbońskiej, koncentrującej się przede wszystkim na rozwiązywaniu problemów ogólnoeuropejskich, zaś w niewielkim stopniu uwzględniającej potrzeby rozwojowe wielu samorządów lokalnych. Takie podejście może doprowadzić do sytuacji, w której tylko niewielki odsetek samorządów lokalnych będzie mógł uzyskać wsparcie na modernizację swojej podstawowej infrastruktury, zaś zdecydowana większość będzie musiała rozłożyć w czasie zaplanowane inwestycje, co z pewnością ograniczy ich konkurencyjność i zdolność do inwestowania w innych obszarach rozwoju.

3.2. ANALIZA UWARUNKOWAŃ WEWNĘTRZNYCH GMINY LASKOWA

3.2.1. RYS HISTORYCZNY

W czasach przedhistorycznych przez teren dzisiejszej Gminy Laskowa przechodził jeden z torów rzymskiego i greckiego handlu. O pobycie obywateli starożytnego Rzymu w tych okolicach mogą świadczyć odkryte w dolinie rzeki Łososiny monety rzymskie z okresu cesarstwa (I w. p.n.e. – V w. n.e.). X wiek przyjmuje się jako pierwszą falę osadnictwa, która wpłynęła na te ziemie. Po wypędzeniu Czechów z Krakowa przez Bolesława Chrobrego, król przyłączył Małopolskę, w tym jej część – Sądecczyznę (do której w tamtym czasie należał obszar obecnej gminy), do państwa polskiego.

Pierwsze wzmianki o Laskowej (o osadach, będących obecnie osiedlami wchodzącymi w skład wsi) pochodzą z 1402 roku. W 1420 roku część ziem została odsprzedana przez Klemensa z Kędzierzyc, założycielowi rodu Laskowskich - Jakuszowi z Lasocic.

Według daty umieszczonej na zastrzale więźby dachowej dworku, w 1677 r. powstał wybudowany przez Laskowskich dworek.

W 1688 roku Laskowa, ówczesna własność Laskowskich, zakupiona została przez biskupa krakowskiego Jana Małachowskiego, który następnie w 1689 roku przekazał wieś, sprowadzonemu przez żonę króla Jana Kazimierza, Zgromadzeniu św. Wincentego a Paulo, mającego swoje zwierzchnictwo we Francji. Po przejściu na uposażenie nastąpiło osiedlenie się zakonników i przystosowanie istniejącego dworku do potrzeb zakonu. Laskowa w tamtych czasach zwana była często wsią „Ichmościów Księży Francuzów”. Lazaryści zajmowali włości przez około 100 lat, aż do konfiskaty dóbr przez rząd austriacki.

W 1772 roku nastąpił pierwszy rozbiór Polski, a wraz z nim południowa część kraju, w tym również Laskowa, przeszła pod panowanie austriackie, znajdując się tym samym w jej zaborze (Galicja). Postępująca sekularyzacja i nacjonalizacja majątków kościelnych przez władze zaboru austriackiego przyniosła konfiskatę dóbr klarysek w 1782 roku przez cesarza austriackiego Józefa II. W 1799 roku administrację przejął (w imieniu skarbu cesarskiego) cyrkuł z Bochni, czego następstwem było zwolnienie ze wszelkich świadczeń na rzecz wojska i w konsekwencji intensywne gospodarowanie (utworzono w tych czasach 5 folwarków we wsi).

W roku 1820 (niektóre źródła podają 1821) Laskowa sprzedana została rodzinie Skrzyńskich (zakupiona przez Aleksandra Jakuba Ignacego Skrzyńskiego), by w 1877 roku stać się własnością rodu Żochowskich - Michałowskich.

W 1833 roku Baron Brunicki z Pisarzowej nabył wsie: Strzeszyce, Żmiącą, Jaworzna, Kamionkę Małą i Krosnę (tzw. klucz strzeszycki), zmuszając ich mieszkańców do odrabiania pańszczyzny. Uwolnieniem dla chłopów było dopiero uwłaszczenie, które nastąpiło w 1848 roku.

Pierwsza wojna światowa przyniosła krwawe walki na terenach obecnej Gminy Laskowej pomiędzy armią austro – węgierską, a korpusami armii carskiej Rosji, pozostawiając swoje ślady w postaci cmentarzy (Kamionka Mała, Kobyła, Jaworzna, Laskowa) i linii okopów w lasach.

Lata międzywojenne były czasem recesji i zastoju gospodarczego, dotycząc część chłopów biedą i głodem.

W czasach drugiej wojny światowej obszar dzisiejszej gminy był jednym z pierwszych na ziemiach polskich, gdzie odbywało się tajne nauczanie. Głównym centrum walki z okupantem była Żmiąca, nauki odbywały się również w Sechnej, Ujanowicach, Strzeszycach i Kobyłczynie. Utrzymywany był kontakt z nauczycielami z Nowego Sącza, co owocowało przyjazdami Tajnej Komisji Egzaminacyjnej, legalizowaniem przerobionych klas i zdanych egzaminów. Należy zaznaczyć, że mieszkańcy byli w tym czasie narażeni na olbrzymie represje ze strony okupanta. Mimo wielu aresztowań, nacisków, a nawet mordowania ludności, tajne zorganizowane nauczanie nie ustało.

Bardzo silnie na tych terenach działał ruch oporu. Wielu mieszkańców angażowało się w pracę konspiracyjną poprzez branie udziału w różnych zbrojnych wypadach partyzanckich. Poza

mieszkańcami gminy, w partyzantkę włączona była również ludność z pobliskich okolic, rosyjscy partyzanci oraz uciekinierzy. Dwór w Laskowej był w owych czasach olbrzymią pomocą zarówno materialną, jak i informacyjną. Istniała również tajna organizacja wojskowa założona przez gajowego Kamionki Małej, Aleksandra Lipę. W 1940 roku placówkę ulokowaną w Ujanowicach objął oficer Moszycki (pseudonim Szary). W Jaworznej znajdowała się tajna radiostacja. Od 1944 roku działały na tym terenie Bataliony Chłopskie.

W 1945 roku, po zakończeniu II wojny światowej nastąpiła parcelacja i nacjonalizacja majątku dworskiego na mocy dekretu o reformie rolnej.

W 1992 chluba Laskowej, budynek dworski z powrotem stał się własnością rodziny Michałowskich.

3.2.2. RYS KULTUROWY

Pomimo burz dziejowych, lokalnych zmian i dewastacji, obszar gminy zachował tradycyjny charakter krajobrazu kulturowego i przyrodniczego. Dyspozycja przestrzenna poszczególnych miejscowości pozostała na ogół - poza Laskową - niezmieniona i czytelna. Dla zachowania wartości krajobrazowych i kulturowych w gminie, pełnej ochronie konserwatorskiej podlegają następujące elementy historyczne:

- układy osadnicze;
- sieć drożna;
- zasada zagospodarowania terenu;
- zespoły i obiekty zabytkowe;
- zieleń, ciek wodne i ukształtowanie terenu.

Na terenie gminy znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków:

we wsi Laskowa:

- zespół dworsko - pałacowy na podstawie decyzji Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie z dnia 7.03 1935 roku L.KBS. 11-47- Kr- 35 oraz z dnia 15.04. 1936 roku L.KBS 11- Li- 3- Kr- 36;
Zabytkowy XVII wieczny Dwór w Laskowej - znajdujący się na trasie Małopolskiego Szlaku Architektury Drewnianej należy do najpiękniejszych i najstarszych dworów w Karpatach Polskich. Malowniczo położony stanowi magiczne miejsce warte odwiedzenia. Dworek zbudowany został w 1667 roku z modrzewiowych bierwion, o konstrukcji zrębowej. Korpus dworu pokrywa dach łamany, polski (krakowski). Budowniczym był najprawdopodobniej Andrzej de Lipie Laskowski. Budowla została zaliczona do I grupy weryfikacyjnej, a w skład jej wchodzić prócz samego dworu, kapliczka drewniana z figurką św. Jana Nepomucena, spichlerz, stajnia, stodoła i park. Budynek dworu wraz z otoczeniem ogrodowym i należącymi do historycznej całości zabudowaniami folwarcznymi wchodzi ponadto w skład rozległego założenia kulturowo - krajobrazowego o wysokich walorach rekreacyjnych w skali ponadregionalnej. Od 31.08.1993 roku dwór pozostaje w rękach prywatnych, z możliwością zwiedzania po wcześniejszym uzgodnieniu z właścicielem – panem Piotrem Michałowskim. Prowadzą tu szlaki turystyczne z Limanowej, Łososiny Górnej oraz Dolnej. Dojść można przez góry z Rozdziela oraz dojechać drogą Limanowa – Żegocina.

Rysunek 2. Dwór w Laskowej.

Źródło: www.laskowa.iap.pl

- cmentarz wojenny nr 358 - założony został obok starego cmentarza parafialnego na zalesionym zboczu nad kościołem w Laskowej. Należy do grupy cmentarzy małych - powierzchnia 188 m². Wejście stanowi kuta żelazna bramka. Na półkolistej płycie granitowej niemieckojęzyczny napis: „Śmierć nas worała w ziemię, teraz zbierajcie żniwo” - „UNS HAT DER TOD INS LAND GEPFLÜGT. NUN ERNTET”. Pochowano tu żołnierzy z HHR-5 - Hanredhusa Regiment - Pułk Huzarów Węgierskich Obrony Krajowej, LIR-17 - Landstarminfanterie Regiment - Pułk Piechoty Pospolitego Ruszenia, RUSS - Rosyjski, KOS - Kozacki. Razem 98 poległych w tym 53 rosyjskich nieznanymi.
- zespół kościoła parafialnego.

wieś Kamionka Mała

- zespół kościelny - Ks. „A” – 31, Dec. 253/31 z dn. 22.03.1971 r.
- cmentarz wojenny nr 357 - pod względem wielkości należy do grupy cmentarzy dużych - powierzchnia 1323 m². Oficjalna, używana w dokumentacji nazwa to „Orłówka” - pochodzi od małego przysiółka wsi Kamionka Mała. Dobrze utrzymany i zadbane cmentarz, którego centralną częścią jest piękna, drewniana, kryta gontem i bogato zdobiona wysoka kaplica. Cmentarz oraz kaplica powstały w 1915 r. według projektu G. Ludwiga. Budowla w stylu alpejskim, wysokości 13 m, na planie kwadratu, dwukondygnacyjna, ustawiona na wysokim, murowanym z kamieni tarasie poprzedzonym schodami. Kondygnacje rozdzielone wydatnym, nadwieszonym, obiegającym podcieniem wspartym na 12 słupach, o półkolistym wykroju nad wejściem. Kondygnacja górna oszalowana, z trzema oknami od frontu, nakryta strzelistym dachem namiotowym, zwieńczonym krzyżem. Ściany wnętrza oszalowane, strop drewniany, z dekoracją snycerską. Poniżej na kamiennym kopcu krzyż wykuty z jednego kawałka kamienia przez włoskiego jeńca. Cały cmentarz otoczony drewnianym płotem, otoczony sosnami. Jeden z lepiej zachowanych i jeden z najładniejszych cmentarzy wojennych. Spoczywa tu 92 żołnierzy austriackich, 11 niemieckich i 157 rosyjskich poległych pomiędzy 8 a 13 grudnia 1914 r.

wieś Strzeszyce:

- kapliczka,
- zespół osadniczy.

wieś Ujanowice:

- zespół kościoła parafialnego, wpis do ewidencji zabytków Ks. „A” – 124, dec. 251/124 z dn. 12.03.1971 r

wieś Krosna:

- kościół parafialny.

wieś Jaworzna:

- kościół parafialny;
- Cmentarz wojenny nr 359 - umiejscowiony na wzgórzu, na końcu wsi Jaworzna, na skraju lasu. Przed wejściem, ogrodzony drewnianym płotkiem stoi duży drewniany krzyż na postumencie betonowym. Z obydwóch stron krzyża znajdują się cztery mniejsze krzyże zwieńczone daszkiem. Z tablicy informującej wynika, że pochowanych tu jest 33 żołnierzy poległych w 1914 r. - brak nazwisk.

Najciekawsze zabytki Gminy:

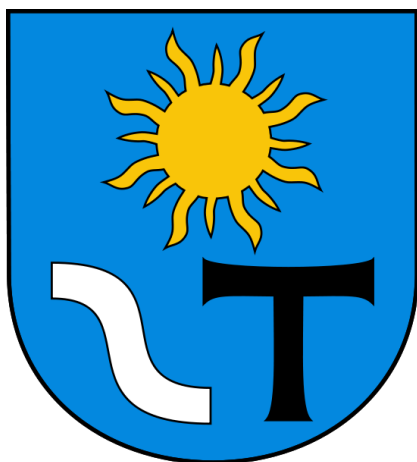
1. Dwa drewniane zabytki sztuki sakralnej w Kamionce Małej: XVII wieczny kościół parafialny pod wezwaniem św. Katarzyny oraz wybudowany na początku XVIII wieku drewniany kościółek, na kanwie wcześniejszego wspomnianego jeszcze w Kronice Jana Długosza. Kościół p.w. św. Katarzyny cechuje konstrukcja zrębowa z wieżą na słup. Ciekawostką kościółka są m.in. krucyfiks z XVII w., posąg św. Katarzyny i Matki Boskiej z XVII w., oraz barokowe organy.
2. Kościółek w Jaworznej pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego - jest miejscem kultu kamiennej rzeźby Chrystusa Frasobliwego z XVIII wieku. Sam kościół zbudowany w 3 miesiące z kamienia, w stylu neogotyckim z trzema nawami i pokryciem blaszanym. Fakt wybudowania w tak krótkim czasie kościoła i umieszczenie w nim cudownej figury sprawił, że kult Chrystusa Frasobliwego bardzo się umocnił.
3. Kościół parafialny w Krosnej pod wezwaniem św. Józefa to najnowszy obiekt sakralny wybudowany wielkim wysiłkiem miejscowej ludności w latach 1983 - 1993.
4. Neogotycki, murowany kościół parafialny pod wezwaniem Imienia NMP, stojący w centrum Laskowej. Został wzniesiony w latach 1928 - 34. Jego największą wartość stanowi cenny obraz z XVIII w., umieszczony w ołtarzu głównym, który wcześniej był elementem wyposażenia kaplicy dworskiej.
5. Ujanowice - w centrum wsi, tuż przy szosie stoi zabytkowy kościół parafialny z 1509 r., pod wezwaniem św. Michała. Obiekt posiada cechy budowli gotyckiej. Wieża kościoła ma formę kwadratu nakrytego barokowym hełmem. W tym samym wystroju jest wieża sygnaturki.
6. Na jednym ze wzniesień Kamionki Małej - Jastrzębce - znajduje się cmentarz wojskowy, którego głównym elementem jest stojąca na podwyższeniu, drewniana kaplica zwieńczona krzyżem (całość około 13 m wysokości).

Herb , flaga i logo gminy.

Herb gminy przedstawia w tarczy typu hiszpańskiego w polu błękitnym słońce o szesnastu promieniach, a pod nim u podstawy tarczy krzywaśń srebrną po prawej oraz krzyż w kształcie majstulę „T” po lewej.

- Słońce – symbolizuje wypoczynkowo – turystyczny charakter gminy.
- Krzywaśń - znajduje się w herbie Drużyna, którym posługiwali się wielowiekowi właściciele Laskowej – Laskowscy.
- Majstula „T” – podkreśla związki zakonu starosądeckich Klarysek z wioskami gminy w wiekach XIII-XVIII.
- Błękitne tło – barwa błękitna jest kolorem Matki Bożej, nieba i wiary, nawiązuje do kultu maryjnego.

Rysunek 3 Herb Gminy Laskowa.

Flaga – flagę stanowi prostokątny płat o proporcjach 5:8, dzielony w słup w proporcjach 1:2:1 w barwach: błękitny przy drzewcu i w części swobodnej oraz biały środkowy. Pośrodku płata flagi na pasie białym – herb gminy. Barwy flagi nawiązują do barw herbu.

Rysunek 4 Flaga Gminy Laskowa.

Logo - Herb i konturowa mapa Gminy zostały połączone w taki sposób by powstał kwiat (słonecznik), który swą formą nawiązuje do słońca z herbem. Dziewięć płatków symbolizuje dziewięć wsi wchodzących w skład gminy, a w środku znajduje się schematyczna mapa całej gminy. Pociągnięcia pędzlem nawiązują do malowniczości pejzażu oraz dynamicznie rozwijającej się turystyki. Natomiast hasło ma podkreślić wyjątkowość miejsca, którym jest gmina Laskowa.

Rysunek 5. Logo gminy Laskowa.

3.2.3. POŁOŻENIE I POWIERZCHNIA

Położenie geograficzne i administracyjne gminy Laskowa:

Gmina wiejska Laskowa przynależy administracyjnie do powiatu limanowskiego, będącego częścią województwa małopolskiego. Obszar gminy wg GUS 2013 wynosi 7 248 ha, co stanowi 7,62 % powierzchni powiatu limanowskiego.

Region, w którym położona jest Gmina Laskowa, ma charakter wybitnie rolniczy o dużych predyspozycjach dla rekreacji. Obszar gminy rozciąga się w środkowej, krajobrazowo najciekawszej i najpiękniejszej części doliny rzeki Łososiny. Położenie, warunki klimatyczne, środowisko przyrodnicze i przede wszystkim brak przemysłu to niewątpliwie najważniejsze walory tego regionu. Turystów urzekają piękne krajobrazy oraz liczne miejsca gwarantujące spokojny służący zdrowiu wypoczynek. W gminie przybywa coraz więcej miejsc noclegowych podwyższa się standard świadczonych usług turystycznych, szczególnie w dziedzinie agroturystyki.

Położenie gminy jest niezbyt dogodny względem większych ośrodków takich jak: Kraków - stwarza gorsze możliwości korzystania z infrastruktury społecznej o znaczeniu ponadlokalnym i regionalnym, zwłaszcza w zakresie szkolnictwa średniego i wyższego, specjalistycznych placówek służby zdrowia, szerszej oferty kulturalnej. Rolnictwo – mające w gminie dogodne przyrodnicze warunki, ale charakteryzujące się małym arealem gospodarstw i dużym udziałem działek rolnych. Atrakcyjny krajobraz, flora i fauna obszaru stanowią szansę przyciągnięcia turystów aglomeracji miejskich oraz turystów zagranicznych.

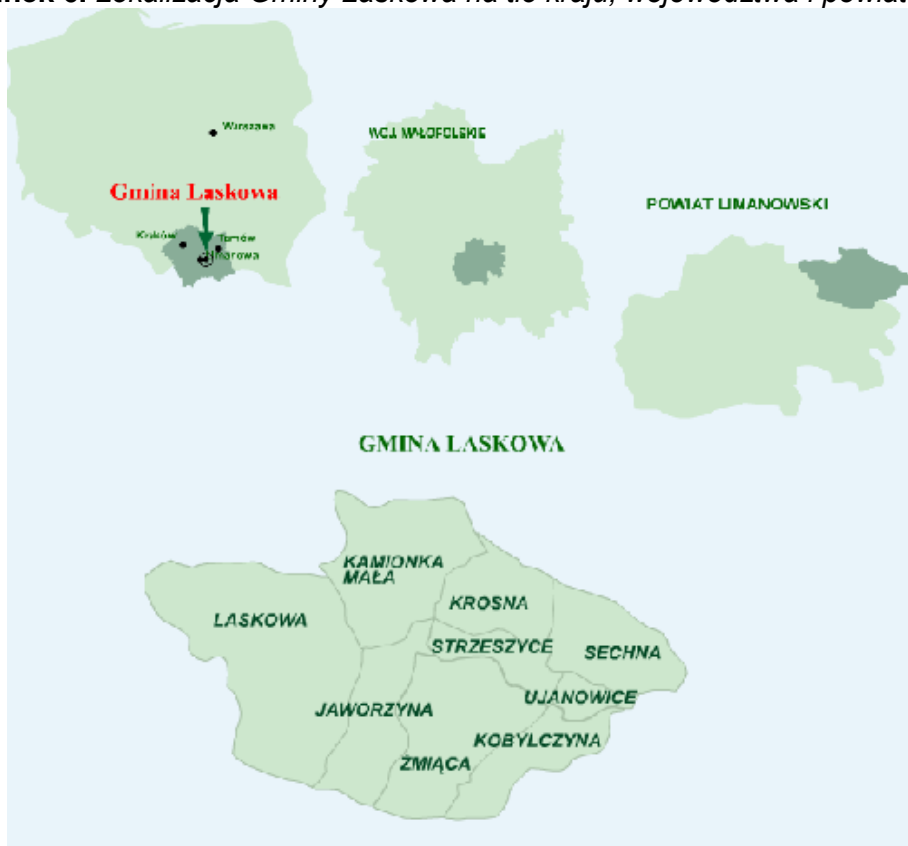
Tabela 1. Sołectwa gminy.

Lp.	Sołectwo	Obszar/ha
1.	Jaworzna	668,38
2.	Kamionka Mała	1 023,01
3.	Kobyłczyna	577,09
4.	Krosna	620,22
5.	Laskowa	2 116,37
6.	Sechna	733,37
7.	Strzeszyce	299,74

8.	Ujanowice	195,31
9.	Żmiąca	1 014,51

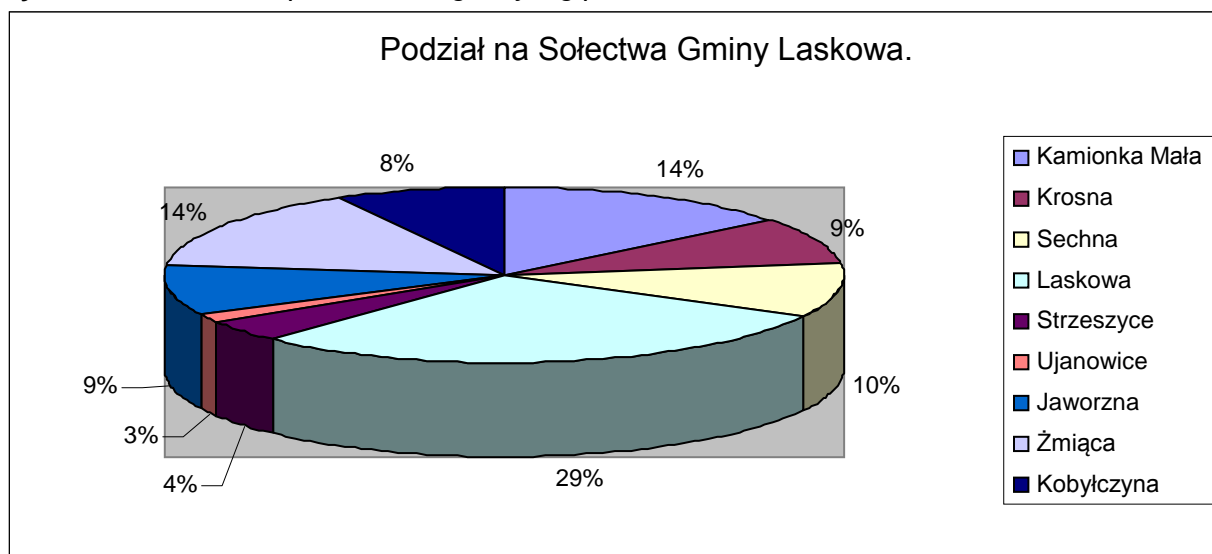
Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne dla terenów Gminy Laskowa, stan na 2013 r.

Rysunek 6. Lokalizacja Gminy Laskowa na tle kraju, województwa i powiatu. Sołectwa gminy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.laskowa.iap.pl

Rysunek 7. Struktura powierzchni gminy wg podziału na sołectwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy.

Siedzibą władz gminnych jest miejscowość Laskowa położona w zachodniej części obszaru gminy. Od północy gmina graniczy z powiatem bocheńskim, gminami: Żegocina oraz Lipnica Murowana, od północnego-wschodu z powiatem brzeskim, gminą Iwkowa. Natomiast od wschodu z powiatem nowosądeckim, gminą Łososina Dolna, a od południa z powiatem limanowskim, gminą Limanowa. Odległości z Laskowej do: Krakowa (70 km), Nowego Sącza (30 km), Rabki (40 km), Bochni (35 km), Zakopanego (90 km).

3.2.4. UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI, GEOMORFOLOGIA, GEOLOGIA, KLIMAT, ZASOBY WODNE, WARUNKI ŚRODOWISKOWE

Gmina Laskowa pod względem morfologicznym położona jest w obrębie Karpat Zachodnich, na pograniczu Beskidu Wyspowego i Pogórza Wiśnickiego, w dolinie rzeki Łososiny – dopływie Dunajca. Obszar gminy leży w obrębie dwóch mezoregionów: Pogórza Rożnowskiego i Beskidu Wyspowego. Otaczające dolinę wzniesienia wahają się od około 300 – 900 m n.p.m. przy zmiennym nachyleniu stoków od 5° – 25°.

Główne elementy rzeźby terenu posiadają układ pasmowy i przebiegają z zachodu ku wschodowi, co związane jest z budową fliszowego podłoża obszaru i różnicowaniami jego odporności na wietrzenie. Najwyższe wzniesienia obszaru występują wzdłuż Pasma Łososińskiego ciągnącego się wzdłuż południowej granicy Laskowej obejmującego: Groń (742,9 m n.p.m.), Sałasz Mały (868,5 m n.p.m.), Sałasz (909,0 m n.p.m.) oraz Jaworz (917,9 m n.p.m.). Najwyższe wzniesienia północnej części gminy stanowią: Rosochatka (593,4 m n.p.m.) oraz Kobyła (605,9 m n.p.m.). Obszary te charakteryzują wspólne cechy ukształtowania i krajobrazu, są to tereny wyniesień przecięte zagłębieniami z płynącymi w nich potokami, o urozmaiconym pokryciu terenu, w postaci zespołów lasów i zadrzewień występujących w większości na niżej położonych zboczach i stokach, często w obszarach źródłiskowych rzek i potoków.

Najbardziej charakterystyczne procesy kształtujące rzeźbę obszaru, na którym jest położona Gmina Laskowa to wietrzenie chemiczne, spłukiwanie, ługowanie, osuwanie, akumulacja rzeczna i działalność człowieka. Procesy te zaznaczają się szczególnie na gruntach rolnych i leśnych, zajmujących znaczną powierzchnię opisywanych obszarów.

Budowa geologiczna.

Najstarszymi utworami na obszarze gminy są warstwy łupków pstrych. Przykryte są one warstwami podmagurskimi. Występują w formie kompleksu, w którym dominują czerwone i zielone łupki ilaste z podrzędnymi wkładkami cienkoławicowych piaskowców przeważnie hieroglifowych. Rzadko i lokalnie w obrębie tych warstw występują piaskowce gruboławicowe, zlepieńcowate, a nawet zlepieńce.

Warstwy podmagurskie reprezentowane są przez piaskowce średnioławicowe, rzadziej gruboławicowe, przeważnie glaukonitowe. Piaskowce są przeławiczone dosyć sporymi pakietami łupków ilastych, marglistych, a nawet margli szarych, niebieskawych i zielonkawych, łupiących się sierpowato. Warstwy magurskie jako najbardziej odporne, budują najwyższe wzniesienia na obszarze gminy. Reprezentowane są przez piaskowce grubo- i średnioławicowe, przeważnie glaukonitowe oraz mikowe, drobnoziarniste, wapniste. Występują też chociaż rzadko piaskowce zlepieńcowate. Łupki są ilaste, łupiące się płytkowo lub margliste o przełamie muszlowym, na ogół stanowią element podrzędny w stosunku do piaskowców.

Elementy tektoniczne mają regularny przebieg z zachodu na wschód. W centralnej części gminy występuje szerokie siodło, o osi biegnącej wzdłuż Doliny Łososiny, przechodzące na północy i południu w dwa łęki. Warstwy generalnie zapadają na północ i na południe pod kątem około 20 – 30°. Podłoże skalne pokryte jest utworami czwartorzędowymi, pokrywami stokowymi i rzecznyymi. Budują je neoplejstocenijskie piaski i żwiry rzeczne oraz mady i mułki, holocenijskie muły, piaski i żwiry rzeczne.

Osady rzeczne w dnach dolin budują słaboobtoczone i nieobtoczone żwiry z wkładkami piasków średnio- i gruboziarnistych, przykryte serią mad (gliny, gliny pylaste i piaszczyste często z domieszką piasków i żwirów).

Warunki klimatyczne.

Klimat występujący na terenie Gminy Laskowa ma charakter przejściowy, związany ze ścieraniem się wilgotnych mas powietrza znad Atlantyku oraz suchego kontynentalnego powietrza ze wschodu. Obszar ten znajduje się w strefie karpackiej o malejących w kierunku wschodnim wpływach oceanicznych i rosnących wpływach kontynentalnych. Granica pomiędzy tymi dzielnicami klimatycznymi przebiega południkowo, wzdłuż Doliny Dunajca.

Teren gminy położony jest w obrębie dwóch pięter klimatycznych. Piętrowe zróżnicowanie klimatu jest ściśle powiązane z urozmaiconą rzeźbą i zróżnicowaniem wysokości nad poziom morza.

Wraz ze wzrostem wysokości w stronę szczytów maleją temperatury powietrza, a rosną roczne sumy opadów, zwiększa się wilgotność powietrza oraz wydłuża się trwałość pokrywy śnieżnej.

Charakterystyczną cechą klimatyczną jest występowanie inwersyjnego mikroklimatu w obrębie wszystkich dolin rzecznych do wysokości około 40 m nad poziom dna dolin. W efekcie w dolinach i kotlinach temperatury są niższe niż na sąsiednich wzniesieniach. Zjawiskom inwersji towarzyszą przymrozki, silniejsze mrozy, zastoiska zimnego powietrza, mgły, stagnujące dłużej w dolinach Łososiny oraz słabe przewietrzanie.

Znacznie korzystniejszymi warunkami klimatycznymi odznaczają się wyżej położone stoki i wierzchowiny pogórzy, w szczególności o ekspozycji południowej, położone na wysokości 350 – 420 m n.p.m., które znajdują się w mezoklimacie o optymalnych warunkach termicznych, wilgotnościowych i przewietrzania. W porównaniu z nimi mniej korzystne warunki klimatyczne występują na stokach północnych o większych spadkach (9–12 % i więcej) zwłaszcza w półroczu zimowym, z uwagi na większe zacienienie.

Na terenie Gminy Laskowa opady kształtują się w przedziale od 700 do 850 mm na Pogórzu i około 950 – 1000 mm na najwyższych szczytach. Zapewniają zasilanie i odnawianie zasobów wodnych. Dominują wiatry z kierunków zachodnich i północno-zachodnich.

Środowisko naturalne.

Środowisko przyrodnicze większej części gminy, ma charakter górski. Jest to obszar wyróżniający się bogatym, zróżnicowanym potencjałem przyrodniczym, w przewadze zalesiony. Krajobraz ten charakterystyczny jest dla Beskidu Wyspowego i Pogórza Karpackiego, gdzie elementy górskie przemieszane są z łagodniejszymi elementami pogórzy.

Podstawę pokrycia terenu stanowią uprawy sadownicze i rolne w formie tzw. szachownicy pól oraz lasy, przyłaski i zadrzewienia a także osadnictwo wiejskie, głównie w formie łańcuchówek oraz licznej zabudowy rozproszonej. Na obszarze gminy występują zasoby wody słodkiej w postaci terenów źródłiskowych i sieci cieków wodnych.

Na obszarze gminy wyróżniono siedem typów krajobrazów:

- krajobraz zbliżony do naturalnego, zalesionych grzbietów górskich i gór wyspowych Beskidu Wyspowego, dominujących nad dolinami i pogórzami, które stanowią dla nich łagodniejsze tło.
- krajobraz zbliżony do naturalnego, zalesionych wysokich pogórzy dominujących nad dolinami, które stanowią dla nich płaszczyznę odniesienia.
- krajobraz kulturowy rolno-leśny bez zabudowy, w obrębie pogórzy.
- krajobraz kulturowy rolny bez zabudowy na stokach i grzbietach pogórzy.
- krajobraz kulturowy rolny z zabudową rozproszoną na stokach i grzbietach pogórzy.
- krajobraz kulturowy rolno-osadniczy w dolinach.
- krajobraz kulturowy osadniczy w dolinach.

Zasoby wodne.

Wody powierzchniowe

Gmina Laskowa położona jest w obrębie zlewni Dunajca (II rzędu), Łososiny (III rzędu) oraz jej dopływów takich jak: Potok Jeziernik, Potok Nagórski, Potok Laskowski, Potok Rozpicki, Potok Jaworzański, Potok Żmiącki, Potok Sechlański, Potok Krośnieński, Potok Kamionka, Potok Rozdzielski (IV rzędu) oraz szereg innych, bezimiennych potoków. Cieki te mają charakter górski ulegając znacznym wahaniom wodostanowym, uzależnionym od czynników atmosferycznych.

Najwyższe wodostany obserwuje się po wiosennych roztopach oraz gwałtownych letnich burzach. Najniższe natomiast występują w okresie suszy letniej i w jesieni. W trakcie wysokich stanów wody zalewana jest w Dolinie Łososiny terasa zalewowa i kamieniec, a także lokalnie niższe partie terasy nadzalewowej.

Na obszarze Gminy Laskowa występują zagrożenia związane z powodzią. Dotyczą one głównie niskiej terasy głównych cieków wodnych gminy – rzeki Łososina. Obszar gminy cechują również zróżnicowane warunki hydrogeologiczne. Ze względu na budowę geologiczną największe zagrożenia związane z osuwiskami występują na stokach, po północnej stronie Doliny Łososiny oraz na stokach dolinek potoków – dopływów rzeki Łososiny.

Wody podziemne

Na terenie Gminy Laskowa można wyróżnić dwa obszary o odmiennych reżimach hydrogeologicznych: obszar den dolinnych i obszar wyniesień terenu.

W obrębie den dolinnych zwierciadło wody gruntowej, swobodne i ciągłe występuje w serii żwirowo - piaszczystej na głębokości 0,5 do 1,5 m (terasa zalewowa) i od 1,5 m do powyżej 4 m (terasa nadzalewowa). Jego wahania rzędu 0,5 do 1,5 m uzależnione są od poziomu wód w ciekach. W partiach przyboczowych woda gruntowa może występować płycej, już na głębokości 0,1 do 0,2 m. W obrębie wyniesień terenu zasadnicze zwierciadło wody gruntowej zalega w poszczególnych seriach fliszowych na ogół na głębokości poniżej 6 do 10 m. Jego wahania uzależnione są od czynników atmosferycznych, a wydajność od litologii warstw oraz stopnia ich spękania. Najwydajniejsze są kompleksy piaskowców magurskich (do 10 m³/h), a najmniej wydajne – kompleksy łupkowe.

Powyżej tego zwierciadła, w pokrywach wietrzelinowych, soliflukcyjno - deluwialnych i koluwalnych występuje poziom wód gruntowych, nieciągły, często o charakterze okresowym, utrzymujący się na głębokości 0,0 m (wycieki i podmokłości) w rejonie osuwiskowym od 3 do 4 m.

Bogata rzeźba terenu oraz duży stopień spękań sprzyjają dużej ilości źródeł i wsięków. Znaczna ich część ujęta została w prywatnych wodociągach wiejskich typu grawitacyjnego.

Gleby.

W obrębie gminy zalegają gleby wytworzone na piaskowcowo-łupkowych seriach fliszowych, na pokrywach soliflukcyjno-deluwialnych oraz na osadach rzecznych. Są to na ogół gleby bielcowe i pseudobielcowe, lokalnie o niewykształconym profilu, brunatne, kwaśne i wylugowane oraz mady o zróżnicowanym składzie i różnej żyzności.

Gleby dobre, III klasy użytków ornych, będące pod szczególną ochroną przed użytkowaniem nierolniczym, występują na madach w dnie doliny Łososiny. Są to gleby o głębokim i dobrze wykształconym poziomie orno-próchnicznym, dobrze uwilgotnione, przepuszczalne i przewiewne, zasobne w składniki pokarmowe. Udają się na nich wszystkie rośliny uprawne.

Gleby średnie IV klasy, będące również pod ochroną, zajmują dolne partie stoków wzniesień. Są to gleby o poziomie orno-próchnicznym do 25 cm, zwykle dobrze wykształcone, ale o mniejszej zasobności w składniki pokarmowe.

Gleby słabsze i najslabsze (V i VI klasa) występują na znacznej części gminy w obrębie wyżej położonych grzbietów i stromych stoków. Przeważają gleby płytkie, szkieletowe, piaszczysto-kamieniste i kamienisto-gliniaste. Są to gleby trudne do uprawy z uwagi na położenie, strukturę i skład mechaniczny.

Na obrzeżu zbiorników wodnych, stosunki typologiczne gleb, są bardzo urozmaicone. Występują tu gleby bielcowe, płowe, brunatne, pseudoglejowe, gruntowo-glejowe, mady i pararędziny.

Poszczególne płaty gleb wykazują różne walory produkcyjne i hydrologiczne. Ogólnie biorąc, wyższymi walorami produkcyjnymi odznaczają się gleby użytków rolnych, ale w aspekcie odnowy wód głębinowych (m.in. pitnych) wyższe z kolei walory hydrologiczne wykazują gleby leśne, zwłaszcza uboższe siedliskowo gleby kamieniste.

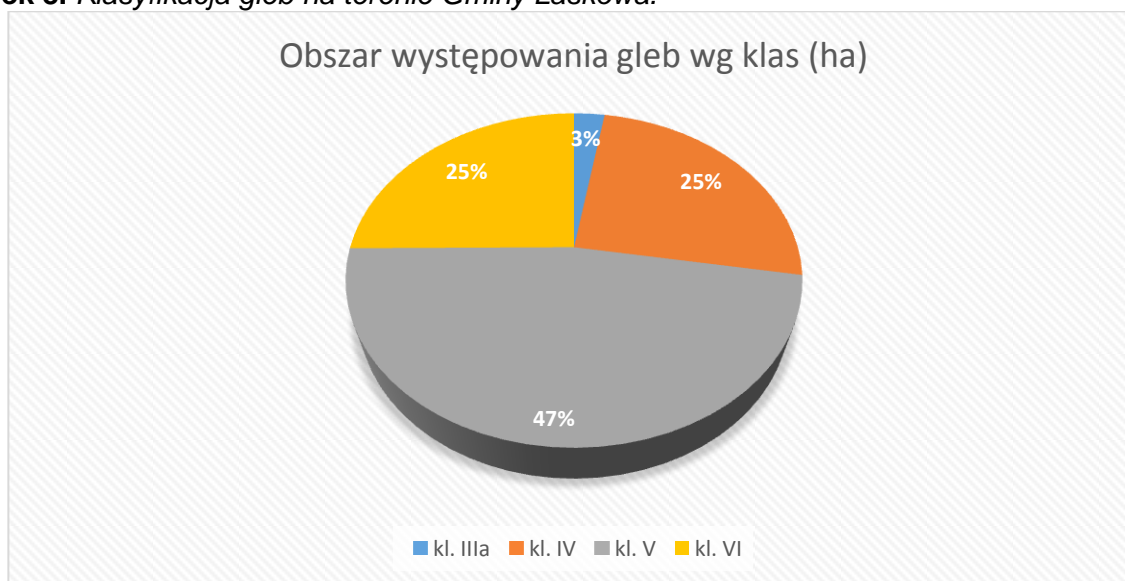
Klasyfikacja gleb na obszarze Gminy Laskowa przedstawia się następująco:

Tabela 2. Klasyfikacja gleb wg klas bonitacyjnych.

Klasa	Powierzchnia [ha]
kl. IIIa	106
kl. IV	1 013
kl. V	1 910
kl. VI	1 015
Razem powierzchnia użytków rolnych	4 044 ha

Źródło: dane gminy

Rysunek 8. Klasyfikacja gleb na terenie Gminy Laskowa.

Źródło: na podstawie „Opracowanie ekofizjograficzne dla potrzeb zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Laskowa”.

Główne kompleksy glebowo-rolnicze na terenie gminy to:

- pszenno-górski,
- zbożowo-górski,
- owsiano-ziemniaczano-górski,
- owsiano-pastewny-górski.

3.2.5. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Na terenie Gminy Laskowa ustanowiono następujące formy ochrony przyrody:

→ Obszary Natura 2000:

- „Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego” (PLH120052),
- „Łososina” (PLH120087),

- Obszar Chronionego Krajobrazu – Południowomałopolski oraz projektowany Łososińsko - Żegociński Park Krajobrazowy
- Pomniki przyrody ożywionej: 4 obiekty.

Powierzchnia obszarów chronionych na terenie Gminy Laskowa wynosi 6999,5 ha, co stanowi 96 % powierzchni Gminy (GUS, 2013r.).

Obszary Natura 2000

„Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego” (PLH120052)

Fragmenty ostoi obejmują szczyty: Ciecień (829 m n.p.m.) i Kostrza (730 m n.p.m.).

Obszar utworzony dla ochrony kolonii rozrodczych podkowca małego, nocka orzęsionego i nocka dużego. "Ostoje nietoperzy Beskidu Wyspowego" tworzy jedenaście enklaw. Każda z nich obejmuje obiekt lub obiekty, w których zamieszkują kolonie rozrodcze i obszary żerowania nietoperzy. Enklawy na terenie gminy Laskowa to kolonia rozrodcza podkowca małego oraz kolonie rozrodcze nocka dużego i nocka orzęsionego.

„Łososina” (PLH120087)

Obszar obejmuje rzekę Łososinę od ujścia potoku Dopływ spod Zagórza do mostu w m. Łososina oraz dolną część potoku Słopniczanka od miejscowości Słopnice (przy ujściu Czarnej Rzeki). Część rzeki Łososina poniżej ujścia potoku Słopniczanka zaliczana do typu - mała rzeka fliszowa, zaś część powyżej ujścia potoku Słopniczanka wraz z tym potokiem do typu - potoki fliszowe.

Łososina jest lewobrzeżnym dopływem Dunajca. Wypływa z północno-wschodnich stoków Jasienia (Beskid Wyspowy). Rzeka charakteryzuje się wzmożonymi procesami erozyjnymi (erozja denna i brzegowa) oraz dużą mocą strumienia tj. dużą zdolnością do transportowania materiału wleczonego unoszonego. Górna część zlewni częściowo zalesiona, dolna ma charakter typowo rolniczy z rozwiniętym lokalnie przemysłem. Prawobrzeżny dopływ Łososiny - Słopniczanka wypływa spod przełęczy Słopnickiej. Początkowo płynie głęboką doliną wciosową, której dno zbudowane z dużych głazów i zasłane powalonymi drzewami. Od przysiółka Kęski 10 km przed ujściem do Łososiny płynie wśród użytków zielonych i pól uprawnych przy miejscowościach Słopnice i Zamieście.

Obszar jest ostoją wielu gatunków ryb cennych z przyrodniczego i gospodarczego punktu widzenia. W zlewni Łososiny stwierdzono głowacza przegopłętowego oraz pstrąga potokowego najliczniej występujących w górnej i środkowej części rzeki. Towarzyszą im śliz, strzebla potokowa, lipień, brzanka i kleń, a nieco niżej świnka. Obszar stanowi cenny zasób zróżnicowanych siedlisk dla gatunków zwierząt rzadkich i poddanych ochronie związanych ze środowiskiem wodnym, m.in. brzanki. Jest to również ważny obszar występowania zarośli wierzbowo-wrześniowe na kamieńcach i żwirowiskach górskich potoków z przewagą wierzby siwej oraz lasów łęgowych i nadrzecznych zarośli wierzbowych.

Obszary chronionego krajobrazu

Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu

Zgodnie z Rozporządzeniem 92/06 Wojewody Małopolskiego z dnia 24 listopada 2006 roku zamieniono nazwę istniejącego od 1997 roku Obszaru Chronionego Krajobrazu Województwa Nowosądeckiego na Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu. Gmina Laskowa w części jest wpisana do tego obszaru, który łącznie obejmuje teren 362 402 ha. Na obszarze gminy Laskowa OCHK zajmuje powierzchnię 6 999,5 ha, co stanowi ok. 97 % powierzchni gminy.

Funkcja ochronna wynika z wybitnej wartości obiektów przyrodniczych, dla których OChK jest bezpośrednią otuliną lub dodatkową strefą ochronną (przejściową), a ponadto większą część tego terenu stanowi obszar węzłów i korytarzy ekologicznych sieci ECONET-PL.

Nadzór nad obszarem sprawuje Wojewódzki Konserwator Przyrody.

Projektowany Łososińsko - Żegociński Park Krajobrazowy

Na terenach Gminy Laskowej projektowany jest Łososińsko - Żegociński Park Krajobrazowy. Projekt tego Parku obejmuje północno - wschodnią część Beskidu Wyspowego z pasmem i kulminacją Kamionnej (805 m n.p.m.), grzbietem Łopusza (661 m n.p.m.) i Kobylej Góry (613 m n.p.m.). Teren Parku charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą o znacznych deniwelacjach, zbocza górskie nachylone są pod dużym kątem.

Szate roślinną tworzą m.in. lasy dolnoreglowe z panującą żyzną buczyną karpacką oraz kwaśną buczyną górską. Występują tu również żyzne i acidofilne jodliny, płaty grądu oraz zbiorowisk borowych. W dolinach większych potoków spotykany jest łągowy zespół nadrzecznej olszyny górskiej. Najcenniejsze pod względem przyrodniczym są północne stoki Kamionnej porośnięte reglową żyzną buczyną karpacką oraz żyznymi jodlinami o wysokim stopniu naturalności. Dlatego też obszar ten zamierza się chronić w formie rezerwatu przyrody.

W obrębie masywu Kamionnej występuje wiele interesujących gatunków roślin kserotermicznych, jak np. koniczyna panońska, oman szlachtawa, rumian żółty.

Walory kulturowe Parku reprezentuje m.in. XIX - wieczny kościół w Żegocinie, a przy jego północnej granicy znajduje się kilka innych zabytków - zespół zabudowy kościelnej w Rajbrocie (XVI - XIX w.), XV - wieczny kościół w Wojakowej, XVI - wieczny kościół w Rozdzielu.

Na zlecenie Gminy Laskowa walory Projektowanego Łososińsko - Żegocińskiego Parku Krajobrazowego zostały szczegółowo przedstawione w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Laskowa, w „Opracowaniu ekofizjograficznym dla potrzeb zmiany miejscowego Planu Zagospodarowania przestrzennego Gminy Laskowa” oraz w „Planie Rozwoju Lokalnego na lata 2004 – 2013”.

Pomniki przyrody

Zgodnie z rejestrem prowadzonym przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Krakowie na terenie Gminy Laskowa zlokalizowane są następujące pomniki przyrody:

Tabela 3. Wykaz pomników przyrody na terenie Gminy Laskowa

Nr rej. woj.	Akt powołujący/ aktualizujący	Nazwa pomnika przyrody	Miejscowość
120706-001	Orzec. LKBS.11/4/Kr/35 Urz. Wojew. Krakow. z dn. 07.03.1935 r. Rozp. Nr 3/09 Woj. Małop. z dn. 31.07.2009 r. (Dz. Urz. Woj. Małop. Nr 493, poz. 3697)	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>) i Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)- 2 szt.	Laskowa
120706-002	Dec. RL-op-8311/67/68 PWRN w Krakowie z dn. 20.05.1968 r.	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>)	Laskowa
120706-003	Dec. RL-op-8311/125/71 PWRN w Krakowie z dn. 27.10.1971 r.	<i>Buk pospolity (Fagus sylvatica)</i> - 2 szt.	Żmiąca
120706-004	Dec. RL-op-8311/126/71 PWRN w Krakowie z dn. 27.10.1971 r.	<i>Buk pospolity (Fagus sylvatica)</i> - 3 szt.	Kobyłczyna

Źródło: Rejestr form ochrony przyrody, Regionalna Dyрекcja Ochrony Środowiska w Krakowie 2014 r.

Zgodnie ze zmianą „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Laskowa” obszar Gminy Laskowa wskazuje się jako obszar o wysokich walorach krajobrazowych

o znaczeniu ponadlokalnym, co skutkowało włączeniem do sieci ECONET Polska jako „obszar węzłowy o znaczeniu krajowym”

Krajowa Sieć Ekologiczna ECONET-POLSKA

Sieć Econet-Polska obejmuje obszary o zachowanych walorach przyrodniczych, posiadające zdolność utrzymania równowagi ekologicznej oraz tereny pomocne w zachowaniu tych cech na obszarach sąsiednich. Sieć Econet składa się z trzech podstawowych struktur: obszarów węzłowych, korytarzy ekologicznych i obszarów wymagających unaturalnienia.

Wysokie walory krajobrazowe o ponadlokalnym znaczeniu spowodowały włączenie gminy Laskowa do sieci ekologicznej EECONET, jako „obszar węzłowy o znaczeniu krajowym” oraz włączenie krajobrazu gminy do Południowomałopolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Flora, chronione gatunki roślin

Na terenie Gminy Laskowa roślinność wykazuje wspólne cechy regionalne. Występuje wspólna wszystkim pasmom Karpat monotonia zbiorowisk roślinnych i ubóstwo florystyczne. Wynika to z łagodnej rzeźby terenu, niewielkich wysokości i mało urozmaiconej budowy geologicznej. Główne przyczyny ubóstwa florystycznego to brak wapieni i słaba skalistość terenu.

Charakterystyka szaty roślinnej na terenie gminy jest spójna z cechami zbiorowisk roślinnych na obszarze projektowanego Łososińsko - Żegocińskiego Parku Krajobrazowego. Oparcie granic projektowanego Parku o Dunajec i zbiorniki zaporowe nieco wzbogacają tę monotonię.

Na obszarze gminy wykształciły się tylko dwa piętra roślinności: regiel dolny z buczyną karpacką i piętro pogórza z grądem i lasami mieszanymi jako zbiorowiskami przewodnimi. Zwarta pokrywa lasu występuje tylko na wyższych położeniach odizolowanych szczytów: Kamionna, Łopusze, Kobyla Góra, Paproć i na długości kilkunastu kilometrów w Paśmie Jaworza. Niższe obszary są w różnym stopniu przekształcone na pastwiska, łąki i pola uprawne skupione wokół domostw najczęściej rozrzuconych, rzadziej zagęszczających się wzdłuż dróg biegnących w pobliżu potoków. W wielu miejscowościach obserwuje się rozwój zwartej zabudowy wiejskiej.

Do najciekawszych grup roślinności badanego obszaru zaliczyć należy **gatunki górskie**. Wśród nich występują 2 gatunki subalpejskie (*Modrzyk górski*, *Omieg górski*), 24 ogólnogórskie, 43 reglaowe i 6 podgórskich. W sumie na terenie Gminy Laskowa stwierdzono 73 gatunki górskie.

Kolejną grupą roślinności występującej na terenie Gminy Laskowa są **gatunki ciepłolubne (kserotermiczne)**. Dolina Dunajca, która charakteryzuje się słonecznymi zaroślami, murawkami na suchych zboczach, skałami piaskowcowymi i żwirowiskami nadrzecznymi to naturalne miejsca występowania kserotermów. Natomiast pozostałe siedliska dla gatunków ciepłolubnych, takie jak ciepłe miedze przydrożne i śródpolne, wały, nasypy, pobocza dróg i ściany kamieniołomów zawdzięczają swe powstanie człowiekowi.

Bogato rozwinięta jest **grupa roślin siedliskowych**. Flora łąkowa na terenie gminy jest bardzo bogata, reprezentuje ją około 400 taksonów. W większości są to gatunki związane z łąkami świeżymi. Tylko nieliczne reprezentują łąki wilgotne.

Gatunki wodne występują w starorzeczach Łososiny, nad jeziorami zaporowymi, nad Dunajcem i w nielicznych stawach hodowlanych. Niektóre gatunki spotyka się w rowach odwadniających. Do najciekawszych należą min: Rzęśl wodna czy Wywłócznik kłosowy.

W sumie na obszarze Gminy Laskowa występuje 47 gatunków objętych ochroną prawną. Np. w parkach narodowych takich jak: Wielkopolski, Świętokrzyski, Poleski, Narwiański, Gór Stołowych, Drawieński, Borów Tucholskich występuje grupa roślin o tej samej liczebności lub mniejszej (wg opracowania: „Chronione Gatunki Roślin i Zwierząt w Polskich Parkach Narodowych” W-wa – Białowieża 1998 r.). Podobna sytuacja ma miejsce w porównaniu z parkami krajobrazowymi.

Na podstawie wniosków ujętych w dokumencie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Laskowa” można stwierdzić, iż stopień poznania

roślinności gminy też jest bardzo niejednorodny. Dalsze poszukiwania przyrodnicze na pewno odkryją wiele ciekawych miejsc oraz nowe gatunki roślin nie wykazane do tej pory na terenie Gminy Laskowa.

Fauna, chronione gatunki zwierząt

Na terenie Gminy Laskowa można zaobserwować wiele ciekawych okazów fauny. Dolina Dunajca jest bardzo ważnym korytarzem ekologicznym służącym rozprzestrzenianiu się zwierząt, stąd różnorodność występowania na terenie gminy.

Spośród **chronionych gatunków owadów** na tym terenie najczęściej spotykane są trzmiele - 5 gatunków: trzmiel ogrodowy, trzmiel rudonogi, trzmiel szary, trzmiel ciemnopasy, trzmiel kamiennik. Stwierdzono również występowanie chronionych gatunków motyli: paź królowej, mieniak strużnik, mieniak tęczowiec. W lasach na terenie gminy można zaobserwować liczne mrowiska.

Struktura liczebnościowa **płazów** na terenie gminy jest bardzo zmienna nie tylko w zależności od cech środowiska, ale i w zależności od pory roku, co jest związane ze zjawiskiem masowego rozrodu płazów. Najcenniejszym ze środowisk antropogenicznych są łąki, które stanowią jedno z głównych miejsc występowania płazów oraz śródleśne drogi i przydroża.

Występowanie **ptaków** można podzielić na 3 podstawowe grupy ekologiczne: ptaki siedlisk leśnych, ptaki związane z doliną rzeki Łososiny oraz ptaki związane z siedliskami antropogenicznymi. Najbogatszym typem siedliska ptaków jest niewątpliwie dolina Łososiny (80 gatunków), niemal o połowę uboższe są siedliska antropogeniczne (obszary rolne, zabudowania), gdzie stwierdzono 46 gatunków i najuboższe są obszary leśne (36 gatunków). Ptaki związane z dolinami rzek i potoków stanowią niewątpliwie jeden z najcenniejszych elementów fauny tego terenu.

Obszary górskie na ogół są bardzo ubogie w gatunki charakterystyczne dla żyznych siedlisk wodno - błotnych, a zatem występowanie tak wielu gatunków w znacznym zagęszczeniu jest na skalę Karpat Polskich swoistym ewenementem. W samym ujściu rzeki Łososiny stwierdzono występowanie ok. 30 gatunków lęgowych.

Na tak dużą liczbę stwierdzonych gatunków niewątpliwie wpływ ma również fakt, że na obszarach górskich doliny rzeczne stanowią istotną bazę pokarmową, z której korzystają ptaki gnieźdzące się w innych środowiskach, np. bocian czarny.

W lasach na obszarze Gminy Laskowa obserwowano występowanie **gatunków zwierząt**: jelenia szlachetnego, sarny, dzika, wilka, rysia, borsuka, lisa, wydry i innych gatunków.

Na podstawie wniosków ujętych w dokumencie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Laskowa” można stwierdzić, iż obszar dorzecza Łososiny może mieć istotne znaczenie z punktu widzenia ochrony fauny – już sama nazwa rzeki wskazuje na jej doniosłą rolę w zachowaniu gatunku, od którego pochodzi jej nazwa. Jedną z największych rzek regionu dotąd zachowała naturalny bieg, jednakże postępujące zagospodarowanie całej doliny i przyległych pasm w znacznym stopniu ograniczyło występowanie interesujących gatunków zwierząt.

Lasy

Na terenie Gminy Laskowa lasy zajmują ok. 40 % powierzchni. Zwarte zalesienie występuje w południowej części gminy w partiach grzbietowych Jaworza, Sałasza i Rozpitego oraz w ośrodkach źródłowych wszystkich większych dopływów Łososiny.

W obszarze Beskidu Wyspowego, w skład którego wchodzi Gmina Laskowa występują typy lasów: siedliskowe z zasadniczą przewagą „lasu górskiego” i niewielkim udzialem „lasu mieszanego górskiego”, a w terenach przypotokowych i nadrzecznych „lasu łęgowego górskiego”. W tych warunkach siedliskowych potencjalnymi gatunkami lasotwórczymi są w lasach górskich: jodła i buk jako gatunki główne oraz modrzew, świerk, jawor jako gatunki domieszkowe, a także lipa i inne gatunki jako gatunki pomocnicze; w lasach łęgowych górskich: olsza szara, jesion, brzoza, świerk; w lasach wyżynnych: jodła, buk, dąb, sosna jako gatunki główne oraz modrzew, świerk, lipa, jawor i inne gatunki domieszkowe i pomocnicze.

Na terenie Gminy Laskowa, która jest zaliczana do gmin górskich w zasadzie wszystkie lasy pełnią funkcje ochronne, co nie wyklucza ich funkcji gospodarczej

Funkcją lasów o charakterze ochronnym jest spełnianie zadań ogólnospołecznych, a zwłaszcza glebochronnych, klimatycznych, wodochronnych, rekreacyjno - zdrowotnych i estetyczno - krajobrazowych. Ponadto produkcja surowca drzewnego w tych lasach powinna być prowadzona w sposób zapewniający spełnianie przez nie przede wszystkim głównej funkcji, do jakiej są one przeznaczone, bądź trwale, bądź w określonym czasie. Do grupy lasów o charakterze ochronnym zalicza się lasy o najwyższej jakości hodowlanej. Drugą grupą lasów są lasy gospodarcze, których głównym celem jest produkcja surowca drzewnego dla zaspokajania wielostronnych potrzeb gospodarki narodowej.

Na terenie Gminy Laskowa występuje siedemnaście leśnych zbiorowisk roślinnych: czyżnie, łągi topolowo - wierzbowe, wikliny nadrzeczne, wyżynne jodłowe bory mieszane, dolnoreglowe bory jodłowo - świerkowe, dolnoreglowe żyzne bory mieszane, podgórska dąbrowa brekiniowa, podgórskie łągi jesionowe, nadrzeczne olszyny górskie, bagienne olszyny górskie, grądy subkontynentalne, kwaśne buczyny górskie, żyzna buczyna karpacka, lasy jodłowe, jaworzyna górską, środkowopolskie bory mieszane, jaworzyna ziołoroślowa.

3.3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Z całkowitej powierzchni gminy – 7 249,45 ha tereny prywatne zajmują powierzchnię 6 439,18 ha, co stanowi 88,82 % powierzchni jej obszaru. Pozostałe formy własności stanowią 810,27 ha tj. 11,18 % obszaru gminy, z czego gmina jest właścicielem 77,91 ha (1,07 % całkowitej powierzchni gminy).

Tabela 4. Formy własności (inne niż prywatne) na obszarze Gminy Laskowa.

L.p.	Nazwa właściciela:	Powierzchnia [ha]
1.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Limanowa	356,86
2.	Urząd Gminy Laskowa Mienie Komunalne	77,91
3.	Państwowy Fundusz Ziemi	3,75
4.	Powiat limanowski – Powiatowy Zarząd dróg	22,97
5.	Szkoła Podstawowa	5,77
6.	Fundacja Dzieło Pomocy Dzieciom „Fundacja Ruperta Mayera”	9,25
7.	Parafia Kościoła Rzymsko-Katolickiego	48,98
8.	Zgromadzenie Sióstr Zakonnych	8,39
9.	Wspólnoty Gruntowe	131,92
10.	Ośrodek Zdrowia	0,49
12.	Skarb Państwa Agencja Nieruchomości Rolnych Opole	0,11
14.	Bank Spółdzielczy	0,14
15.	Przedsiębiorstwo Państwowe Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo Warszawa	0,38
16.	Urząd Gminy władanie drogi	55,80
18.	Zarząd Dróg Wojewódzki w Krakowie	5,94
19.	Okręgowa Dyrekcja Gospodarki Wodnej w Krakowie Inspektorat Eksploatacji Rzek Nowy Sącz	79,92
Razem:		808,58

Laskowa – reprezentuje specyficzne cechy struktury funkcjonalnej i przestrzennej, co wynika zarówno z ukształtowania obszaru gminy – jak i jej położenia administracyjnego w relacji do sąsiadujących jednostek – Tarnowa, Brzeska, Bochni i Krakowa na północy oraz w bliższym sąsiedztwie – Nowego Sącza, Tymbarku i Limanowej.

Główne funkcje gminy to rolnictwo i leśnictwo w połączeniu z osadnictwem i rekreacją. W strukturze obszaru wyróżnia się miejscowość Laskowa, siedziba administracyjna gminy wiejskiej, której główną funkcją jest obsługa mieszkańców wszystkich miejscowości wchodzących w jej skład.

Niezależnie od przynależności administracyjnych Gmina Laskowa powiązana jest geograficznie i przestrzennie z sąsiednimi obszarami – głównie Limanową i Łososią Górną (powiat limanowski), Łososią Dolną (powiat nowosądecki), Iwkową (powiat brzeski) oraz Gminą Żegocina (powiat bocheński).

Naturalnymi elementami wiążącymi obszar Laskowej z sąsiedztwem jest masyw Kamionnej na północnym - zachodzie. Pasma Łososińskie na południu oraz dolina rzeki Łososiny spinająca swym brzegiem takie miejscowości jak: Dobra, Tymbark, Łososina Górna, Laskowa, Łososina Dolna.

Najważniejszym atutem strategicznym dla Gminy Laskowa jest bliskie sąsiedztwo Limanowej, które może mieć duże znaczenie dla aktywizacji gospodarczej gminy oraz poprzez swój potencjał – wpływ na łagodzenie wprowadzenia gospodarki rynkowej w ostatnich latach.

Charakterystyczną cechą osadnictwa gminy jest jego niejednorodna struktura. Trzy jednostki strukturalne – Laskowa, Strzeszyce i Ujanowice rozwinęły się w dolinie rzeki Łososiny i charakteryzuje je zwarta zabudowa skupiająca się wokół lokalnych obszarów centrotwórczych.

Pozostałych 6 jednostek usytuowało się w dolinach potoków stanowiących dopływy rzeki Łososiny oraz na wzniesieniach. Cechuje je osadnictwo rozproszone. Po północnej stronie Łososiny usytuowane są przysiółki Laskowej: Laskowa Górna, i Jabłoniec oraz wsie: Kamionka Mała, Krosna i Sechna. Po południowej stronie Łososiny rozwinęły się przysiółki Laskowej: Załupa, Rozpite oraz wsie: Jaworzna, Żmiąca, Kobyłczyzna.

Rozproszenie osadnictwa we wsiach usytuowanych poza doliną Łososiny nasila się w dalszym ciągu – nie tylko ze względu na rozdrobnienie arealu, ale z powodu niekorzystnych warunków fizjograficznych wzdłuż dolin potoków będących dopływami rzeki Łososiny.

To zjawisko wpływa na komplikacje w dziedzinie obsługi komunikacyjnej przysiółków i zabudowy rozproszonej w postaci pojedynczych zagród. Zbocza doliny Łososiny są mocno urzeźbione i poprzecinane mniejszymi dolinkami, co utrudnia rozwój dróg dojazdowych. Stoki wzniesień Beskidu Wyspowego na obszarze gminy są w większości wykorzystywane dla gospodarki rolnej i leśnej – również w niższych partiach doliny występują tereny użytkowane rolniczo oraz zespoły leśne i łąkowe. Przeważający procent zabudowy – zwłaszcza koncentracji osadniczych – jest usytuowany w terenach najmniej zagrożonych niekorzystnymi procesami fizjograficznymi – a jednocześnie – o najkorzystniejszych warunkach klimatycznych. Część obszarów zabudowanych położonych jest na terenach zagrożonych, na których niekorzystne zjawiska hydrogeologiczne mogą ujawnić się pośrednio, w wyniku powtarzających się anomalii klimatycznych.

Generalnie – relacje między strukturą funkcjonalną, a przestrzenną – kształtują się w ten sposób, że główne funkcje mieszkaniowo-usługowe i produkcyjne obejmują niżej położone tereny dolinne, zabudowa zagrodowa, rolnictwo i leśnictwo obejmuje wyższe wzniesienia terenu, najwyżej lokują się większe zespoły leśne (Pasma Łososińskie).

Charakterystyczną cechą zabudowy gminy jest jej przemieszana struktura, łącząca często zabudowę jednorodziną i zagrodową, również letniskową, często w sposób utrudniający identyfikację jej charakteru. W mniejszym stopniu sytuacja ta występuje w dolinie Łososiny, w większym – we wsiach poza doliną oraz na wzniesieniach.

Analiza funkcjonalno - przestrzenna obszaru gminy wykazała występowanie trzech podstawowych rejonów funkcjonalno-przestrzennych: leśnego, rolno-leśnego, osadniczego. Dla harmonijnego, wielofunkcyjnego rozwoju gminy te trzy podstawowe rejony winny pozostawać ze sobą w określonych relacjach. Brak równowagi w ich obrębie i niewłaściwa polityka przestrzenna mogą prowadzić do

bardzo poważnych konfliktów w środowisku gminy, a w efekcie do całkowitego zniszczenia jej obecnego charakteru.

Najpoważniejsze konflikty występujące na obszarze gminy w obrębie jej układu funkcjonalnego związane są z:

- **degradacją strefy osadniczej** – poprzez brak jednorodności funkcjonalnej obszarów, zakłócenia w obrębie funkcji mieszkaniowo-usługowych poprzez tendencje do wiązania ich z funkcjami produkcyjnymi często wykraczającymi poza granice terenów ich lokalizacji (działki);
- **degradacją strefy rolniczej** – poprzez przekształcanie się produkcji rolnej na zaspokajającą własne potrzeby, nadmierne rozdrobnienie areалу rolnego i brak koordynacji obranych kierunków produkcji rolniczej;
- **degradacją strefy leśnej** – poprzez wylesianie enklaw leśnych powodujących postępowanie rozdrobnienia i zmniejszanie areálu.

W wyniku powyższych zjawisk dokonuje się przemieszanie funkcji w obrębie poszczególnych stref.

- ekspansja funkcji mieszkaniowo-usługowych i rekreacyjnych w kierunku strefy rolniczej, a poprzez jej stopniową urbanizację tworzenie strefy rolniczo-osadniczej – nawet w terenach o bardzo niekorzystnej konfiguracji i trudnych do obsługi osadnictwa;
- ekspansja funkcji rolniczych w kierunku strefy leśnej i tworzenie przemieszanej strefy rolniczo-leśnej z tendencją do zmniejszania się areálu leśnego – nawet w terenach o dużych spadkach, erozyjnych i o predyspozycjach osuwiskowych.

Powyższe zjawiska mogą prowadzić do całkowitej zmiany środowiska gminy, które z racji specyfiki ukształtowania terenu, nie będzie w stanie im sprostać. Na skutek tych samych kierunków przekształceń tereny rolnicze, równinne urbanizują się i zmieniają w tereny osadnicze wiejsko-miejskie i miejskie.

Tereny ukształtowane podobnie jak Gmina Laskowa wskutek nasilania się w/w zjawisk mogą zostać zdegradowane, gdyż nie będą mogły – z racji ograniczonej chłonności – przejąć silnego rozwoju urbanizacji, co najwyżej w obrębie doliny rzeki Łososiny, której towarzyszą zjawiska zalewowe poważnie ograniczające możliwości rozwoju osadnictwa. Poza tym, rzeka z najbliższym otoczeniem winna podlegać ochronie i renaturalizacji z powodu pełnienia funkcji lokalnego korytarza ekologicznego; ponadlokalną funkcję korytarza winien spełniać cały obszar Gminy Laskowa (wg sieci ECONET – POLSKA).

Nadmierny rozwój osadnictwa stwarza zagrożenie dla zasobów ekologicznych obszaru: świata roślinnego, fauny, a także – walorów krajobrazowych. Konflikty potencjalne występują również pomiędzy zasobami leśnymi oraz surowców mineralnych – o bezpośrednim znaczeniu gospodarczym, a zasobami krajobrazowymi – o podstawowej roli w systemie ekologicznym gminy.

Gmina ma duże możliwości wykorzystania swojego potencjału rekreacyjnego. Dla regionu i gminy jako najkorzystniejsze uznane zostało wytworzenie powiązań pomiędzy różnymi dziedzinami gospodarki: leśnictwem, rolnictwem, usługami (w tym: handlu, kultury, zdrowia), produkcją (rzemiosłem), a rekreacją. Powiązania wynikające z aktywizacji gospodarczej mogą stać się większą siłą napędową zapewniającą stały ruch turystyczny, aniżeli tradycyjne „oczekiwanie na turystę” w sezonie letnim, czy zimowym.

Ważną rolę odegrają zagospodarowywania lokalnej wytwórczości i produkcji rolniczej oraz pozarolniczej (tworzenie lokalnych rynków zbytu), ograniczenie pośrednictwa w różnorodnych dziedzinach, podnoszenie kwalifikacji w branży turystycznej, a przede wszystkim konsekwencja w realizacji podejmowanych działań.

Generalnie – dopuszcza się rekreację na całym obszarze gminy w sposób pełny, umiarkowany lub ograniczony w zależności od uwarunkowań lokalnych.

1. **Rejon priorytetu leśnictwa** wskazuje się jako najodpowiedniejszy dla rekreacji czynnej tzn. turystyki wędrownej i sportów górskich.
2. **Rejon priorytetu rolnictwa i leśnictwa** wskazuje się jako najodpowiedniejszy do rekreacji czynnej i biernej tzn. turystyki wędrownej i rekreacji pobytowej krótkookresowej.
3. **Rejon priorytetu osadnictwa** wskazuje się jako najodpowiedniejszy dla rekreacji biernej tzn. rekreacji pobytowej długookresowej i krótkookresowej tranzytowej lub weekendowej.

Każdy z powyższych rejonów cechują nieco inne walory rekreacyjne (szata roślinna, ukształtowanie terenu, dostępność).

W rejonie nr 1 zakłada się ograniczoną dostępność terenów ze względu na dominację lasów oraz ich rezerwatowy charakter.

W rejonie nr 2 zakłada się umiarkowaną dostępność terenów ze względu na znaczną ilość enklaw leśnych i użytków rolnych.

W rejonie nr 3 zakłada się pełną dostępność terenów ze względu na przewagę funkcji osadniczych nad użytkowaniem rolnym i leśnym (przy pełnej ochronie istniejącej wartościowej strukturze przyrodniczej).

Atrakcyjność całego obszaru gminy dla rozwoju rekreacji jest niewątpliwa. Bogactwo flory i fauny spowodowało, iż gmina została włączona do projektowanego Łososińskiego - Żegocińskiego Parku Krajobrazowego.

3.3.1. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Zaopatrzenie gminy w gaz ziemny

Gmina należy do stosunkowo dobrze zgazyfikowanych, odniesieniu do pozostałych gmin województwa małopolskiego. Parametry charakteryzujące sieć gazową w Gminie Laskowa w 2012 roku przedstawia tabela poniżej:

Tabela 5. Sieć gazowa w Gminie Laskowa.

Parametr	jednostka	2012
długość czynnej sieci ogółem	m	100 590
długość czynnej sieci przesyłowej	m	2 917
długość czynnej sieci rozdzielczej	m	97 673
czynne połączenia do budynków	szt.	1 134
odbiorcy gazu:	gosp. dom.	978
odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	gosp. dom.	503
zużycie gazu	tys. m ³ /rok	448,5
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań	tys. m ³ /rok	322,1
ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	4 215
stopień zgazyfikowania	%	53,7

Źródło: www.stat.gov.pl

Obszar Gminy Laskowa zgazyfikowany jest w 53,7 % (wg GUS 2012). Gaz sieciowy dociera do wszystkich miejscowości gminy. System gazowniczy zasilający teren Gminy Laskowa składa się z gazociągów wysokiego ciśnienia, stacji gazowej I-go stopnia oraz sieci gazowych średniego ciśnienia. Gaz dostarczany do odbiorców na terenie Gminy Laskowa, rozprowadzany jest za pomocą sieci gazowych średniego ciśnienia. Redukcja gazu do ciśnienia niskiego następuje na indywidualnych układach redukcyjno - pomiarowych zlokalizowanych u odbiorców na przyłączach gazowych.

Zaopatrzenie gminy w energię ciepłą

Teren Gminy Laskowa charakteryzuje się brakiem zorganizowanego systemu zaopatrzenia w ciepło. W przewadze są indywidualne systemy zasilania budynków. Większość z nich to małe kotłownie lokalne oraz ogrzewanie piecowe. Wszystkie obiekty użyteczności publicznej posiadają własne, nowoczesne kotłownie gazowe – przyjazne dla środowiska naturalnego (na terenie Gminy funkcjonuje kilkanaście kotłowni lokalnych, dostarczających ciepło do na potrzeby budynków użyteczności publicznej). Źródłem zanieczyszczeń atmosfery są także mniejsze podmioty eksploatujące kotłownie węglowe.

Niektóre obiekty usługowe są ogrzewane elektrycznie lub przenośnymi urządzeniami grzewczymi. Ogrzewanie elektryczne stosowane jest jednak sporadycznie ze względu na wysokie koszty eksploatacyjne.

Brak jest na terenie gminy alternatywnych źródeł ciepła, wykorzystywanych do zaspokojenia potrzeb cieplnych z zakresu odnawialnych źródeł energii (promieniowania słonecznego, energii geotermalnej i energii biomasy). Gaz płynny LPG wykorzystywany jest w celach grzewczych w nieznacznym stopniu. Duże rozproszenie zabudowy powoduje, że wprowadzenie scentralizowanej gospodarki cieplnej (nawet tylko na niektórych terenach gminy) staje się nieopłacalne dla potencjalnego producenta energii.

Zaopatrzenie gminy w energię elektryczną

Zaopatrzenie odbiorców w energię elektryczną realizowane jest przez Krajowy System Elektroenergetyczny (KSE) obejmujący wszystkie źródła mocy i energii elektrycznej, powiązane są ze sobą przez:

- 1) sieć przesyłową obejmującą najwyższe napięcia 750 kV, 400 kV i 220 kV,
- 2) sieć dystrybucyjną obejmującą wysokie napięcia (110 kV) i średnie napięcia (30 kV, 20 kV, 15 kV i 6 kV),
- 3) sieci niskiego napięcia (poniżej 6 kV).

Podstawowymi elementami każdej sieci są stacje i linie energetyczne. Operatorem sieci przesyłowej i jej właścicielem są Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (PSE S.A.). Sieć dystrybucyjna i sieci niskiego napięcia podlegają w większości zakładom energetycznym.

Układ sieci rozdzielczej średniego napięcia na terenie gminy pracuje w oparciu o podstawowe źródła zasilania leżące poza jej obszarem. Linie wykonane są linkami stalowo-aluminiowymi typu AFL 25 mm², ALF 35 mm² podwieszonymi na słupach żelbetowych.

Układ sieci można podzielić na linie magistralne (z podwieszonymi linkami AFL 35 mm²) oraz na linie promieniowe (z podwieszonymi linkami AFL 25 mm²), które zasilają poszczególne stacje transformatorowe. Na odgałęzieniach zabudowane są bramki lub słupy odłączeniowe. Stan techniczny linii średniego napięcia należy uznać jako dobry.

Na terenie Gminy Laskowa znajdują się 53 stacje transformatorowe napowietrzne 15/0,4 kV i 30/0,4 kV. Łączna moc zainstalowanych transformatorów wynosi 3844 kVA. W większości są to stacje transformatorowe wewnętrzne MSTw 20/630 oraz napowietrzne: ŻH 30; STS 30/250; STSpu 30/250; STSa 20/250; STSp 30/250; STSpb 30/250; i ŻH 15; STS 20/100; STS 20/125; STS 20/250; STSa 20/125; STSa 20/250; STSpb 20/250. Na stacjach transformatorowych zainstalowane są transformatory: 30 kVA, 40 kVA, 50 kVA, 63 kVA, 75 kVA, 100 kVA, 160 kVA, 250 kVA. Stan techniczny stacji transformatorowych należy uznać jako dobry. Linie napowietrzne niskiego napięcia 380/220 V (NN). Linie napowietrzne są wykonane przy zastosowaniu słupów żelbetowych typu ŻN. Linie kablowe niskiego napięcia 380/220 V wykonane są kablami ziemnymi typu YAKY 4 x 240 mm²; YAKY 4 x 120 mm²; YAKY 4 x 35 mm².

Aktualny układ sieci rozdzielczych średniego napięcia pracuje w oparciu o podstawowe źródła zasilania znajdujące się poza obszarem gminy. Dla linii średniego napięcia 15 kV podstawowym źródłem zasilania jest GPZ Łososina, a dla linii 30 kV podstawowym źródłem zasilania jest GPZ Rożnów.

W układzie docelowym nie przewiduje się budowy na terenie gminy nowego GPZ. Sam układ sieci rozdzielczych średniego napięcia nie ulegnie zasadniczym zmianom.

Łączność.

Obszar Gminy Laskowa obsługuje Telekomunikacja Polska S.A. – Rejon Limanowa zlokalizowany w miejscowości Limanowa. Telekomunikacja Polska S.A. na terenie gminy Laskowa obsługuje aktualnie około 600 abonentów zamieszkałych na terenie miejscowości: Laskowa, Kamionka Mała, Krosna, Strzeszyce, Sechna, Jaworzna, Ujanowice, Żmiąca i Kobyłczyna. W obecnej chwili obszar gminy Laskowa obsługują automatyczne centrale telefoniczne typu Siemens zainstalowane w miejscowości Laskowa i Ujanowice. Aktualnie centrale mogą obsługiwać 1 700 abonentów. W zakresie ruchu międzymiastowego i międzynarodowego abonenci z terenu gminy Laskowa obsługiwani są przez automatyczną centralę telefoniczną Limanowa. Połączenie centrali telefonicznej Limanowa z centralą telefoniczną Laskowa i Ujanowice wykonane jest przy pomocy światłowodu.

Przez teren Gminy Laskowa nie przebiegają linie kablowe dalekosiężne doziemne oraz linie międzymiastowe napowietrzne. Kanalizacja teletechniczna wykonana jest w miejscowości Laskowa do prowadzenia światłowodu oraz prowadzenia kabli teletechnicznych doziemnych. W wymienionych uprzednio miejscowościach sieć teletechniczna zainstalowana jest na słupach drewnianych i żelbetowych oraz na słupach żelbetowych elektroenergetycznych linii napowietrznych niskiego napięcia. Ponadto na terenie gminy działają stacje telefonii komórkowej.

Na terenie gminy funkcjonują publiczne punkty dostępu do internetu:

- Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Turystyki,
- Biblioteka Publiczna w Laskowej,
- Biblioteka Publiczna w Ujanowicach,
- Świetlica wiejska w Ujanowicach,
- Hotspot WiFi w Parku w Laskowej.

Wykorzystanie energii odnawialnych, ocena potencjału i możliwości:

W 2020 r. w Polsce 15,5 proc. energii końcowej brutto powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych. Ministerstwo Gospodarki przygotowało *Krajowy plan działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych*. Rada Ministrów przyjęła dokument 7 grudnia 2010 r.

Przygotowany w MG dokument określa polskie cele w zakresie udziału energii z OZE w sektorze transportowym, energii elektrycznej oraz ogrzewania i chłodzenia. Jest to prognoza osiągnięcia w 2020 r. 15,5 proc. udziału OZE w zużyciu energii końcowej brutto w sposób zrównoważony. Dokument zakłada, że filarami zwiększenia udziału odnawialnych źródeł będzie bardziej efektywne wykorzystanie biomasy oraz energii wiatrowej.

Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych cechuje się niewielką lub zerową emisją zanieczyszczeń, co zapewnia pozytywne efekty ekologiczne.

Energia biomasy

Na terenie Gminy Laskowa nie prowadzi się upraw roślin energetycznych, nie są wykorzystywane kotły na biomasę.

Energia wiatru

Obecnie na terenie Gminy Laskowa nie ma działających elektrowni wiatrowych, w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego nie ma wyznaczonych terenów pod lokalizację farm wiatrowych.

Energia wodna:

Podstawowym warunkiem dla pozyskania energii potencjalnej wody jest istnienie w określonym miejscu znacznego spadku dużej ilości wody. Dlatego też budowa elektrowni wodnej ma największe uzasadnienie w okolicy istniejącego wodospadu lub przepływowego jeziora leżącego w pobliżu doliny. Miejsca takie jednak nieczęsto występują w przyrodzie, dlatego też w celu uzyskania spadku wykonuje się konieczne budowle hydrotechniczne.

Na terenie Gminy Laskowa obecnie nie działają małe elektrownie wodne (MEW).

Energia geotermalna

Budowa wglębna na terenie Gminy nie została rozpoznana wierceniami i profilowaniem geofizycznym na dużych głębokościach, energia geotermalna nie jest wykorzystywana na terenie Gminy.

Energia słońca

Miejscem użytkowania energii solarnej są przede wszystkim budynki mieszkalne, usługowe, rekreacyjne, użyteczności publicznej. Zważywszy, że liczba użytkowników energii solarnej może być bardzo duża na terenie województwa, ilość uzyskanej energii w technologii solarnej może mieć znaczny wpływ na poprawę lokalnych warunków środowiskowych, przede wszystkim stanu powietrza. Obecne instalacje są nieliczne, nie mają one znaczenia w gospodarce energetycznej Gminy, można je traktować jako obiekty referencyjne przyszłych instalacji.

Energia otoczenia:

Na terenie Gminy Laskowa pompy ciepła są wykorzystywane obecnie w niewielkim stopniu, głównie przez prywatnych inwestorów do ogrzewania domów mieszkalnych.

Infrastruktura transportowa**Transport drogowy**

Układ komunikacyjny Gminy Laskowa stanowi sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Przez gminę przebiega droga wojewódzka o numerze DW 965 relacji Bochnia – Limanowa oraz 3 drogi powiatowe. Stan techniczny drogi wojewódzkiej i dróg powiatowych jest oceniany jako średni - głównie ze względu na niekorzystne warunki fizjograficzne i rzeźbę terenu.

Wśród dróg gminnych wyróżnia się drogi gminne klasy L – lokalne oraz drogi klasy D – dojazdowe. Drogi gminne mają nawierzchnię utwardzoną: asfaltową bitumiczną oraz tłucznioową lub nawierzchnię nieutwardzoną - gruntową. Stan techniczny dróg gminnych jest oceniany jako średni lub zły, zwłaszcza w obrębie połączeń wewnątrz poszczególnych wsi. Wykaz dróg na terenie Gminy Laskowa zawiera poniższa tabela:

Tabela 6. Wykaz dróg na terenie Gminy Laskowa.

Lp.	Nazwa/relacja drogi	Numer drogi
Drogi Wojewódzkie		
1.	Bochnia – Limanowa,	DW 965
Drogi Powiatowe		
1.	Laskowa Dolna – Laskowa Górna	DP 25216
2.	Młynne – Łososina Dolna	DP 25217
3.	Ujanowice – Kąty	DP 25218
Drogi Gminne		
Drogi Gminne KL L (lokalne)		
1.	Jaworzyna-Mordarka	K 340231
2.	Kamionka Mała-Rozdziele	K 340232
3.	Krosna-Żmiąca	K 340233
4.	Strzeszyce-Laskowa	K 340234
5.	Podjabłoniec-Sajdaki	K 340235
6.	Ujanowice-Kobyłczyna	K 340236
7.	Laskowa-Rozdziele	K 340237
8.	Laskowa-Rozpita	K 340238
9.	Laskowa-Mordarka	K 340239
Drogi Gminne KL D (dojazdowe)		

Laskowa		
1.	Wilczkówka Góry – Korab,	DG 2530010
2.	Jeziernik	DG 2530011
3.	Nowy Świat	DG 2530012
4.	Bania	DG 2530013
5.	Krawcówka – Ptaszkówka,	DG 2530014
6.	Ptaszkówka,	DG 2530015
7.	Danielówka – Gąsiorki	DG 2530016
8.	Rozpite – Dzioł,	DG 2530017
9.	Do Piechury – Michałowskiego	DG 2530018
10.	Do rzeki koło Piętonia,	DG 2530019
11.	Ptaszkówka – do Stańdy,	DG 2530020
12.	Do Frączka koło lasu gminnego,	DG 2530021
13.	Do lasu gminnego od strony Rozdziela	DG 2530022
14.	Sławętówka – Wyrąb Jabłoniec	DG 2530023
15.	Nadole	DG 2530024
16.	Dziedzicówka – Wróble	DG 2530025
17.	Do Wróbli i Michury	DG 2530026
18.	Do osiedla Kopciów i Wilczków	DG 2530027
19.	Sławętówka Cuba – Rozdziele (Krzyż)	DG 2530028
20.	Do Górnej Załpy koło Matługa od mostu	DG 2530029
21.	Droga pod cmentarzem	DG 2530030
22.	Odrończa	DG 2530031
23.	Osiedle nad stawami	DG 2530032
24.	Stryczkówka - k. Daniela do kapliczki Na Folwarku	DG 2530033
25.	Koło Dominika do Polaka i Sajdaka	DG 2530034
26.	Do Gołębia i Bindy	DG 2530035
27.	Hojdówka	DG 2530036
28.	Do Adamczyka i Marców	DG 2530037
29.	Do Bakalarza i Sajdaka	DG 2530038
30.	Grzesiówka	DG 2530039
31.	Do Kozy, Zelka przez las	DG 2530040
Jaworzna		
1.	Zastyrze – Napole	DG 2530041
2.	Siwkówka,	DG 2530042
3.	Zagranice,	DG 2530043
4.	Piegzówka	DG 2530044
5.	Na Chałupiska koło Augustyna	DG 2530044
6.	Chałupiska koło Matługa, Marcisza	DG 2530045
7.	Gasiówka koło Marcisza	DG 2530046
8.	Do Szkarłata	DG 2530047
9.	Kórdzielowa,	DG 2530048
10.	Rośkówka	DG 2530059

11.	Oślak	DG 2530049
12.	Do Leśniczego	DG 2530050
13.	Do Leśniczego od drogi Siwkówka,	DG 2530051
14.	Do Janasa	DG 2530052
15.	Do Padołu	DG 2530053
16.	Podółki	DG 2530054
17.	Laskowa – Jaworzna Łęg	DG 2530055
Żmiąca:		
1.	Rośkówka	DG 2530056
2.	Żmiąca – Zagranice	DG 2530058
3.	Gołogóra	DG 2530059
4.	Kowalówka	DG 2530060
5.	Kowalówka	DG 2530060
6.	Żmiąca – Granice –Kobyłczyzna	DG 2530061
7.	Dyksówka – Kaleń	DG 2530062
8.	Do Zawady od Michałkówki	DG 2530063
9.	Dudówka	DG 2530064
10.	Oślak (w prawo od gminnej),	DG 2530065
11.	Cuprówka	DG 2530066
12.	Żmiąca – Mocarz (Rosiek),	DG 2530067
13.	Dudkówka	DG 2530068
14.	Pietrówka,	DG 2530069
15.	Urygówka	DG 2530070
16.	Kuśnierzówka	DG 2530071
17.	Pachówka	DG 2530072
18.	Bursztynówka	DG 2530073
19.	Filipkówka	DG 2530074
20.	Górna Żmiąca	DG 2530075
21.	Krzyżakówka.	DG 2530076
Kamionka Mała:		
1.	Požogi – Olchawówka,	DG 2530077
2.	Humowo	DG 2530078
3.	Orłoka – Jastrząbka,	DG 2530079
4.	Chabejówka – Malińska	DG 2530080
5.	Górczyno – Podsołina,	DG 2530081
6.	Kempówka – Oborzyska,	DG 2530082
7.	Czechówka	DG 2530083
8.	Za las	DG 2530084
9.	Pławecówka	DG 2530085
10.	Zadziele – Jastrząbka	DG 2530086
11.	Dziół – Naddebrze,	DG 2530087
12.	Dziół – Bednarzówka	DG 2530088
13.	Dębina – Kobyła,	DG 2530089
14.	Klepacówka	DG 2530090

15	Piegrzówka	DG 2530091
16	Konifasowo – Podgłazzcze	DG 2530092
17	Figłowo (Stosor – Pasionek),	DG 2530093
18	Łagoszówka – Przyczki	DG 2530093
19	Orłówka – Wygodny – Końców	DG 2530094
20	Zelki od Sentyszów	DG 2530095
21	Pustki – Rośkówka,	DG 2530096
22	Uryga – Padoły	DG 2530097
23	Figłówka.	DG 2530098
Krosna:		
1.	Brzezcie – Dzioł	DG 2530099
2.	Zamostki	DG 2530100
3.	Przyłaski	DG 2530101
4.	Jonikówka – Łaziska	DG 2530102
5.	Włodarzówka – Majchrówka,	DG 2530103
6.	Nad Karczmą – Dzioł	DG 2530104
7.	Urygówka	DG 2530105
8.	Wajdówka – Przyłaski	DG 2530106
9.	Zdebiówka – Góry	DG 2530107
10.	Kołodziejówka – Przyłaski	DG 2530108
11.	Zagroda,	DG 2530109
12.	Za Brzezina	DG 2530110
13.	Buckówka	DG 2530111
14.	Jońcówka.	DG 2530112
Strzeszyce:		
1.	Łęg – Strzeszyce	DG 2530113
2.	Centrum – Strzeszyce	DG 2530114
3.	Pogórek.	DG 2530115
Ujanowice		
1.	Potoka	DG 2530115
2.	Biała,	DG 2530116
3.	Pod Górą	DG 2530117
4.	Pod Micyną (Krężołek),	DG 2530118
5.	Ujanowice – Osiedle Centrum	DG 2530119
Sechna:		
1.	Gwizdówka – Góry	DG 2530120
2.	Nowakówka,	DG 2530121
3.	Kromolin,	DG 2530122
4.	Pajerówka	DG 2530123
5.	Zabrze – Kromolin	DG 2530124
Wieś Kobylczyna:		
1.	Od mostu do Tokarza	DG 2530125
2.	Podlesie do Rembilasa,	DG 2530126
3.	Kiławcówka	DG 2530127

4.	Garncarzówka	DG 2530128
5.	Niżna	DG 2530129
6.	Kobyłczyzna – Kaleń	DG 2530130

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Laskowa, materiały gminy.

Problemy komunikacyjne gminy wynikają z ukształtowania terenu na obszarze gminy, przede wszystkim konieczności odpowiedniego utrzymania dróg ze względu na bardzo często występujące zjawiska erozyjne i osuwiskowe oraz trudności w utrzymaniu dróg w okresie zimowym, ze względu na duże spadki w obrębie ich przebiegu.

Problem stanowi również wzmożony ruch na drodze wojewódzkiej nr 965 Bochnia – Limanowa i drodze powiatowej nr 25217 Młynne – Ujanowice (nakładanie się ruchu tranzytowego na ruch lokalny). Główne trasy komunikacyjne, jakimi są droga wojewódzka i drogi powiatowe posiadają nienormatywne parametry.

Wykonywany w okresach 5 letnich Generalny Pomiar Ruchu (GPR) na drogach krajowych i wojewódzkich wykazuje duży i systematyczny wzrost natężenia ruchu komunikacyjnego. W obrębie Gminy Laskowa pomiary dokonywane w 2000, 2005 i 2010 roku na drodze wojewódzkiej nr 965. Wyniki przedstawia tabela poniżej:

Tabela 7. Średni dobowy ruch (SDR) na drogach w obrębie Gminy Laskowa.

Nr drogi	Odcinek	Rok			Wzrost natężenia ruchu [%]
		2000	2005	2010	
965	Muchówka - Młynne	3 053	2 532	4 120	34,9

Źródło: GPR 2000, 2005 i 2010,

Układ komunikacyjny gminy wymaga usprawnienia. Planowane zmiany w obrębie komunikacji dotyczyć będą połączeń drogowych, stanu technicznego i parametrów dróg. Konieczne będzie ograniczenie istniejących zjazdów i wykluczenie zbyt wielkiej ilości włączy do drogi wojewódzkiej nr 965 dla poprawy płynności ruchu oraz stromy przebieg pomiędzy przełęczą „Widoma”, a Laskową.

W związku z planowanym rozwojem komunikacji i nasilającym się ruchem drogowym należy się liczyć ze wzrostem uciążliwości związanym zwłaszcza z drogą wojewódzką nr 965 oraz drogą powiatową nr 25217 Młynne – Laskowa – Łososina Dolna (hałas, zanieczyszczenie powietrza, nasilenie potoków ruchu drogowego). Rozwiązania wymagać będzie również zapewnienie dojazdów do obszarów osadniczych położonych w obrębie stoków o dużych spadkach i zagrożonych procesami osuwiskowymi.

Transport kolejowy

Przez teren Gminy nie przebiegają żadne linie kolejowe.

Zaopatrzenie gminy w wodę

Obszar Gminy Laskowa nie posiada całkowicie uregulowanej gospodarki wodno-ściekowej. Na terenie gminy nie występują zasoby wód podziemnych, które mogłyby stanowić główne źródło zaopatrzenia mieszkańców i usług w gminie. Obecnie mieszkańcy gminy korzystają z lokalnych studni kopanych i głębinowych oraz z cieków górskich o zróżnicowanej wydajności i jakości. Na terenie gminy jest odczuwalny brak wody pitnej. Wieś Laskowa – centrum i Laskowa Górna, centrum wsi Ujanowice, Żmiąca i Strzeszyce, korzystają ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

Łączna długość istniejącej sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi 28,4 km, na terenie gminy znajdują się 4 stacje uzdatniania wody. Do sieci wodociągowej doprowadzone są 562 przyłącza, co zapewnia zaopatrzenie 2 810 osób. Pozostali mieszkańcy zaopatrują się w wodę z indywidualnych

studni kopalnych z których wodę doprowadzają do budynków mieszkalnych. Zwodociągowanych jest 32,24 % gospodarstw domowych.

W oparciu o lokalne ujęcia wykonana jest sieć wodociągowa dla miejscowości:

- Żmiąca (część wsi) – Strzeszyce, gdzie długość sieci wynosi 6 km,
- Ujanowice – Kobyłczyna (część wsi), gdzie długość sieci wynosi 4,4 km,
- Laskowa „Nagórze” (część wsi) gdzie długość sieci wynosi 4 km,
- Laskowa „Nadole” (część wsi), gdzie długość sieci wynosi 12 km.

Sieci wodociągowej nie posiadają: Kamionka Mała, Jaworzna, Krosna, Sechna, i część wsi Kobyłczyna.

Odprowadzanie ścieków

Zbiórczymi systemami kanalizacyjnymi objęta jest część miejscowości: Laskowa, Jaworzna, Kamionka Mała, Krosna, Żmiąca, Strzeszyce, Ujanowice Sechna. Miejscowość Kobyłczyna nie posiada sieci kanalizacji sanitarnej.

W miejscowości Kobyłczyna oraz w rejonach nie objętych zbiórczymi systemami kanalizacyjnymi ścieki odprowadzane są indywidualnie do szczelnych lub chłonnych dołów. Generalnie – gospodarka wodno-ściekowa wymaga dalszego porządkowania i nakładów inwestycyjnych ze względu na konieczność sanitacji całego obszaru Gminy – szczególnie rzeki Łososiny, w zlewni której położona jest Gmina Laskowa.

Na terenie gminy znajduje się jedna oczyszczalnia ścieków w Ujanowicach. Jest to oczyszczalnia biologiczno – mechaniczna typu EKO - SBR o przepustowości 525 m³/d. Oczyszczalnia ścieków w Ujanowicach została rozbudowana i zmodernizowana w 2011 r.

Wg GUS długość sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy wynosi 48,3 km (stan na 31.12.2012 r.).

Gospodarka odpadami

Gmina zobowiązana jest do wypełniania zadań w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi wynikającymi m.in. z ustawy o odpadach, ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz rozporządzeń wykonawczych.

Odpady komunalne są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzących od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstałych w gospodarstwach domowych.

Ilość wytworzonych odpadów komunalnych na terenie gminy Laskowa w 2013 r. wyznaczona została na poziomie ok. **1 981,8 Mg**. Jednostkowy wskaźnik wytwarzania odpadów wyniósł - **249,6 kg/M/rok** i przyjęty został wg opracowania pn.: „Prognoza zmian w zakresie gospodarki odpadami” (Szpadt, 2010 r.), a więc zgodnie z Krajowym Planem Gospodarki Odpadami 2014” (KPGO 2014) oraz „Planem Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego” (PGOWM).

Natomiast ilość wytworzonych odpadów ulegających biodegradacji w 2013 r. wyznaczona została na poziomie **965,1 Mg**. Na statystycznego mieszkańca Gminy przypadło ok. **121,5 kg/M/rok** wytworzonych bioodpadów.

System gospodarowania odpadami komunalnymi

Nowelizacja ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, która weszła w życie 1 stycznia 2012 r., wprowadziła istotne zmiany w sektorze gospodarki odpadami komunalnymi powstającymi w gospodarstwach domowych. Wspomniana ustawa ma na celu spełnienie wymogów Unii Europejskiej co do sposobu zagospodarowania odpadów komunalnych. Do dnia 1 lipca 2013 r. odpady odbierane od właścicieli nieruchomości w większości zawożone były na składowisko, co było najtańszym sposobem ich utylizacji.

Zadaniem Gminy było stworzenie warunków do wykonywania prac związanych z utrzymaniem czystości i porządku, tym samym od 1 lipca 2013 r. zapewniono odbiór odpadów od właścicieli nieruchomości zamieszkałych.

Rada Gminy Laskowa podjęła stosowne uchwały, które stały się podstawą nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi, w tym m.in.:

- w sprawie: regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Laskowa - Uchwała Nr XXV/160/12 z dnia 19 listopada 2012 r., zmieniona Nr XXIX/194/13 z dnia 26 marca 2013 r.,
- w sprawie określenia wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właściciela nieruchomości - Nr XXVII/177/12 z dnia 27 grudnia 2012 r., zmieniona Uchwałą Nr XXIX/196/13 z dnia 26 marca 2013 r.

Wymogi unijne (tzw. dyrektywa śmieciowa) zakłada wzmocnienie poprzednio prowadzonych działań dotyczących selektywnej zbiórki odpadów, m.in. kontynuowanie selektywnego zbierania odpadów opakowaniowych i surowców wtórnych oraz dodatkowo zbieranie odpadów biodegradowalnych (odpady podlegające rozkładowi, np. resztki jedzenia pochodzenia roślinnego, odpady zielone).

Dlatego ważne jest, aby wszyscy mieszkańcy czynnie i prawidłowo uczestniczyli w nowym systemie zbierania odpadów. Właściciele nieruchomości wnoszą opłatę do Gminy, która zapewnia prawidłowy odbiór odpadów komunalnych powstałych w gospodarstwach domowych. Gmina organizuje przetarg i wybiera przedsiębiorcę, który odbiera odpady od właścicieli nieruchomości.

Selektywna zbiórka odpadów na terenie gminy Laskowa zorganizowana jest w systemie workowym - w oparciu o podział na następujące frakcje odpadów:

- papier i tektura,
- tworzywa sztuczne, drobne metale, opakowania wielomateriałowe,
- szkło i opakowania szklane,
- bioodpady pochodzenia roślinnego - zielone i kuchenne,
- pozostałe zmieszane odpady komunalne.

a także:

- odpady wielkogabarytowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte opony - zbiórka w wyznaczonych miejscach i terminach podanych do publicznej wiadomości.

Na terenie gminy Laskowa funkcjonują punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, gdzie ustawione są pojemniki, do których mieszkańcy Gminy mogą wrzucać odpady takie jak:

- przeterminowane leki
- zużyte baterie i małe akumulatory,
- chemikalia.

Pojemniki usytuowane są w następujących miejscach:

- Laskowa - 2 pojemniki w budynku Urzędu Gminy,
- Laskowa - 1 pojemnik w aptece,
- Ujanowice - 2 pojemniki w budynku komunalnym Urzędu Gminy,
- Ujanowice - 1 pojemnik w aptece.

Ogólna ilość odpadów komunalnych, odebranych/zebranych z terenu gminy Laskowa w 2013 r. wyniosła: **505,33 Mg**, z czego **153,74 Mg** (ok. **30,42 %**) pochodziło z selektywnej zbiórki.

Region Gospodarki Odpadami Komunalnymi

W „Planie Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego” (PGOWM) dokonano podziału województwa na 4 Regiony Gospodarki Odpadami Komunalnymi (RGOK). Gmina Laskowa została przyporządkowana do Regionu Sądecko-Gorlickiego.

Na terenie Gminy Laskowa nie funkcjonują instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych. Zgodnie z wymogami wszystkie odpady komunalne odebrane z obszaru gminy, powinny być zagospodarowywane na instalacjach regionalnych lub zastępczych działających w ramach Sądecko-Gorlickiego RGOK.

Cele w gospodarce odpadami komunalnymi

W gospodarce odpadami komunalnymi przyjęto następujące cele wynikające w KPGO 2014:

- udoskonalenie nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi (w związku z wprowadzeniem tzw. podatku śmieciowego), co będzie miało bezpośredni wpływ na osiągnięcie poniższych celów,
- objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych 100 % mieszkańców oraz zapewnienie objęcia wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów najpóźniej do 2015 r.,
- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby w 2020 r. nie było składowanych więcej niż 35 % masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.,
- zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do końca 2014 r., do maks. 60 % wytworzonych odpadów,
- przygotowanie do ponownego użycia i recyklingu na poziomie min. 50%, przynajmniej takich odpadów jak papier, tworzywa sztuczne, szkło i metale pochodzące z gospodarstw domowych (oraz w miarę możliwości odpadów innego pochodzenia, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów pochodzących z gospodarstw domowych) do 2020 r.

Redukcja ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, kierowanych na składowiska odpadów

Uwzględniając wymagania określone w art. 5 Dyrektywy Rady 1999/31/EC należy przyjąć, że udział odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania powinien wynosić wagowo: **35 % - w 2020 r.**

Wartością odniesienia dla ustalania udziału procentowego jest całkowita ilość odpadów komunalnych ulegających biodegradacji wytworzonych na terenie gminy Laskowa w 1995 r. - **336,1 Mg**.

Powyższą wartość oszacowano na podstawie przyjętych następujących wielkości:

- liczba ludności w/g GUS w 1995 r. - 7 151 osób,
- jednostkowy wskaźnik wytwarzania odpadów biodegradowalnych w 1995 r. w/g KPGO dla terenów wiejskich - 47 kg/M/rok.

Ilość składowanych odpadów ulegających biodegradacji wyznaczona dla gminy Laskowa nie powinna przekraczać: **117,6 Mg/rok - w 2020 r..**

Odpady zawierające azbest

Odpady zawierające azbest należą do odpadów niebezpiecznych. Ze względu na budowę i strukturę tych wyrobów, stanowią one poważny problem dla zdrowia ludzi i stanu środowiska.

Gmina Laskowa przystąpiła do uczestnictwa i realizacji projektu pn. „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego” w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, w celu zmniejszenia różnic społeczno-gospodarczych

w obrębie rozszerzonej Unii Europejskiej. Koordynatorem projektu jest Gmina Szczucin, a bierze w nim udział 48 gmin. Program będzie realizowany do czerwca 2016 r. Ilość wyrobów zawierających azbest występujących na terenie gminy Laskowa, pozostałych do unieszkodliwienia wynosi **2 570,623 Mg** (stan na 12.09.2014 r. wg Bazy Azbestowej, prowadzonej przez Ministerstwo Gospodarki).

3.3.2. STRUKTURA WŁASNOŚCI NIERUCHOMOŚCI

Zgodnie z rejestrem Banku Danych Lokalnych, prowadzonym przez Główny Urząd Statystyczny, odnotowuje się stopniowy wzrost zasobów mieszkaniowych na terenie gminy Laskowa w ostatnich latach. Według stanu na koniec 2013 r. w gminie istniało:

- 1 851 mieszkań,
- 8 051 izb,
- 172 518 m² powierzchni użytkowej mieszkań.

W poniższej tabeli zostały zestawione informacje z zakresu infrastruktury mieszkaniowej na terenie gminy Laskowa w latach 2010-2013.

Tabela 8. Zmiany w zasobach mieszkaniowych Gminy Laskowa w latach 2010-2013

Rok	Liczba mieszkań	Liczba izb	Powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²]
2010	1 794	7 679	163 004
2011	1 807	7 761	165 140
2012	1 822	7 856	167 215
2013	1 851	8 051	172 518

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, 2014

Tabela 9. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie Laskowa w latach 2010-2013

Rok	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania [m ²]	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m ²]
2010	90,9	20,9
2011	91,4	21,1
2012	91,8	21,3
2013	93,2	21,7

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, 2014

W ostatnich latach sukcesywnie wzrasta przeciętna powierzchnia użytkowa w przeliczeniu na 1 mieszkanie i na 1 osobę. Taka tendencja zmian ma odzwierciedlenie w stopniowo wzrastającej liczbie mieszkań i ich powierzchni, przy jednoczesnym wzroście liczby mieszkańców Gminy Laskowa. W ocenie warunków mieszkaniowych istotne znaczenie ma stan techniczny zabudowy mieszkaniowej oraz standard wyposażenia w instalacje i pomieszczenia higieniczno-sanitarne.

Tabela 10. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w latach 2010-2013

Rok	Wyposażenie				
	Wodociąg	Ustęp splukiwany	Łazienka	Centralne ogrzewanie	Gaz sieciowy
2010	1 711	1 635	1 534	1 195	962
2011	1 724	1 648	1 547	1 208	963
2012	1 739	1 663	1 562	1 223	968
2013	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.

b. d. - brak danych; dane w trakcie opracowania

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, 2014

Przeciętne wskaźniki dotyczące mieszkalnictwa w gminie Laskowa są zbliżone do poziomu występującego w skali kraju i województwa małopolskiego. Podobnie kształtuje się problematyka związana z gospodarką mieszkaniową, to jest:

- ograniczone fundusze na remonty bieżące;
- niezaspokojone potrzeby kwaterunkowe ludności;
- wysoka przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie;
- mała powierzchnia użytkowa w m² na 1 osobę.

3.4. DEMOGRAFIA

Według danych Urzędu Gminy - liczba mieszkańców w gminie Laskowa na koniec 2013 r. wynosiła 7 952 osoby. W porównaniu z 2010 r. nastąpił wzrost liczby mieszkańców o 112 osób (ok. 1,43 %). Gęstość zaludnienia na terenie Gminy Laskowa na koniec 2013 r. wyniosła ok. 109 osób/km². Ludność Gminy Laskowa stanowi ok. 6,2% mieszkańców powiatu limanowskiego.

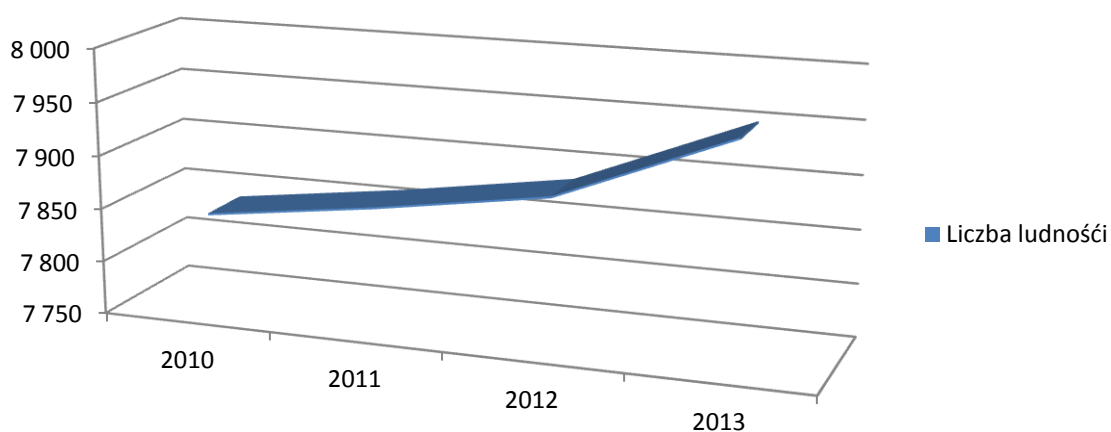
Szacuje się, że w kolejnych latach będzie następował dalszy stopniowy wzrost liczby ludności w gminie.

Tabela 11. Liczba ludności w gminie Laskowa

Liczba ludności w roku:							
2010	2011	2012	2013	Szacunkowo			
				2014	2016	2018	2020
7 840	7 861	7 886	7 952	7 991	8 072	8 153	8 234

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Laskowa

Rysunek 9. Kształtowanie się liczby ludności gminy w latach 2010- 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Laskowa

Poniżej w tabeli zestawiono liczbę mieszkańców gminy w latach 2010-2013 z podziałem na poszczególne miejscowości.

Tabela 12. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach Gminy Laskowa w latach 2010-2013

Lp.	Miejscowość	Liczba ludności					
		2010	2011	2012	2013	2013	2013
						kobiety	mężczyźni
1.	Jaworzna	539	551	551	565	291	274
2.	Kamionka Mała	917	936	936	934	450	484
3.	Kobyłczyna	318	320	320	321	157	164
4.	Krosna	558	558	560	560	272	288
5.	Laskowa	3 177	3 163	3 184	3 207	1 614	1 593
6.	Sechna	561	562	560	567	281	286
7.	Strzeszyce	335	336	337	344	172	172
8.	Ujanowice	720	723	727	733	365	368
9.	Żmiąca	715	712	711	721	355	366
Razem		7 840	7 861	7 886	7 952	3 957	3 995

Źródło: Dane pozyskane z Urzędu Gminy Laskowa

Najliczniejszą społeczność w gminie stanowi ludność miejscowości Laskowa - ok. 40,3 % ogólnej liczby mieszkańców gminy, najmniej mieszkańców - ok. 4,0 % posiada miejscowość Kobyłczyna.

Przyczyną wzrostu liczby ludności w gminie na przestrzeni ostatnich lat są: dodatni przyrost naturalny oraz przemeldowania osób z innych gmin.

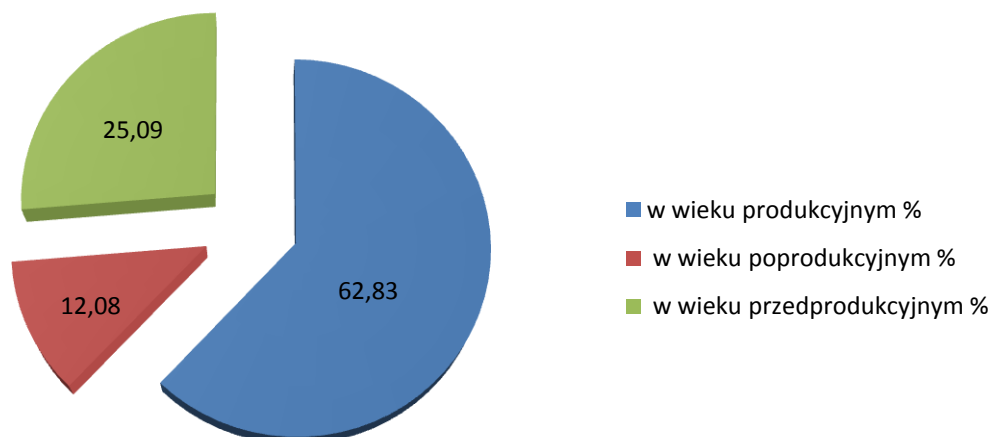
W poniższych tabelach przedstawiono m.in. strukturę ekonomicznych grup wiekowych ludności oraz urodzenia, zgony i przyrost naturalny w gminie Laskowa.

Tabela 13. Ludność według płci i ekonomicznych grup wieku - stan na 31.12.2013 r.

Wskaźnik	Liczba osób		
	ogółem	kobiety	mężczyźni
w wieku przedprodukcyjnym 0 - 17 lat	1 995	992	1 003
w wieku produkcyjnym wieku 18-64 lat	4 996	2 370	2 626
w wieku poprodukcyjnym 65 lat i więcej	961	595	366
Razem	7 952	3 957	3 995

Źródło: dane gminy.

Udział ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Laskowa stanowi ok. 62,83 % ogółu populacji. Natomiast procentowy udział ludności w wieku poprodukcyjnym wynosi ok. 12,08 %.

Rysunek 10. *Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku.*

Analizując strukturę wiekową mieszkańców gminy oraz przyjmując definicję skali starości demograficznej według ONZ (populacja, w której udział ludności w wieku powyżej 65 roku życia jest większy niż 7% - jest populacją starą) można powiedzieć, że ludność Gminy Laskowa jest populacją starą. Niestety taka sytuacja jest charakterystyczna dla większości gmin w Polsce.

Tabela 14. *Przyrost naturalny wg płci w 2013 r.*

Wskaźnik	Liczba osób
Urodzenia żywe	
ogółem	131
mężczyźni	69
kobiety	62
Zgony	
ogółem	54
mężczyźni	32
kobiety	22
Przyrost naturalny	
ogółem	77
mężczyźni	37
kobiety	40

Źródło: Dane pozyskane z Urzędu Gminy Laskowa

Sytuację demograficzną Gminy Laskowa na tle kraju i innych gmin wiejskich określa się jako korzystną. Przyrost naturalny w gminie ukształtował się na poziomie 77 osób i był wyraźnie wyższy od przyrostu 2012 r. (59 osób). W 2013 r. urodziło się 131 osób, odnotowano 54 zgony.

Tabela 15. *Migracja w ruchu wewnętrznym w 2013 r.*

Wskaźnik	Liczba osób
zameldowania	57
wymeldowania	14
przemeldowania w obrębie gminy	76

Źródło: Dane pozyskane z Urzędu Gminy Laskowa

Saldo migracji w ruchu wewnętrznym w 2013 r. wyniosło 43 osoby, w roku poprzednim 32. Na pobyt stały w 2013 r. zameldowało się 57 osób, a wymeldowało 14.

3.4.1. STRUKTURA BEZROBOCIA W GMINIE

W Polsce w sensie prawnym bezrobotnym jest osoba nie zatrudniona i nie wykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy, nie ucząca się w szkole w systemie dziennym, zarejestrowana we właściwym powiatowym urzędzie pracy, jeżeli:

- ukończyła 18 lat, z wyjątkiem młodocianych absolwentów,
- nie nabyła prawa do emerytury, renty inwalidzkiej,
- nie jest właścicielem lub posiadaczem nieruchomości rolnej o powierzchni powyżej 2 ha przeliczeniowych,
- nie jest osobą niepełnosprawną, której stan zdrowia nie pozwala na podjęcie zatrudnienia nawet w połowie wymiaru czasu pracy
- nie jest osobą tymczasowo aresztowaną i nie odbywa kary pozbawienia wolności,
- nie uzyskuje miesięcznie dochodu w wysokości przekraczającej połowę najniższego wynagrodzenia,
- nie pobiera, zasiłku stałego, stałego wyrównawczego, gwarantowanego zasiłku okresowego lub renty socjalnej.

Podstawowym miernikiem wielkości bezrobocia jest stopa bezrobocia, czyli stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby ludności aktywnej zawodowo (tj. pracującej i bezrobotnej łącznie) wyrażony w procentach.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, na koniec grudnia 2013 r. stopa bezrobocia w Polsce wynosiła 13,4 %, w województwie małopolskim - 11,6 %, natomiast w powiecie limanowskim - 18,8 %.

Liczba bezrobotnych w gminie Laskowa zarejestrowanych na koniec 2013 r. wynosiła - 527 osób (GUS, Bank Danych Lokalnych, 2014). W stosunku do 2012 r. odnotowano wzrost liczby bezrobotnych o ok. 2,9 % (15 osób).

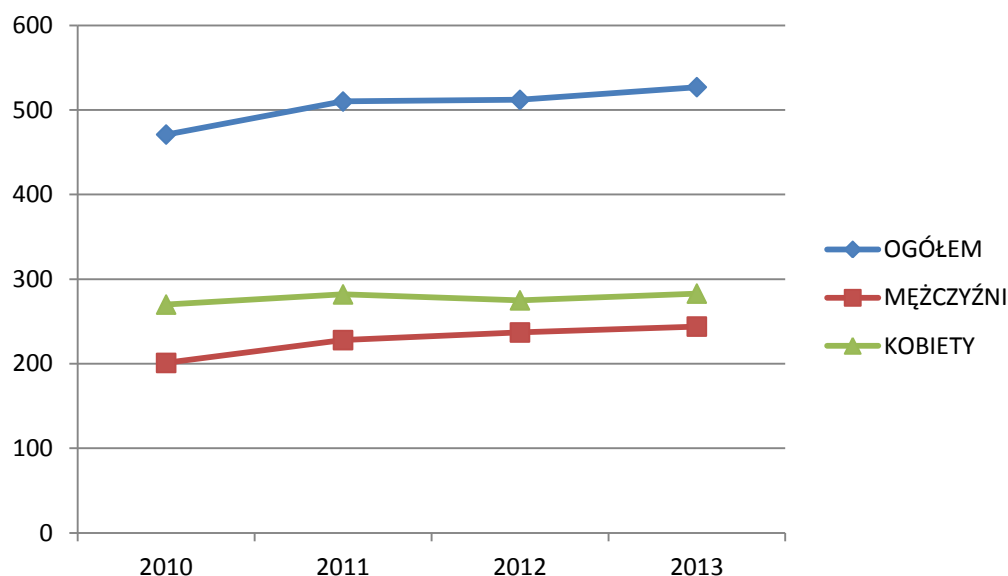
Poniżej w tabeli zestawiono dane dotyczące poziomu i dynamiki bezrobocia na terenie gminy Laskowa w latach 2010-2013 r.

Tabela 16. Poziom i dynamika bezrobocia w gminie Laskowa w latach 2010-2013

Rok	Liczba bezrobotnych			Udział bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym [%]		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
2010	471	201	270	10,2	8,0	12,8
2011	510	228	282	10,9	9,0	13,3
2012	512	237	275	10,9	9,3	12,8
2013	527	244	283	11,1	9,5	12,9

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, 2014

W ostatnim okresie zmieniająca się tendencja pomiędzy podażą pracy a popytem powoduje wzrost skali bezrobocia na terenie gminy.

Rysunek 11. Zmiana ilości bezrobotnych w gminie Laskowa w latach 2010-2013

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, 2014

Dane GUS na koniec 2013 r. wskazują, iż na terenie gminy zarejestrowanych było ogółem 527 bezrobotnych, z czego 53,7 % stanowiły kobiety, pomimo ogólnie lepszego poziomu wykształcenia. Biorąc pod uwagę strukturę wieku bezrobotnych na terenie Gminy Laskowa, najliczniejszą grupę stanowią osoby młode, w wieku 18-24 lat - ok. 36 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych z terenu gminy. Na strukturę bezrobocia ma także wpływ poziom wykształcenia. Najliczniejszą grupę w powiecie limanowskim stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Powiatowy Urząd Pracy w Limanowej prowadzi na terenie Gminy Laskowa aktywne programy przeciwdziałania bezrobociu, w na które w 2013 r. złożyły się:

- prace interwencyjne;
- jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej;
- refundacja kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy;
- staże;
- szkolenia;
- roboty publiczne.

Szkolenia mają na celu zwiększanie szans na podjęcie zatrudnienia poprzez przyuczenie do zawodu, podniesienie lub zmianę kwalifikacji.

3.5. GOSPODARKA

Gmina Laskowa położona jest w północno-wschodniej części powiatu limanowskiego w sąsiedztwie gminy i miasta Limanowa, co stwarza duże szanse rozwojowe obszaru. Limanowa – stanowi bowiem szczególnie obszar koncentracji potencjału gospodarczego (lokalny biegun rozwoju), który może przyczynić się do pobudzenia rozwoju otaczających terenów.

Biegunem rozwoju o znaczeniu regionalnym jest byłe miasto wojewódzkie - Nowy Sącz. Ma to szczególne znaczenie w sytuacji możliwości uwolnienia znacznych zasobów siły roboczej w wyniku restrukturyzacji rolnictwa i w związku z tym pilnej potrzeby uruchomienia mechanizmów tworzenia nowych miejsc pracy.

Ze względu na walory przyrodnicze i kulturowo-krajobrazowe, obszar gminy wraz z południową częścią województwa małopolskiego należy do najbardziej atrakcyjnych turystycznie regionów kraju. Duży potencjał dla rozwoju wszelkich form rekreacji biernej i czynnej, w tym agroturystyki, etnoturystyki oraz ekoturystyki sprawia, że rola tej dziedziny gospodarki będzie sukcesywnie wzrastała.

Tabela 17. Podmioty gospodarki narodowej w Gminie w latach 2010-2013

Lp.	Rok	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny
1.	2010	460	21	439
2.	2011	449	21	428
3.	2012	472	21	451
4.	2013	474	21	453

Źródło: www.stat.gov.pl

Na terenie Gminy działają 474 podmioty gospodarcze (stan na 31.12.2013 r.), z czego 95,6 % to podmioty prywatne, a ok. 4,4 % to podmioty gospodarki narodowej reprezentujące sektor publiczny. W sferze podmiotów gospodarczych widoczny jest ogólny trend wzrostowy - z roku na rok liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie Gminy wzrasta.

Wartość tzw. wskaźnika przedsiębiorczości (liczba wpisanych do rejestru REGON firm na 10 000 mieszkańców) - 597 - umiejscawia Gminę Laskowa poniżej wskaźnika dla powiatu limanowskiego - 696 i wskaźnika dla województwa małopolskiego - 1045. Wzrost liczby podmiotów gospodarczych sektora prywatnego jest zjawiskiem pozytywnym i nadal pożądanym. Zarejestrowane podmioty działają głównie w branży usługowej lub handlowej.

Na terenie Gminy Laskowa głównym źródłem utrzymania gospodarstw domowych jest praca, głównie najemna oraz niezarobkowe źródła utrzymania.

Rozmieszczenie podmiotów działalności gospodarczej jest nierównomierne. Największa ich ilość zlokalizowana jest w Laskowej i Ujanowicach oraz Żmiącej.

Dane dotyczące źródeł utrzymania gospodarstw domowych wskazują, że ponad 50 % wszystkich gospodarstw domowych w powiecie limanowskim, do którego należy gmina Laskowa utrzymuje się z niezarobkowych źródeł utrzymania (emerytury, renty, zasiłki dla bezrobotnych, zasiłki z pomocy społecznej i inne), co przedstawia poniższy wykres:

Tabela 18. Podział podmiotów gospodarki narodowej w gminie w 2013 r.

w sektorze publicznym:	
- podmioty gospodarki narodowej ogółem	21
- państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	17
w sektorze prywatnym:	
- podmioty gospodarki narodowej ogółem	453
- osoby fizyczne	397
- spółki prawa handlowego	10
- spółki prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego	3
- spółdzielnie i fundacje	1
- stowarzyszenia i organizacje społeczne	15

Źródło www.stat.gov.pl

Na terenie Gminy Laskowa do ewidencji działalności gospodarczej wpisana jest następująca ilość podmiotów gospodarczych w podziale na poszczególne sektory:

Tabela 19. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie Gminy Laskowa wg wybranych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2013 r.

Nazwa sekcji wg PKD	Ilość podmiotów w 2013 roku
A. Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	34
B. Górnictwo i wydobywanie	0
C. Przetwórstwo przemysłowe	50
D. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0
E. Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3
F. Budownictwo	138
G. Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	84
H. Transport, gospodarka magazynowa	25
I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	12
J. Informacja i komunikacja	4
K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3
L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1
M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	15
N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	9
O. Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	6
P. Edukacja	23
Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	17
R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	13
S i T. Pozostała działalność usługowa	37

Źródło: www.stat.gov.pl

W Gminie prowadzona jest działalność gospodarcza prawie we wszystkich istniejących branżach (wg sekcji PKD). Najwięcej podmiotów gospodarczych prowadzi działalność w obszarze następujących sekcjach: F. Budownictwo (138 – ok. 29 %), G. Handel hurtowy i detaliczny (84 – ok. 18 %).

Gmina Laskowa prowadzi działalność inwestycyjną mając na uwadze konieczność zapewnienia ciągłego rozwoju lokalnego i wzrost poziomu życia oraz bezpieczeństwa mieszkańców. Gmina aktywnie korzysta z różnego rodzaju programów pomocowych.

Na terenie gminy działka dz.e.728/1 – Laskowa o powierzchni 2,94 ha została przeznaczona na budowę ośrodka rekreacyjno-konferencyjnego.

W opracowanym w sierpniu 2014 roku dokumencie „Limanowa Coworking – budowa Parku Przemysłowego – wstępne studium wykonalności” dokonano wstępnej analizy kształtu i realizacji inwestycji, zaangażowania czterech podmiotów (miasto Limanowa, gminy: Dobra, Laskowa i Tymbark), konieczności koordynacji ich działań. Wymienione gminy zadeklarowały:

- przeznaczenie środków własnych na realizację inwestycji,
- dobrą kondycję finansową inwestorów,
- pozytywny klimat dla działań władz Gmin z zakresu rozwoju przedsiębiorczości wśród społeczności lokalnej,

- zgodność opracowanego projektu z założeniami strategii i programów rozwoju województwa małopolskiego oraz powiatu limanowskiego,
- stabilność i konsekwencję lokalnych władz w realizacji projektu.

Do większych podmiotów gospodarczych działających na terenie Gminy Laskowa zalicza się:

- Firma Handlowa – Krzysztof Chełmecki,
- Firma Saltrans - Józef Salabura,
- Firma Jędrzek – Henryk Jędrzejek,
- Firma Budmost – Wiesław Jędrzejek,
- Zakład Produkcyjny Słoneczna Tłocznia – Wincenty Krzyżak,
- Piekarnia – Piotr Pajor,
- Piekarnia – Ryszard Stryczek,
- Firma Produkcyjno-Usługowo-Handlowa Pławecki – Stefan Pławecki.

3.5.1. SEKTOR ROLNICZY

Gmina Laskowa posiada zróżnicowane warunki przyrodniczo - klimatyczne i glebowe dla produkcji rolniczej. Wpływa na to wiele czynników środowiska przyrodniczego, warunków hydrogeologicznych, klimatycznych, ukształtowania terenu oraz pokrywy glebowej.

Północną część gminy charakteryzują:

- niższe przedziały wysokości n.p.m.,
- większy procent terenów korzystnie eksponowanych (nasłonecznionych) – stoki południowe,
- niższy procent terenów nieleśnych.

Południową część gminy charakteryzują:

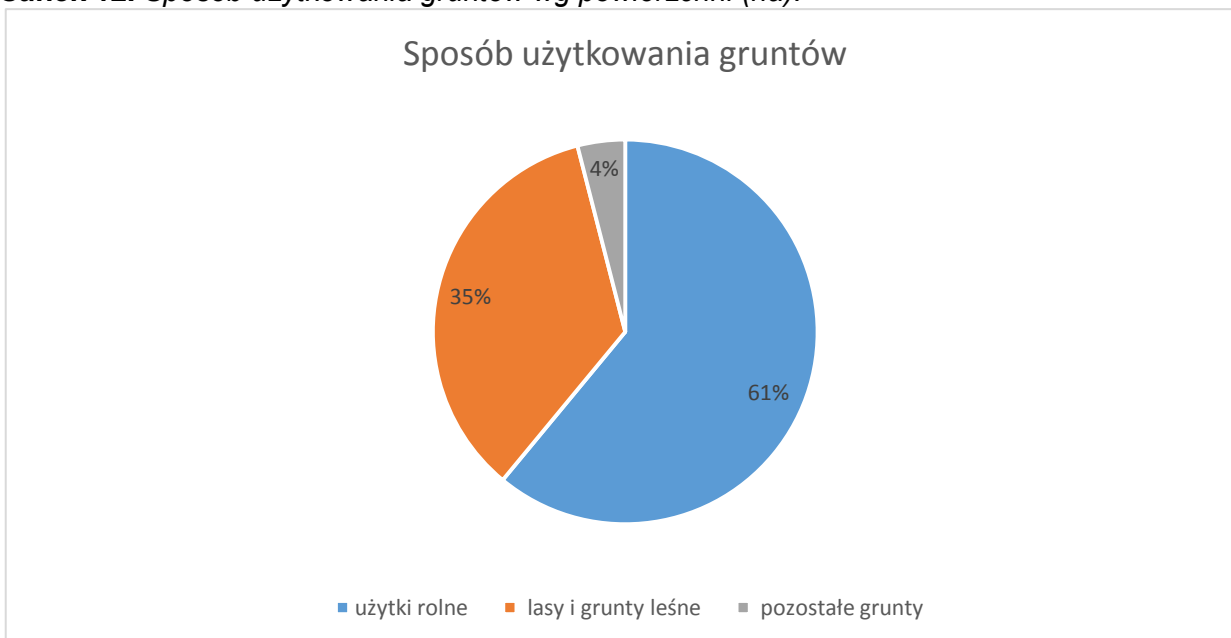
- wyższe przedziały wysokości n.p.m.,
- niższy procent terenów korzystnie eksponowanych – stoki północne,
- znacznie wyższy procent terenów nieleśnych.

Ogólnie można określić, że najkorzystniejsze warunki do działalności rolniczej posiada: Sechna (ekspozycja terenów południowo-zachodnia), oraz częściowo wsie: Laskowa, Jaworzna, Żmiąca i Kobyłczyzna (niższe partie wzniesień – stoki o ekspozycji wschodniej i zachodniej). Pozostałe miejscowości posiadają mniej korzystne warunki, lecz w ich obszarze znajdują się również tereny o predyspozycjach dla rozwoju rolnictwa.

We wsiach gminy Laskowa tradycyjną gałęzią rolnictwa od wielu lat było sadownictwo. Obszar ten zaliczany jest do sądecko – limanowskiego rejonu sadowniczego, nazywanego również karpackim. Kolebką sadownictwa karpackiego były okolice Łącka, gdzie pierwsze sady powstawały już w połowie XIX wieku. Stąd na zasadzie dyfuzji doświadczeń uprawy sadownicze rozprzestrzeniły się w kierunku gmin: Laskowej, Łososiny Dolnej, Limanowej, Żegociny obejmując pogórskie obszary Beskidu Wyspowego, a potem przyległe tereny Pogórza Wielickiego w rejonie Jodłownika, Szczyrzyc, Raciechowic, Leszczyny.

Powierzchnia gruntów ogółem w gminie Laskowa w 2010 wynosiła 5 253,08 ha. Struktura użytkowania gruntów kształtowała się następująco:

- użytki rolne – 3206,1 ha, w tym:
  - sady - 365,8 ha,
  - łąki - 1734,5 ha,
  - pastwiska - 153,3 ha,
- lasy i grunty leśne - 1855,1 ha,
- pozostałe grunty - 191,9 ha.

Rysunek 12. Sposób użytkowania gruntów wg powierzchni (ha).

Źródło: na podstawie danych GUS

W produkcji rolnej podstawowe miejsce zajmują uprawy zbóż i ziemniaków oraz takie kierunki jak produkcja mleka, żywca wieprzowego i wołowego, ogrodnictwo i sadownictwo – w tym uprawy drzew owocowych: jabłoni, śliw, wiśni oraz plantacje owoców jagodowych (truskawek, malin, agrestu, porzeczek).

W strukturze zasiewów dominuje uprawa zbóż i roślin okopowych.

Według przeprowadzonego w 2010 r. Narodowego Spisu Rolnego ilość gospodarstw rolnych na terenie Gminy Laskowa wynosiła 1 241, których cechą zdecydowanie niekorzystną jest zbyt mały areal większości indywidualnych gospodarstw rolnych – ok. 29 % istniejących gospodarstw rolnych posiada powierzchnię poniżej 1 hektara, ok. 57 % powierzchnię od 1 do 5 ha, a tylko ok. 13 % gospodarstw przekracza powierzchnię 5 hektarów. Taka struktura wskazuje na duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych, w dużym stopniu wpływa tak na wielkość produkcji rolnej, ale też na jej przeznaczenie – potwierdza to dodatkowo fakt, iż znacząca część istniejących w Gminie gospodarstw nie produkuje w celach rynkowych.

Tabela 20. Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Laskowa.

Lp.	Gospodarstwa rolne	Liczba
1.	Ogółem:	1 241
2.	do 1 ha włącznie	364
3.	od 1 ha do 5 ha	707
4.	od 5 ha do 10 ha	159
5.	od 10 ha do 15 ha	0
6.	15 ha i więcej	0

Źródło: www.stat.gov.pl (Powszechny Spis Rolny 2010r.)

W strukturze zasiewów wg Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku dominują zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi, ziemniaki, mieszanki zbożowe jare, ziemniaki i owies.

Tabela 21. Struktura głównych zasiewów w Gminie Laskowa wg Powszechnego Spisu Rolnego 2010.

Lp.	Rodzaj	Powierzchnia [ha]
1.	zboża razem	436,59
2.	zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	434,74
3.	pszenica ozima	129,75
4.	mieszanki zbożowe jare	99,91
5.	ziemniaki	77,77
6.	owies	72,36
7.	pszenica jara	36,05
8.	żyto	31,94
9.	jęczmień jary	22,80
10.	pszenżyto ozime	19,68
11.	warzywa gruntowe	13,00
12.	mieszanki zbożowe ozime	11,78
13.	pszenżyto jare	7,38
14.	jęczmień ozimy	3,09
15.	kukurydza na ziarno	1,84
16.	strączkowe jadalne na ziarno razem	0,95
17.	buraki cukrowe	0,92
18.	uprawy przemysłowe	0,92

Źródło: www.stat.gov.pl (Powszechny Spis Rolny 2010r.)

W gminie prowadzona jest także hodowla zwierząt gospodarskich. W roku 2010 zarejestrowano łącznie 1326 szt. bydła, 506 szt. trzody chlewnej, 137 szt. koni oraz 11 888 szt. drobiu. W ogólnej liczbie bydła krowy mleczne stanowiły 802 szt. a więc ponad 60 %.

Generalnie, w gminie dominują drobno-towarowe gospodarstwa wielokierunkowe, ale również zaznacza się wzrost gospodarstw specjalistycznych – głównie produkcji ogrodniczej oraz mleka i żywca wołowego.

3.5.2. SEKTOR POZAROLNICZY

Na terenie Gminy większość usług zlokalizowana jest w Laskowej, będącej zarazem ośrodkiem administracyjno – usługowym. Miasto posiada szeroki wachlarz usług dla ludności, koncentruje usługi podstawowe o znaczeniu gminnym (edukacja, ochrona zdrowia, handel i gastronomia).

W działalności usługowej dominują usługi budowlane, instalacyjne, metalowe, transportowe, komunalne i motoryzacyjne. Ponadto: fryzjerstwo, naprawy sprzętu AGD i RTV, rachunkowość, usługi geodezyjne. I w tym przypadku firmy w większości zlokalizowane są na terenie miasta, część z nich zdecydowała się lokalizować na terenach wiejskich.

Stan i jakość usług świadczonych na terenie gminy Laskowa są zadowalające i nie budzą zastrzeżeń. Poziom świadczonych usług i oferowanych towarów nie odbiega od standardów jakościowych.

Na terenie gminy działa od ponad 30 lat, **Gminne Koło Pszczelarzy**, wchodzące w skład Polskiego Związku Pszczelarskiego. Członkowie Koła to doświadczeni pszczelarze, odznaczeni za wieloletnią pracę i wybitne zasługi dla rozwoju pszczelarstwa, laureaci licznych konkursów. Członkowie Koła, prócz kultywowania tradycji, oferują turystom możliwość nabycia wyrobów pszczelarskich i pyłków. Praktyka najbardziej rozpowszechniona w Laskowej, Jaworznie, Żmiącej, Krosnej, Strzeszycach, Kamionce Małej i Ujanowicach.

Na terenie gminy działa również **Koło Łowieckie „Szałas” w Ujanowicach**, liczące 24 członków. Członkowie Koła traktują łowiectwo nie tylko jako polowanie, ale szereg działań mających na celu ochronę i dbałość o bytowanie zwierzyny łownej oraz kultywowanie łowieckiej tradycji. Zadania wpisują się w trzy najważniejsze punkty: hodowla, ochrona i etyka. Etyka łowiecka – to prócz zobowiązań wymienionych podczas przysięgi, także pielęgnacja obyczajów i języka gwary łowieckiej wręczanie złomu - wyróżnienie, którym honorowany jest myśliwy w trakcie udanego polowania na grubego zwierza oraz o ściśle z nim powiązany obyczaj składania hołdu strzelonej zwierzynie i układanie pokotów. „Szałas” współpracuje z młodzieżą, czego przykładem jest Koło „Sympatyków Łowiectwa” w Szkole Podstawowej w Krosnej.

3.6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Infrastruktura społeczna jest zespołem urządzeń zaspokajających potrzeby socjalne, oświatowe i kulturalne ludności. W polityce społecznej występuje w dwóch układach: w roli instytucjonalnej i funkcjonalnej. Infrastruktura społeczna obejmuje usługi w zakresie prawa, bezpieczeństwa, oświaty i nauki, kultury, opieki społecznej i służby zdrowia itp. (np. szkoły, szpitale, sądy, więzienia, instytucje administracji państwowych).

3.6.1. INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA

W roku szkolnym 2013/2014 w gminie Laskowa funkcjonowały 2 przedszkola publiczne, 2 przedszkola niepubliczne, 7 publicznych szkół podstawowych, 2 publiczne gimnazja łącznie 13 placówek. Liczebność uczniów w oddziałach poszczególnych placówek jest zróżnicowana. Wynika to z uwarunkowań demograficznych, lokalizacji placówek w terenie.

Wydatki na oświatę, to znacząca część budżetu niemal każdej jednostki samorządu terytorialnego. Środki te pochodzą z subwencji oświatowej, dotacji, środków własnych gminy i innych.

Przepisy określające zasady finansowania oświaty stanowią, że liczba uczniów jest podstawowym elementem podziału subwencji oświatowej w budżecie państwa. Nie uwzględnia się w podziale subwencji indywidualnych uwarunkowań gmin wiejskich i poszczególnych placówek oświatowych co powoduje niedoszacowanie zadań.

W najbliższych latach kwota subwencji będzie malała, bowiem nadal spada liczba urodzeń, a co za tym idzie, maleje na terenie gminy liczba dzieci objętych obowiązkiem szkolnym i nauki.

Dotychczasowe zasady zwiększania subwencji dla obszarów wiejskich nie rekompensują w pełni wysokich kosztów wynikających z niższej, średniej liczby uczniów w oddziałach.

Dodatkowe czynniki niezależne od JST takie jak: regulacje płacowe, urlopy dla poratowania zdrowia, awans zawodowy, obowiązek udzielania pomocy materialnej uczniom, obowiązek dokonywania wypłat pracodawcom kosztów kształcenia pracowników młodocianych, obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, koszty nauczania indywidualnego oraz innych form zajęć dodatkowych, funkcjonowanie na terenie gminy niepublicznych placówek oświatowych, konieczność udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej powodują konieczność angażowania przez JST znaczących środków.

Tabela 22. Wykaz ilości uczniów uczęszczających do przedszkoli i szkół w Gminie Laskowa

Placówka (stan na 10.09.2014 r.)	2010	2011	2012	2013
	Ilość dzieci uczęszczających do placówek			
Żłobki				
Słoneczko Laskowa	Funkcjonuje od 2014 roku – obecnie uczęszcza 6 dzieci			
Przedszkola				
Laskowa	45	43	49	45
Ujanowice	25	26	25	25
Niepubliczne Przedszkole Krosna	19	16	16	27
Niepubliczne Przedszkole Ujanowice	25	21	25	19
Niepubliczne Przedszkole Słoneczko Laskowa	Funkcjonuje od grudnia 2013 roku			
Szkoły Podstawowe (+ w nawiasie stan w „0”)				
Laskowa	327 (54)	309 (69)	284 (60)	275 (58)
Kamionka Mała	48 (14)	43 (19)	41 (12)	37 (16)
Krosna	70 (11)	64 (10)	53 (11)	51 (17)
Jaworzna	71 (13)	61 (22)	60 (21)	55 (35)
Żmiąca	91 (13)	85 (18)	80 (23)	68 (25)
Ujanowice	128 (14)	121 (26)	125 (12)	112 (33)
Sechna	45 (14)	40 (19)	45 (20)	49 (19)
Gimnazja				
Laskowa	205	215	220	219
Ujanowice	152	164	174	173

Ministerstwo Edukacji Narodowej zdecydowanie popiera funkcjonowanie małych szkół jednocześnie, pomimo wcześniejszych deklaracji, nie planuje zwiększać subwencji na szkoły podstawowe liczące poniżej 60 uczniów, chociaż wiadomo że utrzymanie szkoły z tak małą liczbą uczniów generuje wysokie koszty i nie wszystkie gminy stać, by je finansować ze środków własnych.

Korzystniej w sensie ekonomicznym przedstawia się sytuacja gimnazjów. Placówki te tworzone były od podstaw przy uwzględnieniu aktualnej sytuacji demograficznej, infrastruktury, warunków technicznych oraz lokalowych przeznaczanych na ten cel obiektów. Stąd też koszty utrzymania ucznia w tego typu placówkach na terenie naszej gminy, kształtują się na zbliżonym poziomie.

Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci w wieku 3–6 lat (w uzasadnionych przypadkach od 2,5 roku życia). Sieć publicznych przedszkoli oraz oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych stwarza możliwość korzystania z usług przedszkolnych i odpowiada zapotrzebowaniu rodziców na tę formę usługi. Gmina Laskowa zapewnia wszystkim dzieciom z terenu gminy dostęp do publicznych przedszkoli.

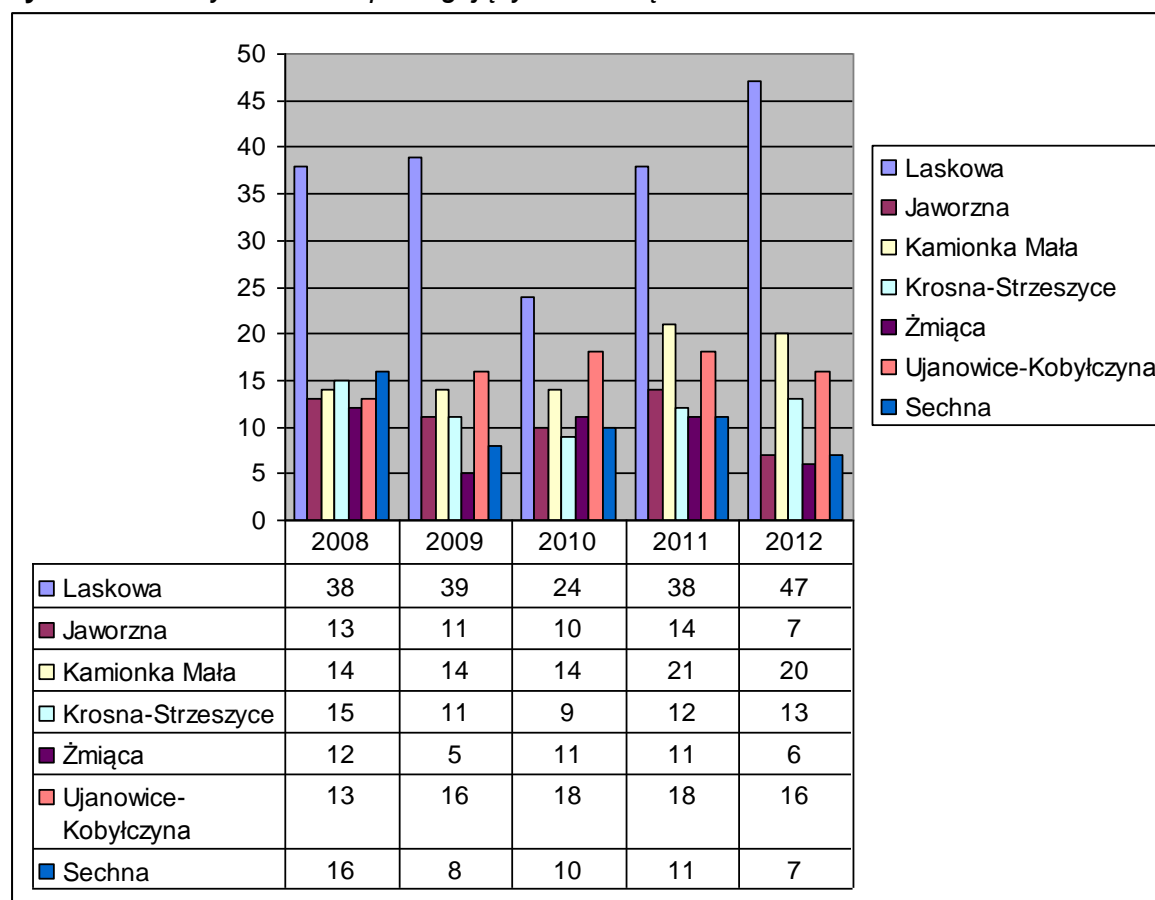
Tabela 23. Ilość uczniów objętych obowiązkiem szkolnym w Gminie Laskowa.

Nazwa placówki	Rok szkolny					
	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Zespół Szkół Laskowa-Szkoła Podstawowa	320	309	272	270	286	288

Szkoła Podstawowa Kamionka Mała	63	71	78	94	107	117
Szkoła Podstawowa Krosna	75	75	75	76	84	82
Szkoła Podstawowa Jaworzna	92	95	91	98	93	100
Szkoła Podstawowa Żmiąca	96	85	86	85	82	87
Zespół Szkół Ujanowice-Szkoła Podstawowa	148	141	129	132	124	137
Szkoła Podstawowa Sechna	74	72	77	82	82	86
Zespół Szkół Laskowa - Gimnazjum	210	204	214	200	184	153
Zespół Szkół Ujanowice- Gimnazjum	153	147	150	153	141	129
Razem	1 231	1 199	1 172	1 190	1 183	1 179

Na podstawie danych pozyskanych z Gminy Laskowa

Rysunek 13. Wykaz dzieci podlegających obowiązkowi szkolnemu w latach 2008-2012.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Laskowa.

Na obszarze Gminy Laskowa działają dwie biblioteki: Biblioteka Publiczna w Laskowej i Biblioteka Publiczna w Ujanowicach.

Ważnym zadaniem strategicznym dla gminy jest stałe podnoszenie poziomu wychowania i edukacji szkolnej dzieci i młodzieży z podkreśleniem nauki języków obcych. Poniesione nakłady finansowe zaowocują podniesieniem wiedzy i wykształcenia naszej młodzieży, co pozwoli im na lepszy start w osiągnięciu wysokich kwalifikacji zawodowych.

Oświata i wychowanie stanowi jedno z najważniejszych zadań własnych gminy, na które rok rocznie przeznaczają się znaczne środki, a istniejące placówki oświatowe istotnie oddziałują na środowiska wsi, w których funkcjonują.

Zespół Szkół im. Jana Korczaka w Laskowej - jest największą szkołą w gminie. Obejmuje Szkołę Podstawową z klasą 0 oraz Gimnazjum. Budynek tzw. starej szkoły mieści klasę 0, gimnazjum, w tym 2 pracownie komputerowe z Internetem oraz małe muzeum regionalne. Drugi budynek mieści szkołę podstawową, ponadto dużą świetlicę, kuchnię z zapleczem socjalnym, mały pokój nauczycielski i gabinet pielęgniarski. Szkołę wyróżnia świetnie zorganizowana baza sportowa. Przy Gimnazjum działają: kółko biologiczne, geograficzne, historyczne, matematyczne, fizyczne i języka angielskiego. W 2009 roku dokonano rozbudowy gimnazjum, zaś w 2010 roku oddano nowe pomieszczenia do użytku oraz dokonano uroczystego poświęcenia. Szkoła prowadzi własną stronę internetową: <http://zslaskowa.edu.pl/>. Obecnie uczęszcza do niej 553 uczniów.

Zespół Szkół: Publiczne Gimnazjum i Szkoła Podstawowa w Ujanowicach - obie te szkoły otrzymały już "Certyfikat Szkoły z Klasą" w ramach ogólnopolskiego konkursu organizowanego jeszcze pod patronatem Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego. Publiczne Gimnazjum w Ujanowicach podjęło dalszą współpracę z Polską Fundacją Dzieci i Młodzieży w ramach programu "Równać Szanse 2003 - Szkoły Aktywne". Liczba uczniów - 319.

Szkoła Podstawowa im. Jana Matejki w Kamionce Małej – powstała w roku 1888 (pierwsze orzeczenie organizacyjne wydane przez CK Radę Krajową we Lwowie 19 lutego 1888 r. znajduje się w archiwum diecezjalnym w Tarnowie), jako szkoła jednooddziałowa ludowa. Z biegiem lat ulegała przekształceniom: do roku 1999 była szkołą podstawową 8 – klasową, a od 1999 roku na mocy Uchwały Rady Gminy przekształcona została w szkołę 6 – klasową z oddziałem przedszkolnym. W szkole uczy się 53 dzieci, pracuje 5 nauczycieli pełnozatrudnionych i 11 niepełnozatrudnionych oraz 4 pracowników obsługi (3,5 etatu). Obecny budynek szkolny został wybudowany w latach 1962-63 i oddany do użytku 20 listopada 1963 roku. W 1969 roku szkole nadano patrona – Jana Matejkę.

Szkoła Podstawowa im. T. Kościuszki w Żmiącej - powstała w 1905 roku. Szczyci się bogatą historią, m.in. dzięki nauczającej tu Zofii Oleksy. Prowadzone tajne nauczanie otwiera długi rozdział jej bohaterstwa, odwagi i poświęcenia. Liczne inwestycje prowadzone na terenie szkoły poprawiły jej wizerunek zewnętrzny oraz warunki nauki i pracy. Szkoła uczy dwóch języków obcych, prowadzona jest też szeroka oferta zajęć pozalekcyjnych. Szkoła szczyci się licznymi sukcesami uczniów w nauce i sporcie. Jej osobliwością jest nawiązywanie do dziedzictwa kulturowego małej ojczyzny, a dumna z jej przeszłości szkoła obchodziła stulecie jej powstania nadając sztandar. Obecna liczba uczniów - 93.

Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Jaworznej - liczba uczniów 89. Prowadzone przez lata inwestycje oraz wdrażanie nowych programów, podręczników i pomocy oraz nauka języków obcych, sprawiło, że dziś placówka stawiana jest jako przykład w licznych artykułach tematyce pedagogicznej. Dodatkowym motorem zmian była działalność szkoły w Nowosądeckiej Lidze Szkół Promujących Zdrowie. 18 czerwca 2010 roku szkoła otrzymała Certyfikat Małopolskiej Sieci Szkół Promujących Zdrowie.

Szkoła Podstawowa im. Św. Józefa w Krosnej - liczba uczniów 67. Szkoła istnieje od 1857 roku. Budowę obecnego budynku rozpoczęto w 1962 r., zakończono w 1966 r. - w dużej mierze dzięki mieszkańcom wsi, którzy kupili działkę pod budowę, dociągnęli wodę i społecznie pomagali przy budowie. W roku 1997 szkoła została zniszczona w trakcie powodzi i w związku z tym planowano ją

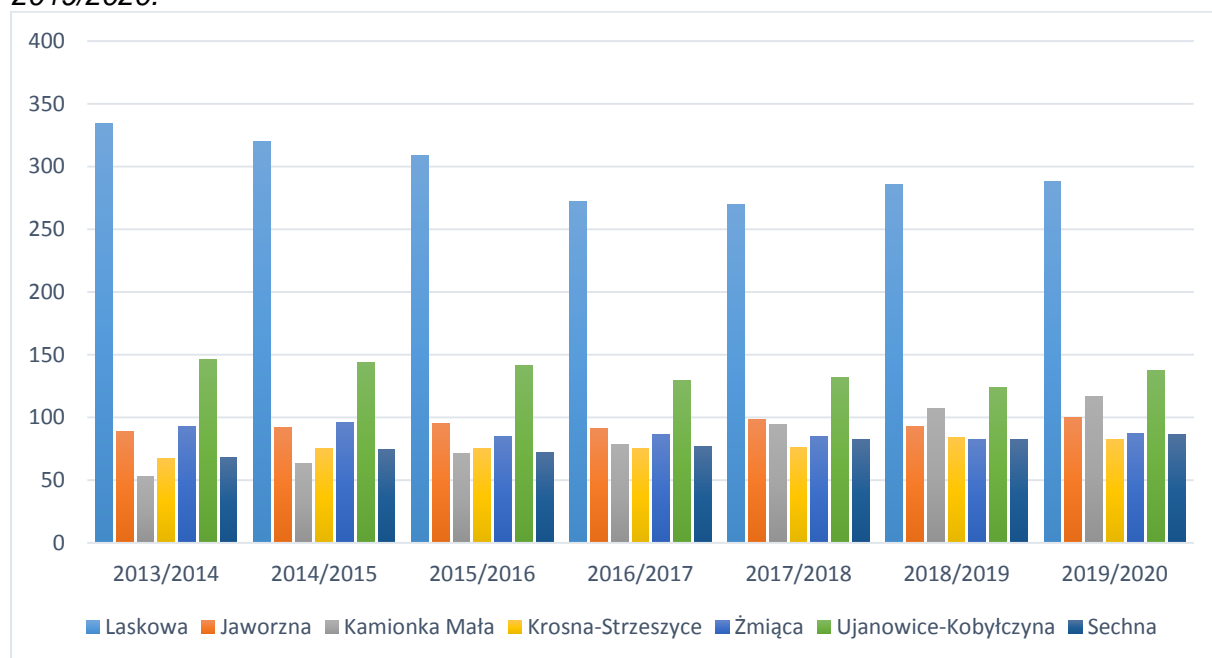

zamknąć. Jednak dzięki darczyńców udało się ją wyremontować. Obecnie w szkole prowadzone jest nauczanie w klasach 0 - 6. Grono nauczycielskie: 8 pedagogów.

Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Sechnej - powstała w 1921 r., dzięki staraniom wójta Jana Waligóry. Obecnie w szkole uczy się 68 uczniów w klasach od 0 do 6. Zadania postawione przez dobrze wykształconą kadrę pedagogiczną wpisują się w misję szkoły: „Nasza szkoła daje wszystkim uczniom równe szanse”. Oprócz zapewnienia uczniom bezpieczeństwa i opieki, nauczyciele dbają o możliwość rozwoju zainteresowań w kołach (kółko muzyczne, plastyczne, przyrodnicze, informatyczne, języka angielskiego), a także organizując imprezy z włączeniem lokalnego środowiska. Uczniowie mają zapewniony stały dostęp do pracowni komputerowych i Internetu.

4 września 2012 roku w Szkole Podstawowej im. Królowej Jadwigi w Sechnej odbyła się niezwykle ważna i niecodzienna uroczystość- poświęcenie i oddanie do użytku nowego budynku szkoły. Uroczystość rozpoczęto Mszą św. w Kaplicy w Sechnej, którą pod przewodnictwem Jego Ekscelencji Księdza Biskupa Tarnowskiego Andrzeja Jeża koncelebrowali proboszczowie parafii gminy Laskowa oraz księża wywodzący się z Sechnej. Po nabożeństwie wszyscy zebrani w uroczystym przemarszu udali się przed budynek szkoły, gdzie dokonano przecięcia wstęgi, poświęcenia oraz otwarcia budynku szkoły.

Rysunek 14. Prognoza ilości uczniów w poszczególnych szkołach w roku szkolnym 2013/2014 do 2019/2020.

Źródło:

opracowanie własne na podstawie danych Gminy Laskowa.

Samorządowe Przedszkole w Laskowej - od września 2003 roku funkcjonuje w nowym budynku. W pracy dydaktyczno – wychowawczej z dziećmi realizowany jest program „ABC... Program Wychowania Przedszkolnego XXI Wieku” jako program podstawowy. Zajęcia dodatkowe prowadzone w ramach działalności edukacyjnej to m.in. rytmika, religia i język angielski.

Samorządowe Przedszkole w Ujanowicach - rozpoczęło swoją działalność w 1974 roku, a organem prowadzącym przedszkole jest Gmina Laskowa. Placówka mieści się w budynku Zespołu Szkół im. Św. Kingi w Ujanowicach.

Niepubliczne Przedszkole ZGSS Służebniczek Niepokalanego Poczęcia w Ujanowicach oraz placówka w Krosnej.

Prognoza demograficzna na najbliższe lata pokazuje, że liczba dzieci z każdym rokiem stopniowo się zmniejsza. Ten stan powodował będzie konieczność aktualizacji sieci placówek oświatowych dostosowując ją do ilości dzieci i możliwości finansowych gminy.

Niepubliczne Przedszkole Integracyjne „Słoneczko” w Laskowej - funkcjonuje od 16 grudnia 2013 roku.

Inne formy edukacyjne dostępne na terenie gminy.

- Środowiskowy Dom Samopomocy w Ujanowicach - jest ośrodkiem wsparcia pobytu dziennego. Funkcjonuje od 1 października 2006 roku. Dom przeznaczony jest dla osób dorosłych, powyżej 18 roku życia, wykazujących zaburzenia psychiczne i upośledzonych umysłowo, aktualnie nie wymagający leczenia szpitalnego. Zakres usług obejmuje w szczególności: podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności uczestników niezbędnych do samodzielnego życia, w tym podjęcie pracy w zakładzie pracy chronionej oraz poradnictwo w zakresie świadczeń socjalnych, a także kształtowanie umiejętności aktywnego spędzania wolnego czasu i rehabilitację ruchową.
- Fundacja Ruperta Mayera "Dzieło Pomocy Dzieciom- placówka wielofunkcyjna w Żmiącej. Zapewnia dziecku dzienną i całodobową opiekę wraz z wychowaniem. Organem założycielskim i prowadzącym Ośrodek jest Przełożony Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie. Placówka interwencyjna przeznaczona jest dla małych dzieci (w wieku od 3 do 10 lat) wymagających troskliwej, natychmiastowej pomocy w chwili szczególnego kryzysu rodzinnego, porzucenia, czy zaniedbania.

Do zadań placówki interwencyjnej należy m.in. zapewnienie doraźnej całodobowej opieki dzieciom umieszczonym w pogotowiu, opracowanie diagnozy pedagogicznej, psychologicznej i lekarskiej oraz wskazań wychowawczych i dydaktycznych dla wychowanka. W ramach współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej placówka udziela pomocy interwencyjnej dla dzieci w wieku do 10 lat (lub starszych – w przypadku rodzeństw).

Działania gminy i formy udzielonego wsparcia dla edukacji.

W ostatnich latach gmina poczyniła szereg inwestycji związanych z polepszeniem bazy dydaktycznej dla dzieci i młodzieży uczącej się. Wykonano:

- Boisko o nawierzchni poliuretanowej przy Zespole Szkół w Ujanowicach. Całkowita wartość inwestycji wyniosła 358.156,47 zł, z czego 177.287 zł uzyskano ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej. Inwestycja została zrealizowana w 2009 r.
- Boisko sportowe przy Zespole Szkół w Laskowej w ramach programu „ORLIK”. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 1.026.544,83 zł. W tym:
  - środki własne - 221.227,83 zł;
  - środki z budżetu państwa - 479.000 zł
  - środki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego - 326.317 zł
- Budowę Szkoły Podstawowej w Sechnej. Całkowita wartość wyniosła 1.744.049,76 zł. Inwestycja została zakończona w 2012 r. dzięki uzyskanej dotacji z budżetu państwa w 2011 r. w wysokości 699.319,95 zł.
- Rozbudowę budynku gimnazjum w Laskowej. Wartość inwestycji wyniosła 1.953.200,01 zł. Z czego dotacja z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego stanowiła blisko 70 % inwestycji. Realizacja zadania została zakończona w 2009 r.
- Plac zabaw przy ZS w Laskowej w ramach Rządowego Programu „Radosna Szkoła”. Całkowity koszt wyniósł 196.298,21 zł. Inwestycja została sfinansowana z dotacji celowej na kwotę 93.607 zł.

Gmina wspierając placówki oświatowe dofinansowuje ich działalność. W 2007 roku na utrzymanie Przedszkoli Publicznych wydatkowano kwotę 351 503,00 zł. Udzielona dotacja dla Niepublicznych Przedszkoli wyniosła 59 867,00 zł, na utrzymanie klas 0 - 368062,00 zł. Na dofinansowanie

dowożenia uczniów do szkół przeznaczono 212 067,00 zł. Oprócz subwencji oświatowej na 2007 r. dofinansowano działalność szkół w wysokości 252 667,00 zł. Ponadto finansowane są na bieżąco remonty placówek oświatowych. Dla dzieci spełniających kryteria przyznania pomocy z GOPS finansowane jest dożywianie w szkole.

Obowiązują także stypendia dla uzdolnionych uczniów oraz nagrody dla uczniów i laureatów za osiągnięcia w konkursach i olimpiadach przedmiotowych szkół podstawowych i gimnazjów oraz w międzyszkolnym współzawodnictwie sportowym.

3.6.2. INFRASTRUKTURA ZDROWOTNA I OPIEKA SPOŁECZNA

W wyniku analizy kwestii społecznych prowadzonych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Laskowej podstawowymi problemami nękającymi różne grupy społeczne są:

I.1. Bezrobocie w całym powiecie limanowskim wynosi 18,5%. Głównym źródłem utrzymania jest praca na roli. W okresie wiosennym oraz letnim osoby bezrobotne starają się szukać prac dodatkowych. Osoby mające gospodarstwa rolne muszą godzić pracę zawodową z pracą na roli.

I. 2. Ubóstwo - jest problemem złożonym, powodowanym przez wiele czynników, do których zaliczyć należy przede wszystkim: alkoholizm, bezrobocie, zwłaszcza długotrwałe, wskaźnik rodzin żyjących z osobą niepełnosprawną lub długotrwałe chorych, liczbę rodzin wielodzietnych i niepełnych, czynniki demograficzne i społeczno – ekonomiczne.

I. 3. Niepełnosprawność - z powodu barier architektonicznych osoby niepełnosprawne nie mogą w pełni korzystać z dobrodziejstw życia społecznego oraz przysługujących im praw, co w efekcie prowadzi do ich społecznego wykluczenia.

I. 4. Problemy opiekuńczo - wychowawcze - związane są z brakiem kontaktu rodziców z dziećmi, z frustracją rodziców spowodowaną niemożnością zaspokojenia potrzeb i środków utrzymania rodziny oraz próbą wyładowania się na kimkolwiek, jeszcze inne spowodowane są ogólną bezradnością. Trudności na rynku pracy i problemy finansowe znacznie utrudniają funkcjonowanie rodziny.

I. 5. Długotrwała choroba i starość - w związku z niskimi świadczeniami emerytalnymi, osoby chore i starsze wymagają stałej opieki. Często takie osoby nie mogą liczyć na pomoc rodziny. Jeśli mieszkają z dziećmi lub opiekunami, nierzadko, ich świadczenia stanowią główny dochód gospodarstwa domowego.

I.6. Uzależnienia – najczęściej występującym uzależnieniem wśród mieszkańców gminy jest alkoholizm. Ta choroba współistnieje z innymi problemami w rodzinie takimi jak bezrobocie i ubóstwo. Ponieważ zachowania poszczególnych członów rodziny pozostają w ścisłym związku ze sobą, reakcje krewnych stają się wkrótce podobnie upośledzone, jak zachowania alkoholika.

I.7. Przemoc - ma różne aspekty i oblicze, jest procesem, gdyż pojawia się z nienacka i tworzy się ciągle. Jest zjawiskiem złożonym powodowanym przez wiele czynników lub z nich wynika m.in. w przypadku ubóstwa, alkoholizmu, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Przejawia się w różnych formach i dotyczy różnych sfer działalności człowieka. Przemoc może spowodować oprócz szkód fizycznych również trwałe i rozległe następstwa w psychice człowieka

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Laskowa na lata 2011-2018 przewidziano następujące obszary priorytetowe i wyznaczone dla nich cele strategiczne i operacyjne.

I. Opieka nad dzieckiem i rodziną

I.1. Wzrost jakości usług pomocy społecznej w Gminie

I.1.1. Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem i rodziną.

I.1.2. Instytucjonalny rozwój placówek pomocy społecznej gminie.

I.1.3. Rozwój współpracy w działaniach na rzecz rozwoju społecznego w gminie.

II. Profilaktyka uzależnień, ochrona zdrowia i bezpieczeństwa publiczne

II.1. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa publicznego, socjalnego i zdrowotnego mieszkańców Gminy

II.1.1. Aktywne przeciwdziałanie ubóstwu, bezrobociu i bezradności

II.1.2. Doskonalenie procesu profilaktyki uzależnień oraz terapii osób uzależnionych i współuzależnionych

II.1.3. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa publicznego w gminie

II.1.4. Rozwój aktywnej profilaktyki zdrowotnej w gminie

III. Pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym

III.1. Intensyfikacja procesu integracji osób zależnych (niepełnosprawnych i starszych) z terenu Gminy Laskowa

III.1.1. Rozwój systemu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych

III.1.2. Optymalizacja warunków rozwoju społecznego dla osób starszych i rozwój integracji międzypokoleniowej w gminie

IV. Oświata i kultura

IV.1. Wzmocnienie oferty edukacyjnej i kulturalno-sportowej na terenie Gminy Laskowa

IV.1.1. Tworzenie warunków zmierzających do utrzymywania wysokiego poziomu kształcenia w placówkach oświatowych gminy Laskowa

IV.1.2. Podejmowanie działań pielęgnujących oraz promujących kulturę mieszkańców gminy Laskowa

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Laskowej działa zgodnie z ustawą o pomocy społecznej z dnia 14 marca 2004 r. W związku z tym dokumentem udziela wsparcia finansowego podopiecznym na zasadach ściśle określonych przez w/w ustawę. Pomocą obejmuje się osoby w trudnej sytuacji życiowej, finansowej, mieszkaniowej i zdrowotnej. Planowane wydatki budżetowe w 2014 r.:

- na zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe wynoszą 343 489 zł;
- na dodatki mieszkaniowe zarezerwowano 1 000 zł;
- na świadczenia rodzinne 3 568 621 zł;
- łącznie na pomoc społeczną i świadczenia rodzinne 4 742 818 zł.

Zdrowie.

Obecnie na terenie Gminy Laskowa funkcjonują dwa zakłady opieki zdrowotnej:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Laskowej - udziela świadczeń w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej oraz opieki środowiskowej, profilaktyki i promocji zdrowia oraz innych świadczeń dotyczących zabezpieczenia medycznego.

Pacjentów obsługuje 3 lekarzy, 3 pielęgniarki środowiskowo – rodzinne, 1 pielęgniarka zabiegowa i 1 pielęgniarka w środowisku nauczania i wychowania. Pod opieką SPOZ pozostają również 3 szkoły podstawowe i gimnazjum. Całkowita liczba pacjentów korzystających z opieki SPZOZ w Laskowej wynosi 5 364.

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ujanowicach - jedna z najwcześniej i najlepiej zorganizowanych placówek zdrowotnych na terenie powiatu limanowskiego i nowosądeckiego. Na terenie placówki funkcjonują: gabinet internistyczny, ginekologiczno - położniczy, pediatryczny, stomatologiczny oraz punkt szczepień, laboratorium i apteka. Zatrudniony personel to lekarz internista, lekarz medycyny rodzinnej, pediatra, 2 ginekologów, stomatolog oraz 2 pielęgniarki środowiskowe, pielęgniarka zabiegowa, pielęgniarka medycyny szkolnej, położna i laborant. NZOZ obejmuje opieką medyczną 4 szkoły podstawowe, 1 gimnazjum i 1 przedszkole. Całkowita liczba pacjentów korzystających z opieki NZOZ w Ujanowicach to 2690 pacjentów. Ponadto w Laskowej funkcjonuje gabinet: Prywatne Centrum Stomatologiczne.

Tabela 24. Podstawowa opieka zdrowotna – porady ogółem w Gminie Laskowa.

Porady ogółem	Rok			
	2010	2011	2012	2013
	31 988	33 232	31 843	30 528

Źródło: wg GUS, Bank Danych Lokalnych, 2014 r.

Wg przytoczonych danych na przestrzeni ostatnich 4 lat liczba porad uległa zmniejszeniu.

Ponadto na obszarze gminy znajdują się trzy apteki:

- „VITA” w Laskowej
- „Nowa” w Laskowej
- „Nowa” w Ujanowicach

3.6.3. INFRASTRUKTURA KULTURALNA, SPORTOWA, REKREACYJNA

Turystyka.

Gmina Laskowa, nazywana perłą turystyki wiejskiej, położona jest u podnóża gór Beskidu Wyspowego, w obrębie Karpat fliszowych, przy trasie nr 965 z Limanowej do Bochni, w województwie małopolskim. Dobrze rozwinięta sieć dróg lokalnych gwarantuje dogodnie połączenie z sąsiednimi miejscowościami. Odległości z Laskowej do: Krakowa (70 km), Nowego Sącza (30 km), Rabki (40 km), Bochni (35 km), Zakopanego (90 km). Malowniczy i zrównoważony krajobraz, przy urozmaiconej rzeźbie terenu i korzystny mikroklimat: słoneczne lato, długa jesień, śnieżna zima oraz brak uciążliwej infrastruktury przemysłowo - technicznej sprawia, że gmina stanowi oazę ciszy i spokoju. Oprócz walorów krajobrazowych, gminę charakteryzuje szereg rozwiązań praktycznych, zwiększających standard życia mieszkańców i udogodnienia dla turystów. Na uwagę turystów zasługują m.in.:

Prywatny skansen budownictwa ludowego Barbary i Krzysztofa Jędrzejek - atrakcja dla miłośników historii i tradycji Laskowej położony w Laskowej w dzielnicy Nadole. Jego twórca – Krzysztof Jędrzejek, rodowity Laskowianin, prawnik z zawodu, skompletował ze znanstwem, ekspozycję etnograficzną, mieszczącą m.in. ludowe warsztaty rzemieślnicze: stolarza, warsztat szewca i warsztat tkacki z wszelkimi narzędziami do obróbki lnu i wełny.

Na liczący dziewięć obiektów skansen składają się: opisany powyżej budynek główny muzeum, spichlerz z Dobrociesza, w którym podziwiać można kompletnie wyposażony warsztat kołodzieja, suszarnia owoców z Laskowej, suszarnia i wędzarnia z Michalczowej. Ponadto: młyn wodny ze Żmiącej ze sprawnym wciąż drewnianym mechanizmem, spichlerz z Kamionki Małej, pasieka z zabytkowymi ulami, której zaczątkiem była stuletnia barć wydrążona w pniu lipy, kamienna kapliczka z Jaworznej pochodząca z 1877 r. oraz bogato wyposażona kuźnia z Michalczowej. Całość skansenu wkomponowana jest w niezwyklej urody ogród stworzony przez Barbarę Jędrzejek.

Gospodarstwo agroturystyczne i stadnina koni w Żmiącej pod nazwą „OSADA KONNA ASSANYA” - dla miłośników rekreacji konnej. Przewidziane atrakcje to przede wszystkim nauka obsługi konia oraz siodłanie, zajęcia teoretyczne, jazda konna w terenie, lonżowanie, możliwość udziału w imprezach klubowych, przejazdy bryczką, czy sezonowo kuligi. Dodatkowo goście mogą zasmakować przysmaków tradycyjnej kuchni, wziąć udział w pieczeniu chleba oraz w tłoczeniu soków.

Stawy rybne „Pstrągi przy Młynie” usytuowane są w przepięknej okolicy, w dolinie potoku Żmiąckiego. Gospodarstwo posiada 3 stawy pstrągów tęczowych hodowanych na źródlanej wodzie. W ofercie wędkowanie, świeże ryby: pstrąg i jesiotr, a także chleb wiejski i świeże owoce sezonowe. Istnieje także możliwość obsługi wycieczek zorganizowanych oraz pełna obsługa imprez

plenerowych. W obiekcie znajduje się zabytkowy młyn wodny z 1917 roku oraz plac zabaw dla dzieci. Dla relaksu i zdrowia gospodarz proponuje swoim gościom spacer po lasach pełnych grzybów i jagód oraz jazdę konną w zaprzyjaźnionym gospodarstwie.

Bazę noclegową stanowią przede wszystkim gospodarstwa agroturystyczne, m.in. w Laskowej, Jaworznej, Kamionce Małej, Żmiącej, Kobyłczynie i Strzeszycach. Jest ich blisko 20. Turyści powodowani pragnieniem ciszy i spokoju w wiejskim otoczeniu, możliwością korzystania z zasobów naturalnych i dziedzictwa kulturowego oraz chęcią uczestniczenia w życiu wsi, mogą także skorzystać z pokoi gościnnych w Laskowej.

Na świetnej lokalizacji korzysta **Gospodarstwo Agroturystyczne „Oczko” w Laskowej**, laureat wielu nagród m.in. Zielone Lato '97, '98, '99. Położone w malowniczej okolicy, w odległości 4 km od stadniny koni, 5 wyciągów narciarskich o różnych stopniach trudności. Sprzyja to uprawianiu sportów letnich i zimowych oraz pieszym wędrówkom i niewątpliwie przyciąga turystów. Samo gospodarstwo, prócz dobrze wyposażonych sal rekreacyjnych, dysponuje ogrodem z możliwością grillowania (altana grillowa na 50 miejsc), miejscem na ognisko, boiskiem do siatkówki, koszykówki, piłki nożnej, placem zabaw, kortem tenisowym, polem namiotowym i karawaningowym.

Stacja narciarska Laskowa – Kamionna - z nowoczesną czteroosobową koleją w połączeniu z trasą o długości 2 005 m i zróżnicowanym stopniu trudności zagwarantuje miłośnikom białego szaleństwa wspaniałą zabawę i niezapomniane wrażenia. 3 wyciągi orczykowe, czteroosobowy wyciąg krzeselkowy (łączna przepustowość wyciągów – 3 750 osób/h), trasy dla początkujących i zaawansowanych, serwis narciarski, wypożyczalnia nart i snowboardów, sklepy z akcesoriami dla narciarzy, szkoła narciarska, restauracja, bar, grill - bar oraz gazdówka na Górze Kamionna stanowią zwarta całość służącą rekreacji i aktywnemu wypoczynkowi turystów.

Suma wszystkich tras zjazdowych wynosi blisko 4 000 m. Stok jest oświetlony i sztucznie śnieżony. W sezonie letnim atrakcją ośrodka jest Centrum Aktywnego Wypoczynku, gdzie zorganizować można wspaniałe zabawy sportowo - rekreacyjne, na obszarze dziesiątek kilometrów szlaków turystycznych, rowerowych i spacerowych. Dodatkową atrakcją są miejsca widokowe z panoramą Tatr. U podnóża góry Kamionna i Stacji Narciarskiej usytuowany jest Hotel "Trawers", będący doskonałym miejscem na wypoczynek nie tylko dla turystów, ale także dla przedstawicieli firm, którzy w centralnej i wschodniej Małopolsce odbywają spotkania biznesowe.

Rysunek 15. Stacja narciarska Laskowa - Kamionna.

Źródło: www.laskowa.iap.pl

Małopolski Szlak Owocowy.

Na terenie województwa małopolskiego realizowany jest projekt pod nazwą Małopolski Szlak Owocowy. Celem projektu jest promocja regionów Małopolski produkujących owoce ziarnkowe, pestkowe i jagodowe oraz poprawa jakości oferowanego towaru, w tym przygotowanie sadowników do konkurowania na rynku krajowym i europejskim. Szlak prowadzi specjalnie oznakowanymi odcinkami dróg i uwzględnia gospodarstwa, w których można dokonać degustacji i zakupu owoców lub innych lokalnych produktów, a także zapoznać się z technologią produkcji owoców. Wszystkie obiekty oznakowane są tabliczkami Małopolskiego Szlaku Owocowego. Podążając za wyznaczonym szlakiem, na terenie Gminy Laskowa zwiedzić można 14 gospodarstw w Sechnej, Kobyłczynie i Żmiącej. Inicjatywa Małopolskiego Szlaku Owocowego wpierana jest przez Sadowniczy Zakład Doświadczalny w Brzeznej. Instytut zaangażowany jest w działania mające na celu ochronę i kultywowanie dziedzictwa kulturowego obszaru Małopolski z zakresu sadownictwa, poprawę stanu środowiska naturalnego oraz wzrost atrakcyjności turystycznej regionu, a w kontekście społecznym przyczynia się do rozwoju turystyki wiejskiej i zapewnią dodatkowe miejsca pracy na obszarze wiejskim.

Dużym zainteresowaniem cieszy się „Suska Sechłońska”, wpisana na Listę Produktów Tradycyjnych 28 listopada 2006 roku. Nazwa wywodzi się z gwary i oznacza podsuszoną śliwkę, od miejscowości Sechna - „Sechłońską”.

Do jej wyrobu wykorzystuje się wyłącznie owoce śliwy domowej z pestkami - najczęściej owoce odmian Węgierki i jej pochodnych, które poddaje się procesowi podsuszania i podwędzania.

W celu zagwarantowania najwyższej jakości produktu, owoce przeznaczone do suszenia muszą być zebrane w odpowiednim czasie. Następnie, starannie wyselekcjonowane, układa się na specjalnym ruszcie wykonanym z drewnianych lasek. Do opalania suszarni wykorzystuje się wyłącznie twarde i suche drewno pochodzące od gatunków drzew liściastych. Podwędzanie i podsuszanie to pierwszy etap procesu produkcji „suski sechłońskiej”, który trwa najczęściej od 4 - 6 dni. Tradycja suszenia śliw wraz z upływem lat rozprzestrzeniła się z Sechnej na wieś w najbliższym sąsiedztwie położone w Gminie Laskowa, Iwkowa, Łososina Dolna i Żegocina. Na samym tylko obszarze Gminy Laskowa zlokalizowane jest 310 suszarni, przy czym we wsi Sechna aż 150. 24 kwietnia 2007 roku został złożony wniosek do UE o rejestrację „suski sechłońskiej” jako produktu regionalnego.

Suska sechłońska jako produkt ze znakiem Chronione Oznaczenie Geograficzne została zarejestrowana w Komisji Europejskiej 9 października 2010 r. Obszar geograficzny, na którym jest ona wytwarzana obejmuje 239,55 km² i położony jest w województwie małopolskim w granicach administracyjnych czterech gmin: Laskowa, Iwkowa, Łososina Dolna i Żegocina.

Rysunek 16. Suska Sechłońska.

Źródło: www.laskowa.iap.pl

Szlaki turystyczne i trasy rowerowe.

Gminę Laskowa odwiedza rocznie ok. 7 000 turystów. Dla ułatwienia poznania głównych atrakcji gminy, zaplanowano cztery trasy pieszo - rowerowe, ułatwiające poznanie najciekawszych i najbardziej widokowych zakątków gminy:

- Trasa 1 (rowerowo - piesza) : Laskowa Centrum – Nadole - Kamionka Mała – Jastrząbka - Maliniska - Lipniczka - Laskowa. Na trasie zlokalizowano przystanki: *Przy Dworku*, *U Orła* (2 km), *Przy szkole* (6 km), *Jastrząbka* (8 km);
- Trasa 2 (pieszo – rowerowa): Lakowa – Rozpite – Korab – Sałasz – Jaworz – Ujanowice – Laskowa, poprowadzona w trzech wariantach:
  - o - wariant 2a: Sałasz – Jaworzna -Kamionka M. – Laskowa,
  - o - wariant 2b: Sałasz - Żmiąca – Krosna – Laskowa,
  - o - wariant 2c: Jaworz - Żmiąca – Krosna – Laskowa.

Tu również przewidziano przystanki: *Przy Dworku*, *Na Korabie*, *Sałasz (909 m n.p.m.)*, *Jaworz (918 m n.p.m.)*, *Ujanowice – stadion*.

- Trasa 3 (rowerowo - piesza): Ujanowice – Sechna – Granice – Przyłaski - Krosna – Strzeszyce – Ujanowice. Na tej trasie warto zatrzymać się w Granicach, Nad Krosną, czy Na Sędziówce;
- Trasa 4 (pieszo – rowerowa): Laskowa centrum - Laskowa Górna - Stacja narciarska (dolna) - Stacja narciarska (górną) - Makowica - wokół szczytu Kamionnej - Stacja narciarska (górną) - Zbójka - Laskowa centrum. Przewidziane przystanki: *Przy Dworku*, *Stacja narciarska dolna*, *Pod lasem*, *Stacja narciarska górna*, *Makowica*. Czas przejścia całej trasy wynosi ok. 5,5 h;
- Trasy nr 1 i 3 bieżą drogą asfaltową. Może z nich skorzystać każdy, nawet mało wytrawny rowerzysta. Dla turysty pieszego mogą być dłuższą (całodniową) trasą spacerową. Trasy nr 2 i 4 pomyślane są głównie jako całodniowe, piesze (górskie) wycieczki. Mogą z nich także skorzystać doświadczeni rowerzyści, dysponujący rowerami górskimi.

Sport

Na terenie gminy w miejscowości Laskowa znajduje się boisko sportowe „Orlik”, z którego mieszkańcy gminy mogą nieodpłatnie korzystać.

Życie sportowe organizowane jest również przez Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Turystyki w Laskowej w porozumieniu z Urzędem Gminy Laskowa oraz nauczycielami wychowania fizycznego, ze szkół z terenu Gminy Laskowa. Organizowane są cykle imprez sportowych, będących rywalizacją sportową szkół podstawowych i gimnazjów w dyscyplinach takich jak: mini piłka ręczna, mini piłka nożna, mini piłka siatkowa, halowa piłka nożna, piłka koszykowa, piłka ręczna, piłka nożna, piłka siatkowa, tenis stołowy oraz biegi przełajowe.

Na terenie Gminy Laskowa działają następujące kluby sportowe:

- Gminny Siatkarski Klub Sportowy Laskowa
- AKS Ujanowice
- KUKS Laskovia
- LKS Jaworzanka

Jednostką instytucjonalną zajmującą się prowadzeniem działalności w zakresie sportu i rekreacji ruchowej jest Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji. Do jego głównych zadań w tej materii, należy tworzenie, utrzymywanie i udostępnianie bazy sportowo- rekreacyjnej, organizowanie turniejów, zawodów i imprez oraz wspieranie działalności istniejących klubów sportowych na terenie Gminy Laskowa. GOKSiT współpracuje ze szkołami i placówkami oświatowymi. Szczególną dbałością o kondycję psycho - fizyczną objęte są dzieci i młodzież.

Na terenie Gminy Laskowa funkcjonują kluby sportowe:

KUKS „Laskowia” Laskowa - założony w 1967 roku. W sezonie 2006/2007 uplasował się na trzeciej pozycji Klasy A, grupa: Limanowa. Prezesem klubu jest pan Józef Orzeł, trenerem drużyny pan Andrzej Zalewski. Zawodnicy trenują na boisku 105 m x 65 m w Laskowej.

Amatorski Klub Sportowy Ujanowice - istnieje od 1984. Do niedawna funkcjonowała także oficjalna strona klubu. Jego prezesem jest pan Józef Król, trenerem drużyny – pan Jan Maciaś oraz pan Mariusz Przysiał. 7 lipca 2002 roku oddano do użytku nowy stadion, przeznaczony dla 1000 kibiców. Wymiary boiska - 98 m x 58 m.

LKS Jaworzanka Jaworzna - założony w 2003 roku, od 2004 z własnym stadionem. Należy do jednych z najmłodszych klubów Limanowskiego Podokręgu Piłki Nożnej. Prowadzi sekcję: trampkarzy, juniorów i seniorów. Prezesem jest pan Kazimierz Piegza, trenerem drużyny pan Robert Szczypta. Barwy klubowe zielono - czerwone.

UKS Krosna - oficjalnie powstał w roku 2007, wcześniej istniał jako Drużyna z Krosnej, która miała na swoim koncie kilka osiągnięć, m.in.: - I miejsce w Amatorskiej Lidze Piłki Siatkowej Czchów 2007 r., I miejsce w Turnieju o Puchar Burmistrza Czchowa 2007 r., I miejsce w Turnieju o Puchar Burmistrza Tymbarku 2007 r., II miejsce w Turnieju z okazji Święta Niepodległości Nowy Sącz 2007 r., II miejsce w Turnieju Piłki Siatkowej o Puchar Wójta Gminy Laskowa 18 III 2007 r.

Obecnie Siatkarze grają w Okręgowej Lidze w Nowy Sącz i Amatorskiej Lidze w Nowym Sączu.

GSKS Laskowa - Gminny Siatkarski Klub Sportowy powstał w 2008 r. Prezesem jest pan Stanisław Oleksy, trenerem drużyny pan Łukasz Chelmecki. Dwie zawodniczki klubu sportowego reprezentują kadrę narodową junierek. Zdobyły złoty medal podczas mistrzostw Polski w siatkówce plażowej w 2011r.

Kultura.

Samorządową instytucją rozpowszechniania kultury na terenie Gminy Laskowa jest Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Turystyki, powołany został w celu realizacji zadań w zakresie prowadzenia i koordynacji działalności kulturalno - oświatowej w gminie oraz innych działań, wynikających z potrzeb lokalnego środowiska. W ramach działalności GOKSiT, cały rok odbywają się zajęcia z tańca nowoczesnego oraz rytmiki i aerobiku dla młodzieży i dorosłych. Funkcjonuje również Ognisko Muzyczne, które prowadzi naukę gry na instrumentach klawiszowych, trąbce, klarnecie oraz flecie poprzecznym i gitarze. Oprócz tego prowadzony jest trening Karate - Kyokushinkai.

Orkiestry parafialne i lokalne zespoły artystyczne.

- Parafialna Orkiestra Dęta w Laskowej.

Działa przy Parafii Rzymsko - Katolickiej w Laskowej, jak również współpracuje z GOKSiT w Laskowej, wspomagającym finansowo działalność orkiestry. 19 maja 2001 r. Orkiestra obchodziła jubileusz 70 lat swojego istnienia. Żyjący, ale nie grający już członkowie orkiestry, którzy tworzyli orkiestrę, uhonorowani zostali dyplomami uznania. Z tej okazji GOKSiT w Laskowej wydał okolicznościowy folder o orkiestrze i jej bogatej historii. Aktualnie orkiestra liczy czterdziestu członków, z czego 2/3 to młodzież szkolna, która posiada własne stroje.

- Orkiestra Parafialna z Krosnej.

Powstała w 1916r. Połowa stanu osobowego orkiestry to uczniowie szkół podstawowych i średnich, a jej stan liczebny ciągle rośnie. Obecnie orkiestra liczy 30 osób. Występuje w uroczystościach kościelnych i świeckich, w swojej parafii i poza nią. O jej świetności świadczą liczne nagrody na szczeblu regionalnym i krajowym.

- Młodzieżowa Orkiestra Dęta z Jaworznej.

Powstała w 1987 r. z inicjatywy proboszcza tamtejszej parafii – ks. kanonika Józefa Cieśli. Orkiestra regularnie bierze udział we wszystkich Przeglądach Orkiestr Dętych „Echo Trąbity” w Nowym Sączu zajmując zaszczytne miejsca w kategorii orkiestr młodzieżowych występujących w tym Festiwalu.

- Kapela „LASKOWIOKI” -. Powstała w 2003 r. Kapela reprezentuje folklor Lachów Limanowskich i Sądeckich. Najważniejsze ostatnie sukcesy „Laskowioków” to:
  - „Złote basy” w konkursie muzyk ludowych - Druzbacka – Podegrodzie 2012 r.
  - III miejsce w konkursie Kapel Ludowych VIII Międzynarodowego Festiwalu Folkloru Karpat – 2011 r.
  - III miejsce w IV Międzynarodowym Przeglądzie Folklorystycznym Zagłębie i Sąsiedzi – 2011 r.
  - I miejsce w konkursie MUZYK LUDOWYCH - DRUZBACKA – Podegrodzie 2011 r.

Pozostałe tradycje gminne.

Na terenie Gminy Laskowa działają organizacje kobiet, zrzeszone w Kołach Gospodyń Wiejskich, m.in. w Laskowej, Sechniej, Kamionce Małej, Krosnej, Strzeszycach, Jaworznej, Żmiącej, Kobylczynie i Ujanowicach. Celem ich funkcjonowania jest ochrona praw, reprezentowanie interesów i działanie na rzecz poprawy społeczno - zawodowej kobiet wiejskich oraz ich rodzin, w tym inicjowanie i podejmowanie rozmaitych działań na rzecz poprawy warunków życia, pracy i ochrony zdrowia kobiet wiejskich.

W Gminie Laskowa żywo kultywowane są tradycje i obrzędy ludowe związane z folklorem Lachów. Propagowaniu folkloru służą liczne imprezy, z których najważniejszą jest jesienna "Limanowska Słaza". Wiele zwyczajów ludowych jest ciągle żywych - spotkać tu więc można tradycyjne, wiejskie wesela, w zimie atrakcją są kuligi, w okresie karnawału po wsiach chodzą grupy kolędnicze z gwiazdą, turoniem i Herodem, a w Niedzielę Palmową święci się wysokie, sięgające nieraz 10 – 15 m, pięknie przybrane palmy wielkanocne.

Szlak Architektury Drewnianej.

Obok Dobczyc, Raciechowic, Szyku, Zakliczyna i Ciężkowic, Gmina Laskowa leży na Małopolskim Szlaku Architektury Drewnianej. Murowane twierdze romańskie i gotyckie kościoły oraz malowniczy dworek w Laskowej, stanowią barwny zapis historycznej przeszłości Małopolski.

Zachowały się tu także liczne zabytki dawnej wsi polskiej, tej drewnianej zharmonizowanej z krajobrazem, a bogactwo kultury i sztuki ludowej tej ziemi nie ma sobie równych na terenie Polski. Podhale z domostwami krytymi gontem, oryginalne konstrukcje chat orawskich czy kryte strzechą chałupy beskidzkie i krakowskie to prawdziwe skarby regionu.

3.6.4. BEZPIECZEŃSTWO

Administracja publiczna staje się, w coraz większym stopniu, jednym z kluczowych czynników kształtujących warunki dla szeroko pojmowanego rozwoju. Sprawność i skuteczność jej działania wprost przekładają się na jakość życia obywateli, możliwości rozwijania przez nich gospodarczej i społecznej aktywności oraz poziom ich zaufania do władzy publicznej.

Nad bezpieczeństwem publicznym w gminie Laskowa czuwa Komenda Powiatowa Policji w Limanowej.

Szybkie zmiany cywilizacyjne generują różnego rodzaju zagrożenia dla środowiska, w tym dla ludności i mienia. Ich charakter, skala zjawiska oraz skutki wskazują na konieczność doskonalenia krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

Na terenie gminy Laskowa działają 4 jednostki OSP, tj.: OSP Laskowa, OSP Ujanowice, OSP Strzeszyce, OSP Kamionka Mała. Jednostka OSP Laskowa jest jednostką działającą w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG) i realizuje zadania z zakresu ratownictwa techniczno-drogowego, ratownictwa ekologicznego, ratownictwa medycznego oraz działania z zakresu gaszenia pożarów. Pozostałe 3 jednostki są jednostkami pomocniczymi i z uwagi na posiadany sprzęt, wyszkolenie i zasoby ludzkie biorą udział zazwyczaj w działaniach z zakresu gaszenia pożarów tylko na terenie gminy Laskowa. Natomiast jednostka OSP Laskowa z uwagi na fakt przynależności do KSRG działa również, w razie potrzeby, na terenie powiatu.

Wymienione wyżej zadania ratownicze realizowane są stosunkowo na dość wysokim poziomie i w różnych dziedzinach ratowniczych zgodnie z rozporządzeniem określającym szczegółowe zadania przewidziane dla jednostek w KSRG, poprzez posiadany specjalistyczny sprzęt. Na terenie gminy

znajduje się 6 samochodów ratowniczo-gaśniczych.

Główny wysiłek OSP skupiony jest na zapewnieniu sprawności i gotowości do działań ratowniczych, jednak środki finansowe, niejednokrotnie ograniczają tę możliwość. Orientacyjna statystyka wyjazdów poszczególnych OSP w ciągu ostatnich lat przedstawia się następująco:

Tabela 25. Statystyka wyjazdów OSP 2011-2013

Zdarzenia	OSP Strzeszyce			OSP Kamionka Mała			OSP Laskowa			OSP Ujanowice		
	2011	2012	2013	2012	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Pożary	2	5	0	1	2	1	12	19	11	5	4	0
Miejskowe zagrożenie	4	2	5	0	1	3	36	80	47	4	8	6
Alarmy fałszywe	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Laskowa

Ponadto w Laskowej działa Gminne Centrum Zarządzania Kryzysowego, którego zadaniem jest m. in. monitorowanie zagrożeń i występujących klęsk żywiołowych, prognozowanie rozwoju sytuacji, a także podjęcie koordynacji działań ratowniczych i porządkowo-ochronnych prowadzonych przez jednostki organizacyjne zaangażowane w reagowanie kryzysowe na obszarze gminy oraz informowanie mieszkańców o zasadach postępowania w razie sytuacji kryzysowej.

3.6.5. PRZYNALEŻNOŚĆ GMINY DO ZWIĄZKÓW I STOWARZYSZEŃ

Gmina Laskowa przynależy do następujących związków i stowarzyszeń:

- Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Małopolski – od dnia 20 grudnia 1991 r.,
- Stowarzyszenie Powiatów i Gmin leżących na terenie zlewni rz. Dunajec – od 31 maja 1999 r.,
- Stowarzyszenie Parafiada im. Św. Józefa Kalasancjusza – od 7 maja 2002 r. ,

jako członek wspierający w zakresie realizacji projektu Pt. „Centrum Młodzieży”.

W 2008 r. 5 gmin: Laskowa, Czchów, Gnojnik i Lipnica Murowana podjęło wspólną inicjatywę o utworzeniu Lokalnej Grupy Działania w celu realizacji **Programu LEADER**. „LEADER” to europejskie podejście do rozwoju obszarów wiejskich, mobilizujące społeczności lokalne do wspólnego myślenia o przyszłości, to także wspólne przygotowanie Lokalnej Strategii Rozwoju obszaru i realizacja małych projektów mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców. Utworzenie LGD stworzy szansę na aplikowanie o dodatkowe fundusze europejskie na rozwój lokalny, w szczególności z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich z osi Leader.

3.6.6. SAMORZĄD GMINY LASKOWA

Organizacja gminy.

Regulamin Organizacyjny Urzędu Gminy w Laskowej określa szczegółową organizację i zasady funkcjonowania Urzędu Gminy, przy pomocy którego Gmina Laskowa wykonuje zadania zgodnie z art. 33 ustawy o samorządzie gminnym.

Władzę w Gminie Laskowa sprawują, wybrani w wyborach powszechnych: **Wójt Gminy Laskowa** oraz **Rada Gminy**, w której skład wchodzi w obecnej kadencji 15 radnych:

Rada Gminy działa w sześciu komisjach:

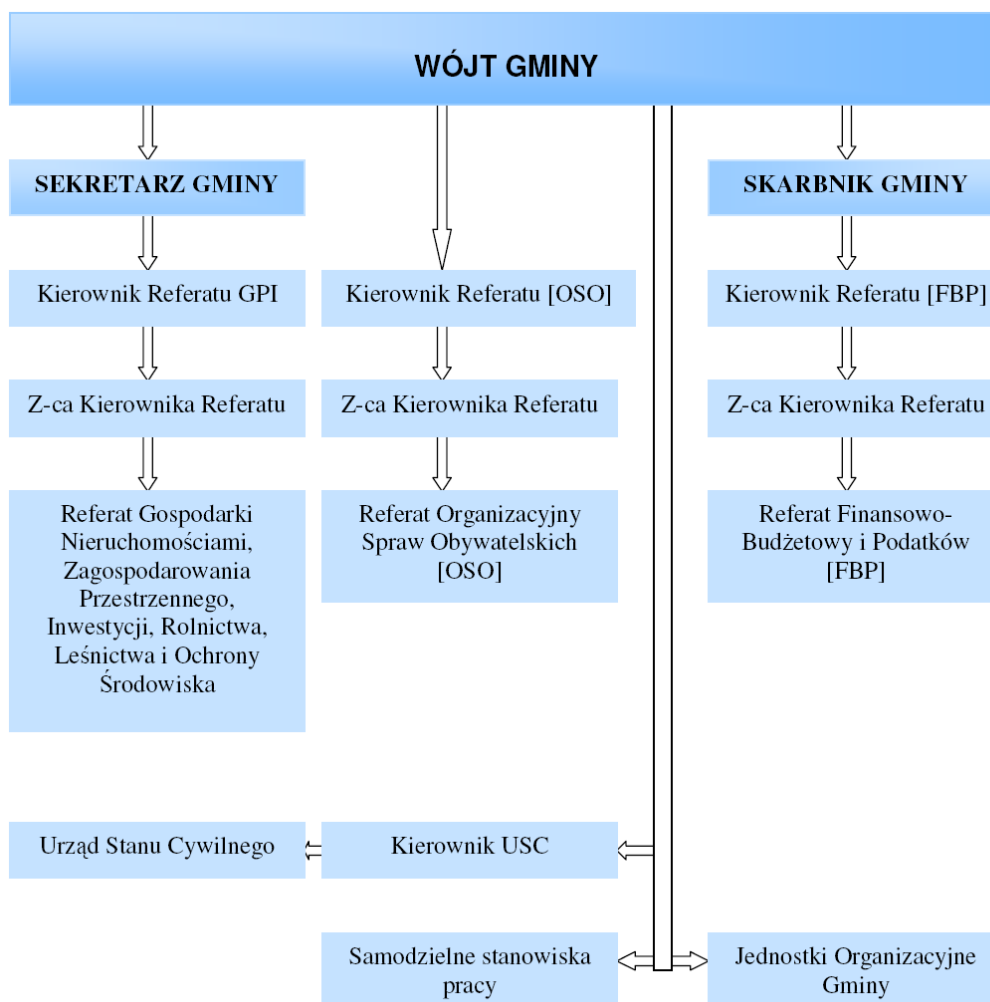
1. Komisja Budownictwa i Planowania Przestrzennego;
2. Komisja Budżetowa;
3. Komisja Zdrowia i Opieki Społecznej;
4. Komisja Rewizyjna;
5. Komisja Rolnictwa, Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska;
6. Komisja Oświaty, Kultury, Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki.

Na mocy ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz Statutu Gminy, do **wyłącznych kompetencji Rady Gminy** należą m. in.:

- 1) uchwalanie statutu gminy,
- 2) ustalenie wynagrodzenia wójta, stanowienie o kierunkach jego działania oraz przyjmowanie sprawozdań z jego działalności,
- 3) powoływanie i odwoływanie sekretarza oraz skarbnika gminy, który jest głównym księgowym budżetu,
- 4) uchwalanie budżetu gminy, rozpatrywanie sprawozdań z wykonania budżetu oraz podejmowanie uchwał w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium z tego tytułu,
- 5) uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- 6) uchwalanie programów gospodarczych,
- 7) ustalanie zakresu działania sołectwa i dzielnicy (osiedla) oraz przekazywanie im składników mienia do korzystania,
- 8) podejmowanie uchwał w sprawach majątkowych gminy, przekraczających zakres zwykłego zarządu, dotyczących:
  - a) nabycia, zbycia i obciążania nieruchomości gruntowych oraz ich wydzierżawiania lub najmu na okres dłuższy niż trzy lata, o ile ustawy szczególne nie stanowią inaczej,
  - b) przyjmowania lub odrzucania spadków i zapisów,
  - c) emitowania obligacji oraz określania zasad ich zbywania, nabywania i wykupu przez zarząd,
  - d) zaciągania długoterminowych pożyczek,
  - e) ustalania maksymalnej wysokości pożyczek krótkoterminowych, zaciąganych przez zarząd w roku budżetowym,
  - f) zobowiązań w zakresie podejmowania inwestycji i remontów o wartości przekraczającej granicę ustaloną corocznie przez radę gminy.

Funkcje pomocnicze w Gminie pełnią: **Sekretarz** oraz **Skarbnik Gminy**. Strukturę Urzędu Gminy Laskowa przedstawia poniższy schemat organizacyjny.

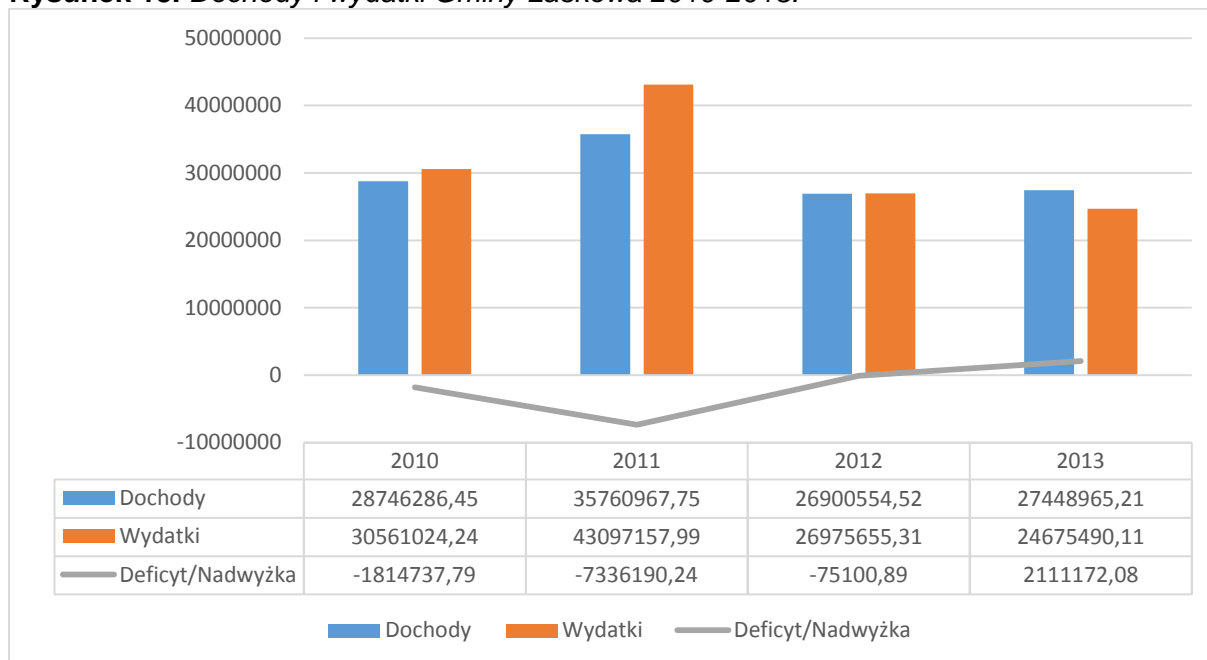
Rysunek 17. Schemat organizacyjny Urzędu Gminy Laskowa.

Źródło: Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Gminy Laskowa.

Dochody gminy.

Budżet Gminy Laskowa za ostatnie lata kształtował się na średnim poziomie ok. 26 - 35 mln zł po stronie dochodów i ok. 24 - 43 mln zł po stronie wydatków.

Rysunek 18. Dochody i wydatki Gminy Laskowa 2010-2013.

Źródło:

Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania budżetu gminy za lata 2010, 2011, 2012, 2013 r.

Zgodnie ze sprawozdaniem z wykonania budżetu, rok 2010 zamknął się deficytem w wysokości 1 814 737,79 zł. Za rok sprawozdawczy 2011 deficyt budżetu gminy wyniósł 7 336 190,24 zł. Na 2012 r. założono dochody na poziomie 28 154 504,58 zł, wydatki na poziomie 29 584 718,39. Wg informacji o wykonaniu budżetu Gminy Laskowa na dzień 31 grudnia 2012 r. dochody w tym okresie wyniosły 26 900 554,52 zł, a wydatki 26 975 655,31 zł.

W 2013 roku zrealizowano dochody na poziomie 27 448 965,21 zł oraz wydatki w wysokości 24 675 490,11 zł. Różnica między dochodami i wydatkami stanowi nadwyżkę budżetu w kwocie 2 111 172,08 zł.

4. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW WYSTĘPUJĄCYCH NA TERENIE GMINY

Analiza problemów to drugi, po analizie stanu istniejącego etap budowania strategii rozwoju Gminy Laskowa. Etap ten ma na celu identyfikację problemów, dotyczących całej gminy Laskowa, mają więc charakter globalny.

4.1. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW W SFERZE GOSPODARKI:

- ograniczone możliwości rozwoju przemysłu (tereny turystyczne, górskie),
- niewielka liczba podmiotów gospodarczych,
- brak inwestorów z dużym kapitałem, mogących utworzyć nowe, znaczące podmioty, zatrudniające większą liczbę pracowników,
- trudności w pozyskiwaniu środków unijnych pomimo znacznych starań,

4.2. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW W SFERZE INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ:

- niepełne skanalizowanie gminy,
- trudność w doprowadzenia wodociągu do wszystkich gospodarstw na terenie gminy, ze względu na rozproszenie zabudowy,
- słabo rozwinięty system ścieżek rowerowych, szlaków turystycznych,
- potrzeba ciągłego rozwoju bazy turystycznej

4.3. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW W SFERZE SYTUACJI SPOŁECZNEJ

- konieczność poszerzenia oferty rekreacyjno – wypoczynkowej, liczby miejsc noclegowych,
- niewystarczający rynek pracy,
- niekorzystna struktura bezrobocia (przewaga kobiet),

4.4. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW W SFERZE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

- wpływ niskiej emisji na zanieczyszczenie powietrza – głównie w okresie sezonu grzewczego,
- hałas komunikacyjny w obrębie głównych szlaków drogowych,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych spływami powierzchniowymi oraz z powodu niepełnego skanalizowania obszaru gminy.

5. ANALIZA SWOT

Przydatnym narzędziem badania ogólnej sytuacji gminy jest analiza SWOT. Jest to jednocześnie kompleksowa metoda planowania strategicznego, pozwalająca odpowiedzieć na pytanie: „gdzie jesteśmy”. Jej nazwa pochodzi od pierwszych liter słów angielskich: *strengths* (mocne strony gminy), *weaknesses* (słabe strony gminy), *opportunities* (szanse występujące w otoczeniu), *threats* (zagrożenia występujące w otoczeniu). Analiza SWOT stała się nieodłącznym elementem procedur zarządzania strategicznego w różnych sferach życia społecznego i gospodarczego oraz w różnych skalach przestrzennych. Najczęściej stosowana jest jako synteza diagnozy wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań funkcjonowania i rozwoju jednostek terytorialnych.

Gmina nie jest jednostką wyizolowaną, lecz funkcjonuje w określonym otoczeniu, które tworzą inne jednostki samorządowe, administracja rządowa i służby administracji specjalnych oraz ich wzajemne

powiązania o charakterze organizacyjnym, społecznym, ekonomicznym, czy środowiskowym. Uwarunkowania zewnętrzne, które pozostają niezależne od decyzji władz lokalnych, w istotny sposób determinują rozwój danej społeczności, a wpływ ten może być pozytywny bądź negatywny. Władze gminy mogą jedynie monitorować zmiany, które zachodzą w jej otoczeniu, co pozwala na identyfikację istniejących, a także przyszłych szans i zagrożeń rozwoju i zminimalizuje wpływ ewentualnych, negatywnych skutków. Znajomość uwarunkowań gminy pozwala na podjęcie działań sprzyjających rozwojowi potencjału lokalnego i wykorzystaniu nadarzających się okazji.

Celem analizy SWOT jest określenie i analiza czynników pod kątem pozytywnego i negatywnego wpływu na rozwój Gminy. Pozwala to wyodrębnić następujące grupy czynników, zjawisk i procesów:

- *szanse* – pozytywne zewnętrzne (zjawiska i tendencje w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane staną się impulsem do rozwoju),
- *zagrożenia* – negatywne zewnętrzne (wszystkie czynniki zewnętrzne, które postrzegamy jako bariery, utrudnienia dla rozwoju),
- *mocne strony* – pozytywne wewnętrzne (atuty, walory gminy, które w sposób pozytywny wyróżniają ją w otoczeniu; gmina sama wpływa na te zjawiska),
- *słabe strony* – negatywne wewnętrzne (zjawiska ograniczające możliwości rozwoju gminy, na które ona sama ma wpływ. Są one konsekwencją ograniczeń zasobów i niedostatecznych kwalifikacji).

Planowanie strategiczne.

Sesję strategiczną Gminy Laskowa przeprowadzono w oparciu o zasady metody „planowania partnerskiego”. Metoda ta polega na uczestnictwie w przygotowaniu strategii szerokiej reprezentacji społeczności gminnej, nie zaś tylko przedstawicieli władz gminy. Takie podejście do przygotowania dokumentu planistycznego jakim jest Strategia Rozwoju pozwala zaangażować w proces planowania strategicznego możliwie dużą liczbę różnych grup interesów. Umożliwia to artykulację całej gamy interesów i potrzeb, które mogą dzięki temu znaleźć odzwierciedlenie w planowanych kierunkach rozwoju. Jest to o tyle istotne, że realizacja Strategii Rozwoju, z uwagi na swą wielopłaszczyznowość, wymaga współdziałania całej społeczności gminy. Siła planowania partnerskiego polega także na możliwości bezpośredniej wymiany informacji pomiędzy poszczególnymi grupami interesów – tu rozumianymi jako partnerzy wspólnego dążenia do realizacji misji gminy – co sprzyja lepszemu zrozumieniu różnych stanowisk i interesów, a także ukazuje potrzebę dążenia do kompromisu w celu osiągnięcia postępu.

W trakcie sesji strategicznej w Gminie Laskowa, wyselekcjonowani przedstawiciele gminy wspólnie wypracowali podstawowe założenia planu rozwoju gminy, jakim jest Strategia Rozwoju Gminy Laskowa.

Do udziału w sesji zaproszono przedstawicieli władz gminy – w tym radnych gminy, sołtysów poszczególnych sołectw, ale także pracowników odpowiednich komórek gminnych, zajmujących się w gminie odrębnymi problemami i zagadnieniami.

Uczestnicy sesji przygotowali katalogi mocnych i słabych stron gminy, będące podstawą Analizy SWOT. Podobnie opracowano także katalog zagrożeń/niesprzyjających czynników zewnętrznych. Szanse rozwoju gminy/ czynniki sprzyjające opracowano stosując metodę „burza mózgów”.

Na bazie analizy SWOT przygotowano Misję Rozwoju Gminy, czyli stan do jakiego dążyć będą decydenci i mieszkańcy gminy, poprzez podejmowanie różnego rodzaju działań, w tym inwestycyjnych.

Sesja strategiczna przyniosła także opracowanie katalogu celów strategicznych rozwoju gminy (w oparciu o uprzednio przeprowadzoną analizę SWOT) – pośrednich etapów dochodzenia do celu założonego w Misji, których zrealizowanie jest niezbędne do jego osiągnięcia.

Każdy z ogólnych celów strategicznych wdrażany będzie poprzez realizację celów operacyjnych, a w dalszej kolejności: konkretnych działań, które wiążą się z wydatkowaniem środków z budżetu gminy w całym okresie planowania 2008-2013. Katalogi działań najbardziej odpowiednich dla

realizacji poszczególnych celów ustalono częściowo podczas sesji strategicznej. Szczegółowe rozplanowanie kwot przeznaczonych na każde z zadań, źródła finansowania oraz harmonogram realizacji tych zadań i odpowiedzialność za ich realizację ustalono w toku późniejszych prac, w zespołach eksperckich.

Tabela 26. *Analiza SWOT.*

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>1) Dogodne położenie geograficzne, na pograniczu Beskidu Wyspowego i Pogórza Wiśnickiego, w dorzeczu rzeki Łososiny,</p> <p>2) Bardzo wysoko oceniane walory środowiska naturalnego</p> <ul style="list-style-type: none"> - duża ilość zespołów i enklaw leśnych z malowniczymi polanami, - czystość wód i powietrza, - bogactwo flory i fauny, - duże zróżnicowanie krajobrazowe <p>3) Bogactwo kultury, folkloru, tradycji i religii,</p> <ul style="list-style-type: none"> - obiekty zabytkowe o znacznej wartości muzealnej: dwór w Laskowej, zabudowa wiejska wsi Strzeszyce o układzie ruralistycznym, kościoły w Kamionce Małej i Ujanowicach, sakralne zabytki małej architektury (kaplice, kapliczki i figury przydrożne), cmentarze z okresu I Wojny Światowej, - istnienie dobrze zachowanego szlaku architektury drewnianej, - działalność Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Turystyki, Kół Gospodyń Wiejskich oraz orkiestr i lokalnych zespołów artystycznych <p>4) Korzystne warunki dla rozwoju turystyki i rekreacji,</p> <ul style="list-style-type: none"> - dobrze rozwinięte budownictwo indywidualne jako baza dla rozwoju agroturystyki, - istnienie stacji narciarskiej, - atrakcyjne tereny spacerowe i rowerowe o różnych stopniach trudności; szlaki piesze i ścieżki rowerowe, - dobre warunki klimatyczne sprzyjające lecznictwu uzdrowiskowemu, - otwartość, życzliwość i gościnność mieszkańców gminy, - baza noclegowa oraz usługowo- handlowa, <p>5) Istniejąca infrastruktura techniczna</p> <ul style="list-style-type: none"> - dwie oczyszczalnie ścieków, - istniejąca kanalizacja i wodociągi, - gazyfikacja, - ośrodki zdrowia, - telekomunikacja, poczty, - boiska sportowe, 	<p>1) Niski dochód własny gminy i wysokie nakłady na oświatę,</p> <p>2) Znikoma promocja gminy,</p> <p>3) Brak warunków sprzyjających rozwojowi aktywności gospodarczej</p> <ul style="list-style-type: none"> - brak terenów pod inwestycje związanych z działalnością gospodarczą, - słabe otoczenie biznesu, - brak preferencji proinwestycyjnych, - niewystarczający kapitał inwestycyjny do wykorzystania lokalnych walorów krajobrazowo-turystycznych, <p>4) Duże bezrobocie,</p> <p>5) Nieodpowiednie użytkowanie obiektów zabytkowych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - niezbyt dobrze zachowany krajobraz kulturowy (niektóre zabytki wymagają prac konserwatorskich – głównie zespół dworsko-parkowy w Laskowej), - brak koncepcji zachowania drewnianego budownictwa mieszkaniowego i gospodarczego (np. poprzez tworzenie bazy noclegowej dla turystyki), <p>6) Słabo wyodrębniony produkt turystyczny,</p> <ul style="list-style-type: none"> - brak silnego ośrodka koordynacyjnego dla rekreacji, - brak powiązań z ponadlokalnymi systemami rekreacji, - brak oznakowania istniejących ciekawych miejsc – potencjalnych atrakcji turystycznych, - niski poziom informacji i promocji turystyki, - brak organizacji lokalnej koordynującej działania związane z rozwojem turystyki, - raczej słabo rozwinięte obiekty rekreacyjne i sportowe, <p>7) Niska świadomość mieszkańców co do możliwości wykorzystania potencjału lokalnego w zakresie turystyki,</p> <p>8) Zły stan infrastruktury drogowej</p> <ul style="list-style-type: none"> - zły stan sieci dróg w obrębie poszczególnych jednostek osadniczych, - zły stan przepraw mostowych na potokach górskich, - często występujące zjawiska erozyjne i osuwiskowe na drogach, - trudności w utrzymaniu dróg w okresie zimowym, ze względu

<p>6) Dobre połączenie komunikacyjne ze Śląskiem, Krakowem, Nowym Sączem i Limanową, 7) Wysoki procent ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym oraz wysoki odsetek młodzieży studiującej z terenu gminy Laskowa, 8) Całkowity brak przemysłu uciążliwego dla środowiska, 9) Tradycje sadownicze, 10) Istnienie grup producentów rolnych, 11) Małe gospodarstwa o tradycyjnym sposobie uprawy i hodowli, 12) Zachowane rzemiosło.</p>	<p>na duże spadki terenu w obrębie ich przebiegu, - zły stan nawierzchni dróg, 9) Nieuregulowana gospodarka wodno - ściekowa, 10) Niekorzystne warunki fizjograficzne dla rozwoju rolnictwa, - duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych, - występowanie na terenie gminy dużych obszarów nieprzydatnych rolniczo (nieużytki, które należy przeznaczyć pod zalesienie), 11) Nieład przestrzenny w centrach wsi, 12) Tereny zalewowe ograniczające zagospodarowanie.</p>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>1) Rozwój turystyki weekendowej oraz „zielonej turystyki”, 2) Pozyskiwanie i racjonalne wykorzystanie funduszy pomocowych krajowych i unijnych dla społecznego i gospodarczego rozwoju gminy, 3) Wykorzystanie potencjału kulturowego i naukowego najbliższych ośrodków akademickich (Nowy Sącz, Kraków, Tarnów i inne) w celu poszukiwania nowych możliwości rozwojowych, 4) Możliwość wspieranie tradycyjnego rolnictwa i sadownictwa jako szansa dla rozwoju agroturystyki, produktu turystycznego oraz produktu skierowanego na eksport, 5) Uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej w ramach istniejących rzek i potoków w celu poprawy warunków sprzyjających uprawianiu wędkarstwa oraz likwidacji zagrożeń dla środowiska 6) Możliwość rozbudowy stacji narciarskiej (z przystosowaniem dla rekreacji letniej) oraz infrastruktury towarzyszącej, 7) Możliwość podnoszenia kwalifikacji zawodowych dla grup zainteresowanych rolnictwem ekologicznym oraz agroturystyką</p>	<p>1) Słaba świadomość ekologiczna mieszkańców może zepsuć wizerunek turystyczny gminy, 2) Brak środków finansowych na niezbędne inwestycje publiczne oraz prywatne, 3) Konkurencja mocnych gmin ościennych, 4) Emigracja ludności w wieku produkcyjnym, 5) Klęski żywiołowe, 6) Stosunkowo niski standard oferowanych usług turystycznych, 7) Produkty rzemiosła mogą nabrać charakteru masowego.</p>

Dokładne uświadomienie sobie mocnych i słabych stron gminy, szans i zagrożeń rozwojowych decyduje o obraniu właściwego kierunku rozwoju społeczno – gospodarczego.

Biorąc pod uwagę potrzeby społeczne, rozwój lokalnej gospodarki i kierunki przekształceń strukturalnych działania powinny zmierzać do:

- skutecznego rozwiązywania problemów o charakterze społecznym, w celu poprawy jakości życia mieszkańców oraz zatrzymania procesu odpływu młodych ludzi z terenu gminy. Będzie to możliwe poprzez stworzenie atrakcyjnych warunków zatrudnienia oraz warunków bytowych takich jak: tereny budowlane, dobra dostępność i wysoka jakość placówek oświatowych, placówek służby zdrowia, bazy sportowej i rekreacyjnej. Duże znaczenie ma także nacisk na rozwój społeczeństwa informacyjnego (np. umożliwienie mieszkańcom dostępu do internetu), co w przyszłości będzie miało wpływ na likwidację barier i ograniczeń rozwojowych,
- aktywizacji terenów przewidzianych pod działalność inwestycyjną, co pozwoli na tworzenie nowych miejsc pracy, zwiększanie aktywności gospodarczej, a tym samym dochodów ludności.
- rozwoju agroturystyki jako jednego z alternatywnych źródeł dochodów rolników oraz zaplecza turystycznego i związanej z nim obsługi. Dla gminy posiadającej duże walory przyrodnicze prowadzenie gospodarstw agroturystycznych jest jedną z możliwych form rozwoju wsi.

Wykorzystując atuty i mocne strony gmina ma szanse w niedalekiej przyszłości na wzmocnienie swojej pozycji gospodarczej na mapie regionu. Dla prawidłowego przebiegu tego procesu pożądanym jest stworzenie profesjonalnej bazy informacyjnej o całości gminy oraz jej poszczególnych sferach, tzn.: gospodarczej, infrastrukturalnej, społecznej, środowiskowej oraz finansowej, która winna być na bieżąco wykorzystywana w procesie zarządzania gminą.

Analiza SWOT pozwala zdiagnozować gdzie mocne strony dają przewagę konkurencyjną w stosunku do innych samorządów z terenu województwa i całego kraju oraz które słabe strony będą utrudniać realizację planów. Celem skutecznej strategii jest zapewnienie wykorzystania wewnętrznych mocnych stron i zewnętrznych warunków do jak najszerzego rozwoju oraz przeciwdziałanie zagrożeniom.

W tym celu dokonano analizy wszystkich kombinacji czynników wewnętrznych i zewnętrznych poprzez sformułowanie odpowiedzi na następujące pytania:

- Czy poszczególne silne strony pozwalają wykorzystać pojawiające się szanse?
- Czy słabe strony przeszkadzają w wykorzystaniu szans?
- Czy silne strony mogą zapobiec zagrożeniom?
- Czy słabe strony wzmacniają negatywne oddziaływanie zagrożeń?

Siła zależności pomiędzy czynnikami oceniona została w trzystopniowej skali:

- 0 – brak związku lub związek o marginalnym znaczeniu,
- 1 – przeciętna zależność,
- 2 – wyraźna zależność.

Tabela 27. Analiza siły zbieżności pomiędzy czynnikami SWOT.

		SZANSE								ZAGROŻENIA								
		1	2	3	4	5	6	7		1	2	3	4	5	6	7		
MOCNE STRONY	1	2	1	2	2	2	1	2	12	2	1	2	1	1	1	0	8	20
	2	2	1	1	2	2	2	2	12	2	1	0	1	2	2	0	8	20
	3	2	2	2	2	2	0	2	12	2	1	2	1	1	2	2	11	23
	4	2	2	2	2	2	2	2	14	2	2	2	2	1	2	1	12	28
	5	2	2	2	2	2	2	2	14	1	2	2	1	1	1	0	8	22
	6	2	2	2	2	2	1	2	13	2	2	2	1	1	1	0	9	22
	7	1	1	2	1	2	0	1	8	1	1	2	2	0	0	0	6	14
	8	2	1	1	2	2	1	1	10	2	1	2	1	0	0	2	8	18
	9	2	2	1	2	2	2	0	11	2	1	2	1	2	0	2	10	21
	10	1	2	1	1	2	1	0	8	2	2	2	0	2	0	2	10	18
	11	1	2	1	2	2	2	0	10	2	2	1	0	2	0	2	9	19
	12	1	2	1	2	2	1	0	9	1	2	1	0	1	0	2	7	16
	Σ	20	20	18	22	24	15	14	133	21	18	20	11	14	9	13	106	239
SŁABE STRONY	1	1	2	0	1	1	2	2	9	1	2	2	2	1	1	2	11	20
	2	2	2	0	2	2	0	2	10	2	2	2	1	0	1	1	9	19
	3	2	2	2	2	2	0	1	11	2	2	2	2	0	2	2	12	23
	4	1	1	1	1	2	0	0	6	2	2	2	2	0	2	2	12	18
	5	2	2	2	2	1	0	1	10	2	2	2	1	0	2	0	9	19
	6	2	2	2	2	2	1	2	13	2	2	2	1	0	1	2	10	23
	7	2	2	2	2	2	0	2	12	2	1	2	2	0	2	1	10	22
	8	2	2	0	2	2	0	2	10	2	2	2	1	2	1	0	10	20
	9	1	2	0	1	1	2	1	8	2	2	1	0	1	2	0	8	16
	10	0	2	1	2	1	1	0	7	1	1	1	1	1	1	2	8	15
	11	2	2	1	1	1	0	0	7	1	2	1	0	0	1	0	5	12
	12	1	0	0	0	1	1	0	3	0	0	0	0	2	1	0	3	6
	Σ	18	21	11	18	18	7	13	106	19	20	19	13	7	17	12	107	213
Σ	Σ	38	41	29	40	42	22	27	239	40	38	39	24	21	26	25	213	452

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy SWOT.

Z przeprowadzonej analizy wynika przewaga szans rozwoju gminy nad zagrożeniami. Szanse rozwojowe pojawiają się w dziedzinach w których gmina posiada wiele mocnych stron. Dlatego należy zrobić wszystko aby maksymalnie je wykorzystać. Niestety duża zależność występuje również pomiędzy szansami i słabymi stronami gminy, co oznacza że pojawiające się możliwości mogą zostać zaprzepaszczone przez nasilenie słabości. Zarówno władze jak i mieszkańcy gminy powinni podjąć starania idące w kierunku niwelowania słabych stron.

6. MISJA ORAZ CELE STRATEGII

W strategii wyróżnia się następującą hierarchię celów:

- **misja strategii** stanowi cel nadrzędny, do którego dąży gmina planując działania rozwojowe;
- **cele strategiczne**, wskazujące najważniejsze obszary, w których konieczne jest wsparcie w celu przyspieszenia rozwoju gminy;
- **cele operacyjne**, które uszczegółwiają cele strategiczne i zawierają propozycje kierunków działań, koniecznych dla osiągnięcia poszczególnych celów operacyjnych.

Konsekwentne dążenie do osiągania celów operacyjnych i strategicznych będzie przybliżyło gminę do wyznaczonej misji.

Misja Rozwoju Gminy Laskowa ma za zadanie określić główne kierunki przyszłego rozwoju gminy. Jest wyrazem dążeń i oczekiwań lokalnej społeczności w stosunku do tego jak powinno wyglądać i funkcjonować życie gminy po realizacji działań znaczących w Strategii Rozwoju. Misja, lub inaczej Wizja gminy w sposób syntetyczny określa zatem przyszłościowy obraz gminy oraz informuje o wspólnych wartościach i przekonaniach leżących u podstaw podejmowania określonych działań. Misja rozwoju ma znaczenie informacyjne dla mieszkańców gminy, działających na jej terenie podmiotów gospodarczych, ale także dla jej otoczenia. Podstawą wyznaczenia misji Gminy Laskowa są posiadane zasoby oraz szanse rozwoju określone w analizie SWOT, przy uwzględnieniu zdefiniowanych braków oraz zagrożeń. Misja Gminy Laskowa na lata 2014–2020 wyraża chęć kontynuacji działań rozwojowych podejmowanych w latach poprzednich.

6.1. MISJA STRATEGII

Podkreślono w niej najistotniejsze cele rozwojowe gminy, których realizacja zapewni zrównoważony rozwój gminy Laskowa w nowych realiach społeczno- gospodarczych kraju:

Realizacja Misji gminy wymaga określenia celów służących dojściu do zamierzonego w misji stanu, czyli tzw. „**celów strategicznych**”. Cele strategiczne stanowią zatem krótką listę głównych efektów działań w obszarach najważniejszych dla rozwoju gminy, które należy osiągnąć aby zrealizować cel główny - misję. Cele strategiczne określa się na podstawie przeprowadzonej analizy SWOT, mając na uwadze przyjętą wcześniej Misję Rozwoju Gminy.

Cele strategiczne zatem to działania długoterminowe, które mają za zadanie:

- utrzymać mocne strony gminy i najlepiej wykorzystać je dla jej rozwoju;
- wyeliminować słabe strony;
- wykorzystać szanse rozwoju gminy;
- uniknąć negatywnego oddziaływania zdefiniowanych zagrożeń na rozwój gminy.

Realizacja celów strategicznych uwarunkowana jest osiągnięciem celów pośrednich, jakimi są **cele operacyjne**, tym z kolei przypisane zostały wykazy konkretnych **zadań**, jakie gmina zamierza zrealizować na drodze do osiągnięcia stanu zakładanego w Misji Rozwoju.

W trakcie sesji strategicznej ustalono następujące Cele Strategiczne rozwoju Gminy Laskowa w latach 2014-2020:

CEL STRATEGICZNY NR 1:

**TWORZENIE WARUNKÓW DLA ROZWOJU
TURYSTYKI LOKALNEJ**

CEL STRATEGICZNY NR 2:

POPRAWA STANDARDU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

CEL STRATEGICZNY NR 3:

ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY KOMUNALNEJ

CEL STRATEGICZNY NR 4:

**WYKORZYSTANIE LOKALNYCH TRADYCJI ROLNICZYCH I SADOWNICZYCH
W KREOWANIU NOWYCH PRODUKTÓW**

CEL STRATEGICZNY NR 5:

**DZIEDZICTWO KULTUROWE I SKUTECZNY SYSTEM EDUKACJI, PODSTAWĄ
ZACHOWANIA TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ**

CEL STRATEGICZNY NR 6:

**BUDOWA ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW POPRZECZ
OCHRONĘ WALORÓW ŚRODOWISKA NATURALNEGO GMINY**

6.2. CELE STRATEGICZNE ORAZ OPERACYJNE – KRÓTKO- I DŁUGOTERMINOWE

CEL STRATEGICZNY NR 1: TWORZENIE WARUNKÓW ROZWOJU TURYSTYKI LOKALNEJ

CEL OPERACYJNY 1.1

**WYKREOWANIE REGIONALNYCH PRODUKTÓW
TURYSTYCZNYCH, ROZSZERZENIE WACHLARZA
USŁUG, PODNIESIENIE ICH JAKOŚCI ORAZ
STWORZENIE ZRÓŻNICOWANEJ OFERTY
TURYSTYCZNEJ**

Identyfikacja i zabezpieczenie obszarów dla rozwoju funkcji turystycznych – tereny gminne przeznaczone w planie zagospodarowania przestrzennego jako tereny usług turystycznych, sportowych i rekreacyjnych.
budowa centrum rekreacyjno-sportowego na terenach byłych stawów w miejscowości Laskowa – wybudowanie kompleksu hotelowego na 60 miejsc, sali konferencyjnej, kręgielni, basenu krytego, basen pływakki 24x12, basen rekreacyjny 1200m² budowa, parkingu, ewentualnie przywrócenie funkcji stawów
budowa kortów tenisowych na terenie byłego Ośrodka Almatu, boisk do piłki plażowej, budowa gminnego centrum informacji turystycznej na terenie w centrum wsi przy drodze powiatowej w kierunku dworu).

Inwentaryzacja zasobów ludzkich i infrastruktury turystycznej w celu stworzenia zróżnicowanej oferty turystycznej.

Wykreowanie wiodących produktów turystycznych.

Stworzenie warunków do rozwoju regionalnych produktów turystycznych w tym gospodarstw agroturystycznych i punktów małej gastronomii.

Rozwój bazy turystyczno-sportowej w tym szlaków turystycznych, pieszych, rowerowych, punktów widokowych, tras narciarskich:
urządzenie kąpielisk,
uporządkowanie architektury w centrach wsi,
przeciwdziałanie degradacji budownictwa drewnianego,
odrestaurowanie wsi Żmiąca i Strzeszyce,
rozbudowa i poszerzenie działalności w ośrodkach jazdy konnej oraz powstawanie nowych
rozbudowa istniejących stawów rybnych dla uprawiania wędkarstwa,
tworzenie tras crossowych dla sportów motorowych,
rozbudowa bazy noclegowej przeznaczonej dla rekreacji czynnej i stacjonarnej,
poprawa standardów bazy noclegowej w istniejących gospodarstwach agroturystycznych).

CEL OPERACYJNY 1.2

**STWORZENIE SYSTEMU INFORMACJI I PROMOCJI
TURYSTYCZNEJ GMINY ORAZ MARKETINGU
PRODUKTU TURYSTYCZNEGO**

Popularyzacja nowych form turystyczno-wypoczynkowych - budowa pól namiotowych i wież widokowych, organizowanie różnorodnych imprez dla turystów – kuligi, przejażdżki bryczką itp.

Podnoszenie poziomu usług poprzez szkolenia, konkursy (kursy agroturystyczne dla rozpoczynających ten rodzaj działalności, kursy rękodzieła itp.) , tworzenie pozytywnego wizerunku turystyki gminnej (tablice informacyjne, mapy ze szlakami turystyki pieszej, rowerowej i konnej oraz ich oznakowanie).

Podniesienie atrakcyjności walorów turystycznych przez ich oznakowanie, dostępność i informację (urządzenie we wsi Laskowa centrum recepcyjnego obsługującego turystów, wytyczenie nowych szlaków, wydłużenie i połączenie z istniejącymi, zwiększenie liczby i poprawa jakości bazy noclegowej, utworzenie obiektów gastronomicznych o regionalnym charakterze, wykorzystanie rzemiosła i sztuki ludowej dla pamiątkarstwa).

Opracowanie programu promocji turystycznej gminy.

Realizacja programu promocji gminy oraz uczestnictwo w promocji powiatu limanowskiego i regionu Małopolski.

Tworzenie sieci informacji turystycznej oraz informacji z wykorzystaniem nowych technologii i portali społecznościowych

Wydawanie publikacji promocyjno – informacyjnych (promocja i reklama na forum gminnym, w prasie, Internecie, poprzez różnego rodzaju wydawnictwa, foldery, przewodniki).

Współpraca z sieciami biur turystycznych.

Koordinacja współpracy między sektorem prywatnym i publicznym w celu badania rynku (szkolenia).

**CEL STRATEGICZNY NR 2:
POPRAWA STANDARDU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW**

CEL OPERACYJNY 2.1

**PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU I AKTYWIZACJA
RYNKU PRACY POPRZEZ STWORZENIE WARUNKÓW
DO ROZWOJU MAŁEJ I ŚREDNIEJ
PRZEDSIĘBIORCZOŚCI**

Wspieranie inicjatyw lokalnych

Pomoc w pozyskiwaniu środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej (ze środków krajowych i unijnych) oraz na rozwój istniejących podmiotów gospodarczych.

Stosowanie korzystnych form opodatkowania, (zwolnień i ulg) dla rozpoczynających działalność gospodarczą.

Tworzenie korzystnego klimatu dla gospodarczej działalności ekologicznej

Pomoc w przygotowaniu i realizacji inwestycji przez małych i średnich przedsiębiorców

CEL OPERACYJNY 2.1

**WYŻSZY STANDARD USŁUG NA TERENIE GMINY ORAZ
POPRAWA DOSTĘPU DO WSPÓŁCZESNYCH MEDIÓW**

Aktywna pomoc osobom długotrwale bezrobotnym

Poprawa dostępu do Internetu szerokopasmowego dla mieszkańców gminy i dla turystów

Stale poszerzanie oferty dostępnych usług na terenie gminy, w tym usług zdrowotnych, oświatowych, rekreacyjnych i technicznych

Dalsze usprawnianie systemu gospodarowania odpadami

Pomoc mieszkańcom objętym opieką społeczną

**CEL STRATEGICZNY NR 3:
ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY KOMUNALNEJ**

**CEL OPERACYJNY 3.1
DOSTOSOWANIE SIECI KOMUNIKACJI DROGOWEJ DO
POTRZEB LOKALNYCH,
ROZWOJU TURYSTYKI I TRANZYTU**

Budowa, przebudowa oraz remont dróg powiatowych, gminnych, lokalnych i dojazdowych.

Budowa parkingów i punktów widokowych przy drogach publicznych.

Budowa chodników wzdłuż dróg w terenach zabudowanych.

Oświetlenie głównych ciągów komunikacyjnych, placów i parkingów.

Czytelne oznakowanie dojazdu i lokalizacji wszystkich atrakcji turystycznych na terenie gminy, miejsc noclegowych, punktów informacji turystycznej

Uwzględnienie osuwisk i terenów zagrożonych osuwiskami oraz terenów zalewowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

**CEL STRATEGICZNY NR 4:
WYKORZYSTANIE LOKALNYCH TRADYCJI ROLNICZYCH I SADOWNICZYCH W KREOWANIU NOWYCH
PRODUKTÓW**

CEL OPERACYJNY 4.1

**WYKREOWANIE KIERUNKÓW ROZWOJU ROLNICTWA,
ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO DOSTOSOWANEGO
DO LOKALNYCH MOŻLIWOŚCI ORAZ KRAJOWYCH**

Opracowanie programu rozwoju rolnictwa - ekologicznego dostosowanego do lokalnych możliwości ze szczególnym uwzględnieniem sadownictwa

Przeprowadzenie akcji promocyjnej dla programu rozwoju rolnictwa oraz systematyczne szkolenia przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego: rozwój sadownictwa, rozwój pszczelarstwa.

Promowanie produktów zdrowej żywności i kuchni regionalnej.

CEL OPERACYJNY 4.2

**ROZWÓJ DROBNEGO PRZETWÓRSTWA ROLNO-
SPOŻYWCZEGO NA BAZIE SUROWCÓW WŁASNYCH**

Stworzenie doradztwa związanego z produkcją i przetwórstwem produktów własnych.

Promocja i inicjowanie powstawania produktów regionalnych na bazie lokalnych produktów – np. Suski Sechlańskiej oraz innych.

Promocja lokalnych produktów drobnego przetwórstwa rolno-spożywczego (targi, giełdy).

Tworzenie dogodnych form finansowania rolnictwa w tym rolnictwa ekologicznego (współpraca z bankami, pozyskiwanie środków, tanie kredyty).

Budowa przetwórni i chłodni dla przetworzenia i przechowywania produktów sadowniczych- jabłka, wiśnie, śliwy i porzeczki.

**CEL STRATEGICZNY NR 5:
DZIEDZICTWO KULTUROWE I SKUTECZNY SYSTEM EDUKACJI,
PODSTAWĄ ZACHOWANIA TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ**

CEL OPERACYJNY 5.1

**OCHRONA ISTNIEJĄCYCH DÓBR KULTURY
(OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH ORAZ
KRAJOBRAZU KULTUROWEGO)**

Opracowanie i wdrożenie gminnego programu opieki nad zabytkami.

Poszukiwanie środków finansowych na renowację obiektów zabytkowych oraz na odbudowę historycznych układów urbanistycznych centrów wsi.

Renowacja/rekonstrukcja obiektów zabytkowych i układów przestrzennych w centrach wsi.

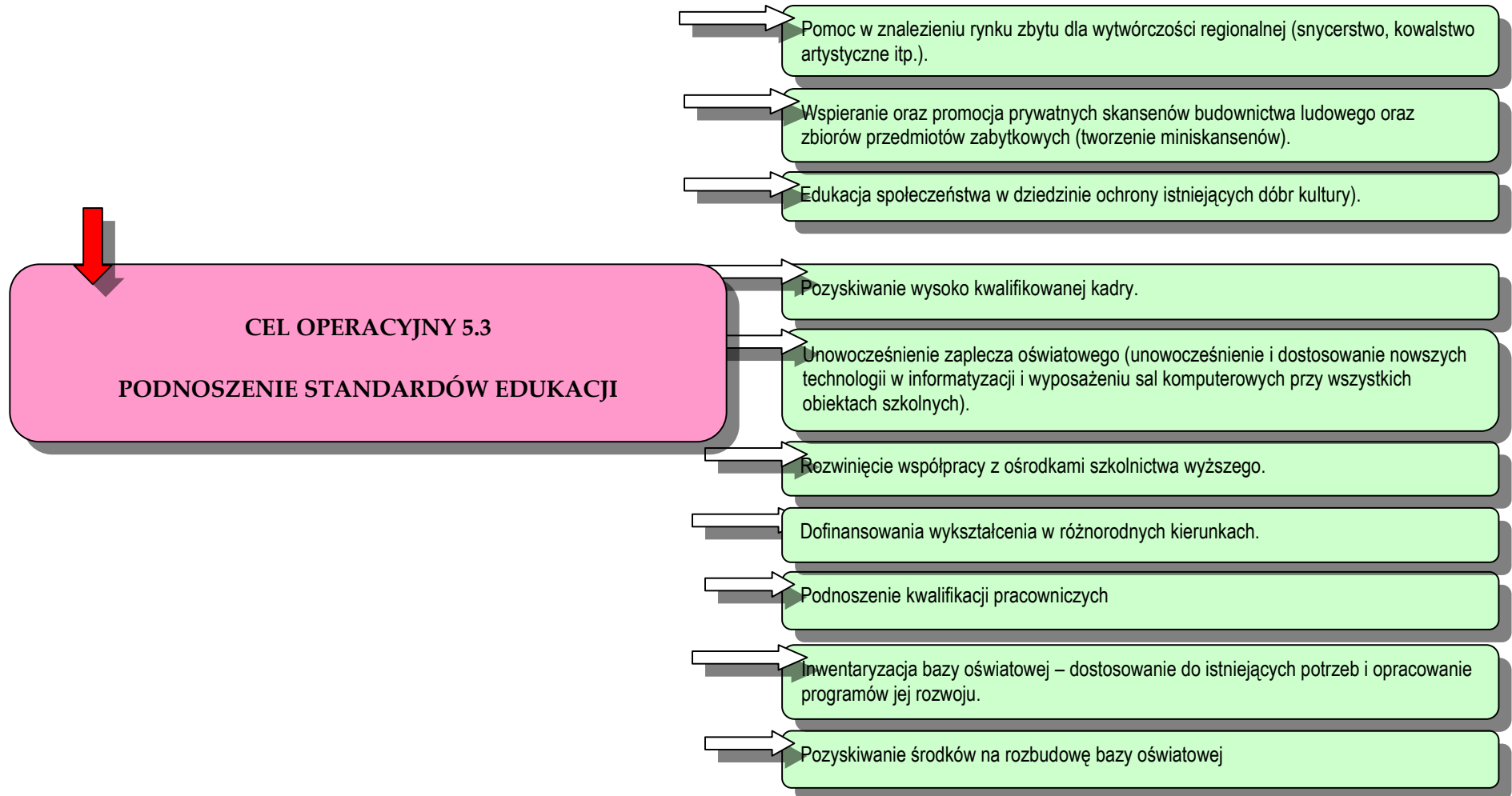
Promocja dóbr kultury na terenie gminy (wydawanie przewodników o zabytkach, informacje w Internecie, oznakowanie tras prowadzących do obiektów zabytkowych).

CEL OPERACYJNY 5.2

KULTYWOWANIE FOLKLORU I TRADYCJI LOKALNYCH

Opracowanie i realizacja programu imprez kulturalnych związanych z folklorem oraz tradycją ludową.

Tworzenie i wspieranie nowych zespołów folklorystycznych oraz grup kultywujących tradycje i obyczaje mieszkańców z terenu gminy.

-
- Budowa boisk przyszkolnych w tym boisk o nawierzchni z tworzyw sztucznych.
  - Tworzenie centrów kształcenia na odległość.
  - Organizacja kursów kwalifikacyjnych, szkoleń i seminariów dla potrzeb rynku pracy.
  - Doposażenie bazy dydaktycznej do nauki języków obcych.
  - Pomoc finansowa dla dzieci z rodzin wielodzietnych i ubogich na cele edukacyjne.
  - Wspieranie materialne dzieci i młodzieży uzdolnionej.
  - Tworzenie miejsc dostępu do internetu w placówkach kulturalno-oświatowych

**CEL STRATEGICZNY NR 6:
BUDOWA ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW POPRZECZ OCHRONĘ WALORÓW ŚRODOWISKA
NATURALNEGO GMINY**

**CEL OPERACYJNY 6.1
POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO**

Aktualizacja programu ochrony środowiska, uwzględniającego aktualne priorytety Polityki Ekologicznej Państwa

Doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów, ze szczególnym uwzględnieniem bioodpadów kuchennych i zielonych.

Zapobieganie powstawaniu „dzikich” wysypisk odpadów.

Przeciwdziałanie spalaniu odpadów w gospodarstwach domowych.

Rozbudowa kanalizacji sanitarnej.

Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków (w terenach o rozproszonej zabudowie).

Opracowanie programu edukacji ekologicznej i jego wdrożenie.

**CEL OPERACYJNY 6.2
OCHRONA I REWITALIZACJA WALORÓW
KRAJOBRAZOWYCH I PRZYRODNICZYCH GMINY**

Ustalenie terenów rewitalizacji i doprowadzenie ich do stanu pierwotnego (dzikie wysypiska w lasach, w pobliżu cieków wodnych).

Propagowanie budownictwa w nawiązaniu do tradycyjnych form zabudowy z użyciem materiałów naturalnych (eliminacja nieładu architektonicznego poprzez porządkowanie zabudowy, zachowanie historycznych linii i form zabudowy zharmonizowanych)

Opracowanie programu zalesiania terenów (osuwiskowych, o trudnych warunkach fizjograficznych).

Edukacja proekologiczna społeczeństwa.

Regulacja rzeki Łososina i potoków.

7. SPÓJNOŚĆ STRATEGII GMINY LASKOWA Z CELAMI ROZWOJU REGIONALNEGO.

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

Strategia rozwoju województwa jest najważniejszym dokumentem przygotowanym przez samorząd województwa, określającym cele i priorytety polityki rozwoju, prowadzonej na terenie regionu. Z chwilą uchwalenia przez sejmik wojewódzki strategia staje się podstawowym i nadrzędnym dokumentem formułującym politykę rozwoju województwa. Jest ona między innymi dokumentem informacyjnym i promocyjnym i służy jako narzędzie komunikowania się i współpracy pomiędzy samorządem województwa, a regionalną społecznością – samorządami terytorialnymi. Strategia jest również narzędziem wspierania pozytywnych zmian w regionie i reagowania na zmiany pojawiające się w otoczeniu.

Cel główny strategii rozwoju Małopolski wskazuje na generalny kierunek postępowania w realizacji wizji regionu, jaką chcemy osiągnąć w perspektywie 2020 roku. Mając na uwadze aktualną i oczekiwaną – przyszłą pozycję rozwojową Małopolski, przewiduje się, że wizja ta będzie realizowana poprzez cel główny, którym jest:

Efektywne wykorzystanie potencjałów regionalnej szansy dla rozwoju gospodarczego oraz wzrost spójności społecznej i przestrzennej Małopolski w wymiarze regionalnym, krajowym i europejskim.

Tabela 28 Zakres tematyczny strategii.

Obszary polityki rozwoju		Cel strategiczny w SWM
Obszar 1	Gospodarka wiedzy i aktywności	Silna pozycja Małopolski jako regionu atrakcyjnego dla inwestycji, opartego na wiedzy, aktywności zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców
Obszar 2	Dziedzictwo i przemysły czasu wolnego	Wysoka atrakcyjność Małopolski w obszarze przemysłów czasu wolnego dzięki wykorzystaniu potencjału dziedzictwa regionalnego i kultury
Obszar 3	Infrastruktura dla dostępności komunikacyjnej	Wysoka zewnętrzna i wewnętrzna dostępność komunikacyjna regionu dla konkurencyjności gospodarczej i spójności przestrzennej
Obszar 4	Krakowski obszar metropolitalny i inne subregiony	Silna pozycja konkurencyjna Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w przestrzeni europejskiej oraz wzrost potencjału ekonomicznego subregionów w wymiarze regionalnym i krajowym
Obszar 5	Rozwój miast i terenów wiejskich	Aktywne ośrodki usług publicznych i gospodarczych zapewniające szanse na rozwój mieszkańców małych i średnich miast oraz terenów wiejskich
Obszar 6	Bezpieczeństwo ekologiczne, zdrowotne i społeczne	Wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców Małopolski w wymiarze środowiskowym, zdrowotnym i społecznym
Obszar 7	Zarządzanie rozwojem województwa	Efektywnie zarządzane województwo, którego rozwój oparty jest na współpracy i mobilizowaniu zasobów

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

W ramach poszczególnych obszarów polityki rozwoju wskazane są konkretne kierunki, w których realizowane będą kluczowe, najważniejsze dla osiągnięcia celów strategii działania. Kierunki rozwoju są założeniami, wskazówkami działania w ramach danej dziedziny. Na ich podstawie powinny być ustalane cele szczegółowe dla osiągnięcia zakładanych rezultatów.

Strategia Rozwoju Gminy Laskowa 2014–2020 i jej cele priorytetowe wpisuje się we wszystkie obszary i prawie wszystkie cele strategiczne Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego:

Obszar nr 1 poprzez:

cel priorytetowy nr 4: Wykorzystanie lokalnych tradycji rolniczych i sadowniczych w kreowaniu nowych produktów,

Obszar nr 2 poprzez:

cel priorytetowy nr 1: Tworzenie warunków rozwoju turystyki lokalnej,
cel priorytetowy nr 5: Dziedzictwo kulturowe i skuteczny system edukacji,

Obszar nr 3 poprzez:

cel priorytetowy nr 1: Tworzenie warunków rozwoju turystyki lokalnej,

Obszar nr 4 poprzez

cel priorytetowy nr 4: Wykorzystanie lokalnych tradycji rolniczych i sadowniczych w kreowaniu nowych produktów,

Obszar nr 5 poprzez:

cel priorytetowy nr 2: Poprawa standardu życia mieszkańców,
cel priorytetowy nr 4: Wykorzystanie lokalnych tradycji rolniczych i sadowniczych w kreowaniu nowych produktów,

Obszar nr 6 poprzez:

cel priorytetowy nr 3: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunalnej,
cel priorytetowy nr 6: Ochrona środowiska naturalnego i budowa świadomości ekologicznej mieszkańców,

Obszar nr 7: nie realizowany na poziomie gminy, dotyczy zarządzania województwem

MRPO na lata 2014-2020 (projekt).

Odniesienie do Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 w Strategii Rozwoju Gminy Laskowa 2014–2020 przejawia się w rozwijaniu i wdrażaniu pięciu z dziewięciu osi priorytetowych realizowanych w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego.

Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 będzie dla Gminy Laskowa jednym z podstawowych źródeł pozyskania środków zewnętrznych na współfinansowanie planowanych inwestycji, w tym zwłaszcza w rozwój infrastruktury gminnej. Zaplanowane cele gminy korespondują z celami MRPO, co pozwoli na pełne wykorzystanie szansy rozwoju, jaką są środki z Funduszy Strukturalnych, przyznanych Polsce przez Unię Europejską.

Cel strategiczny nr 1 gminy „Tworzenie warunków rozwoju turystyki lokalnej” wpisuje się w:

Oś priorytetową 3: „Przedsiębiorcza małopolska” - główne kierunki interwencji osi priorytetowej dotyczą podnoszenia konkurencyjności sektora MŚP oraz zwiększania atrakcyjności inwestycyjnej regionu, m.in. poprzez wzmocnienie potencjału małopolskiej przedsiębiorczości oraz tworzenie korzystnych warunków do lokowania na jego obszarze przedsiębiorstw i inwestycji oraz wzmacnianie rozwiązań, które będą świadomie kreować popyt na tradycyjne produkty i usługi oferowane przez gospodarkę Małopolski;

Oś priorytetową 7: „Infrastruktura transportowa” - głównym celem osi priorytetowej jest tworzenie nowoczesnego systemu transportowego efektywnie zaspokajającego potrzeby rozwoju gospodarczego oraz adekwatnego do potrzeb mobilnego społeczeństwa, poprzez rozwój infrastruktury transportowej sprzyjającej konkurencyjności gospodarczej i spójności przestrzennej regionu, przyczyniającej się do ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko;

Cel strategiczny nr 2 gminy „Poprawa standardu życia mieszkańców” – wpisuje się w:

Oś priorytetową 2: „Cyfrowa Małopolska” - celem głównym osi priorytetowej jest zwiększenie poziomu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie udostępniania zasobów i realizacji zadań publicznych;

Oś priorytetową 8 : „Rynek pracy” - głównym celem osi priorytetowej jest szeroko rozumiane wsparcie zatrudnienia na regionalnym rynku pracy;

Oś priorytetową 11: „Rewitalizacja przestrzeni regionalnej” - głównym celem osi priorytetowej jest rewitalizacja miast oraz odnowa obszarów wiejskich, która przyczynić się będzie do wzrostu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców tych obszarów;

Oś priorytetową 12: „Infrastruktura ochrony zdrowia” - głównym celem osi priorytetowej jest zwiększenie dostępności i jakości usług zdrowotnych poprzez inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia;

Cel strategiczny nr 3 gminy „Rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunalnej” – wpisuje się w:

Oś priorytetową 7: „Infrastruktura transportowa” - głównym celem osi priorytetowej jest tworzenie nowoczesnego systemu transportowego efektywnie zaspokajającego potrzeby rozwoju gospodarczego oraz adekwatnego do potrzeb mobilnego społeczeństwa, poprzez rozwój infrastruktury transportowej sprzyjającej konkurencyjności gospodarczej i spójności przestrzennej regionu, przyczyniającej się do ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko;

Oś priorytetową 11: „Rewitalizacja przestrzeni regionalnej” - głównym celem osi priorytetowej jest rewitalizacja miast oraz odnowa obszarów wiejskich, która przyczynić się będzie do wzrostu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców tych obszarów;

Cel strategiczny nr 4 gminy „Wykorzystanie lokalnych tradycji rolniczych w procesach modernizacji rolnictwa w gminie” wpisuje się w:

Oś priorytetową 3: „Przedsiębiorcza małopolska” - główne kierunki interwencji osi priorytetowej dotyczą podnoszenia konkurencyjności sektora Małych i Średnich Przedsiębiorstw oraz zwiększania atrakcyjności inwestycyjnej regionu, m.in. poprzez wzmocnienie potencjału małopolskiej przedsiębiorczości oraz tworzenie korzystnych warunków do lokowania na jego obszarze przedsiębiorstw i inwestycji oraz wzmocnianie rozwiązań, które będą świadomie kreować popyt na tradycyjne produkty i usługi oferowane przez gospodarkę Małopolski;

Cel strategiczny nr 5 gminy „Dziedzictwo kulturowe i skuteczny system edukacji, podstawa zachowania tożsamości lokalnej” wpisuje się w:

Oś priorytetową 6: „Dziedzictwo regionalne” - głównym celem osi priorytetowej jest podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności regionu w oparciu o zasoby dziedzictwa regionalnego oraz udostępnienie i przywrócenie do użytkowania terenów zdegradowanych;

Oś priorytetową 1: „Gospodarka wiedzy” - głównym celem osi priorytetowej jest wzrost innowacyjności gospodarki regionalnej, wyrażający się głównie zwiększeniem nakładów na działalność badawczo-rozwojową;

Oś priorytetową 9 „Region spójny społecznie”;

Oś priorytetową 10 „Wiedza i kompetencje” - głównym celem tej osi priorytetowej jest rozwój kapitału intelektualnego mieszkańców jako podstawa budowania silnej pozycji regionu;

Cel strategiczny nr 6 gminy „Ochrona środowiska naturalnego i budowa świadomości ekologicznej mieszkańców” wpisuje się w:

Oś priorytetową 4 „Regionalna polityka ekologiczna” - celem głównym osi 4. jest stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju w regionie uwzględniającego aspekty nowoczesnego sektora energetycznego oraz sektora transportu miejskiego celem zapewnienia bezpieczeństwa

energetycznego mieszkańców regionu oraz poprawy jakości ich życia, z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska;

Oś priorytetową 5 „Ochrona środowiska” - celem głównym osi jest wzmocnienie stanu bezpieczeństwa ekologicznego regionu z zachowaniem zasad równowagi pomiędzy poprawą stanu środowiska, racjonalnym użytkowaniem zasobów naturalnych oraz minimalizowaniem niekorzystnych oddziaływań na środowisko i jego zasoby.

8. POWIĄZANIE ZADAŃ REALIZOWANYCH W RAMACH STRATEGII Z INNYMI DZIAŁANAMI

Przyjęty sposób wdrażania strategii bazuje przede wszystkim na zrealizowaniu szeregu działań i projektów przewidzianych do realizacji w ramach poszczególnych celów operacyjnych strategii. Część działań została zidentyfikowana i ujęta w Wieloletniej Prognozie Finansowej na lata 2014-2026. Są to najważniejsze projekty inwestycyjne gminy, dla których zaplanowano finansowanie z budżetu gminy i środków pomocowych UE. Za wdrożenie tych projektów będzie odpowiadał głównie samorząd gminy, bądź jednostki mu podległe (np. placówki edukacyjne). Proces przygotowania i realizacji tych projektów będzie na bieżąco monitorowany przez Urząd Gminy, zarówno od strony finansowej, jak i technicznej.

Zakłada się, że część projektów pozostanie poza ramami Wieloletniej Prognozy Finansowej i będzie wdrażana przez uprawnione do tego instytucje i podmioty, głównie w ramach bieżących i zleconych zadań. Głównym zadaniem władz gminnych w tym zakresie będzie zidentyfikowanie i zmobilizowanie wszystkich potencjalnych projektodawców i wsparcie ich od strony szkoleniowo-informacyjnej w realizacji określonych typów projektów.

Poniżej zidentyfikowano najważniejsze instytucje i podmioty zaangażowane w proces wdrażania strategii Gminy Laskowa .

Główną instytucją odpowiedzialną za wdrożenie strategii jest Wójt wraz z podległym mu Urzędem Gminy. Wójt odpowiada za ogólną koordynację procesu wdrażania i monitorowania strategii. W szczególności odpowiedzialny jest za przygotowanie i wdrożenie projektów wynikających z Wieloletniej Prognozy Finansowej.

Instytucjami wspomagającymi Urząd Gminy w procesie wdrażania strategii są:

- ✓ Rada Gminy, która razem z radami sołectkimi powinna zadbać o promocję i właściwe zrozumienie strategii wśród społeczności lokalnej,
- ✓ placówki szkolno-wychowawcze (szczególna ważna rola nauczycieli jako liderów lokalnych),
- ✓ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- ✓ jednostki OSP i ich strażnice,
- ✓ Kościół,
- ✓ organizacje pozarządowe działające na terenie gminy,
- ✓ inne.

Instytucje partnerskie, zarządzające określonymi instrumentami i programami, w ramach których będą finansowane niektóre działania wynikające ze strategii, w tym:

- ✓ Urząd Marszałkowski (jako instytucja zarządzająca RPO WM oraz częścią działań w ramach PROW),

- ✓ Starostwo Powiatowe w Limanowej (dysponent części środków w ramach PROW i PO Kapitał Ludzki),
- ✓ Powiatowy Urząd Pracy w Limanowej,
- ✓ Powiatowy Oddział Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- ✓ Agencja Rozwoju Regionalnego,
- ✓ inne.

Do ważnych podmiotów, które w istotny sposób będą przyczyniać się do realizacji celów strategii, należy również zaliczyć **docelowe grupy beneficjentów pomocy**, w tym przede wszystkim:

- ✓ przedsiębiorcy i ich związki,
- ✓ rolnicy i ich związki,
- ✓ stowarzyszenia, towarzystwa, związki,
- ✓ związki wyznaniowe,
- ✓ bezrobotni,
- ✓ osoby podnoszące swoje kwalifikacje.

Niezmiernie trudno jest określić wielkość niezbędnych środków na realizację celów niniejszej strategii. Biorąc pod uwagę ogromne potrzeby gminy w zakresie wyposażenia w podstawową infrastrukturę techniczną i społeczną, zapotrzebowanie na realizację najważniejszych projektów inwestycyjnych w latach 2014-2020.

Do tego dochodzi realizacja projektów nie związanych bezpośrednio z inwestycjami, ale ważnych z punktu widzenia rozwoju zasobów ludzkich czy też budowania kapitału społecznego w gminie. Określenie zapotrzebowania finansowego na tego rodzaju projekty nie jest jednak możliwe, choćby z tego względu, że obecnie nie do końca wiadomo, kto i w jakim zakresie mógłby realizować projekty o charakterze nieinwestycyjnym na terenie gminy. Można natomiast wstępnie oszacować, jakiego rzędu środki będą dostępne dla gminy na realizację tego typu projektów. Fundusze te będą mogły być przeznaczone na projekty związane z działaniami rozwojowymi w zakresie poprawy jakości kapitału ludzkiego i społecznego.

Głównymi źródłami finansowania strategii będą:

- ✓ budżet gminy,
- ✓ zewnętrzne środki publiczne (dostępne przede wszystkim w ramach programów finansowanych z Unii Europejskiej),
- ✓ środki z sektora prywatnego (np. w ramach projektów partnerstwa publiczno-prywatnego).

Oprócz funduszy unijnych, będą również istniały inne możliwości finansowania rozwoju gminy, w tym między innymi środki w ramach:

- ✓ Mechanizmów Finansowych (Mechanizmu Finansowego Europejskiego,
- ✓ Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego),
- ✓ Poakcesyjnego Programu Wspierania Obszarów Wiejskich,
- ✓ Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy,
- ✓ Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- ✓ Banku Gospodarstwa Krajowego (Fundusz Poręczeń Unijnych, Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych, itd.),
- ✓ inne.

9. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY REALIZACJI STRATEGII

System monitorowania jest ważnym elementem w procesie wdrażania strategii. Dane z monitoringu służą do oceny skuteczności realizowanych działań i pozwalają na bardziej efektywne wydatkowanie środków publicznych.

Zakłada się, że instytucją odpowiedzialną za ogólną koordynację i monitorowanie procesu realizacji strategii będzie Urząd Gminy w Laskowej.

Zadaniem będzie w szczególności:

- zbieranie i przekazywanie partnerom społecznym i gospodarczym informacji o dostępnych źródłach finansowania zewnętrznego (kierowanie potencjalnych beneficjentów do odpowiednich instytucji),
- wyrażanie opinii co do zgodności proponowanych zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego z zapisami strategii,
- wydawanie opinii o zgodności planowanej inwestycji/zadania z zapisami strategii (w przypadku gdy taka opinia jest wymagana),
- inicjowanie i koordynowanie opracowania średniookresowych dokumentów programowych (np. program rozwoju bazy oświatowej, program rozwoju usług społeczeństwa informacyjnego),
- informowanie społeczności lokalnej o istnieniu strategii i obranych kierunkach rozwoju, a także o postępach i efektach jej wdrażania.

Ocena postępów we wdrażaniu strategii będzie dokonywana w cyklu dwuletnim i będzie oparta o zestaw bazowych wskaźników. Poniżej zaprezentowano wybrane rodzaje wskaźników, dostosowując ich charakter do rodzaju monitorowanego celu.

Tabela 29. Wskaźniki monitorowania Strategii Rozwoju gminy Laskowa

Nazwa celu	Rodzaj wskaźnika
I. Tworzenie warunków dla rozwoju turystyki lokalnej	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba publicznych punktów dostępu do internetu, ✓ liczba miejsc noclegowych na terenie Gminy, ✓ liczba punktów gastronomicznych na terenie Gminy, ✓ wielkość dochodów gminy z tytułu udziału w podatku CIT, ✓ liczba gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych, ✓ liczba turystów odwiedzających gminę w ciągu roku, ✓ % budżetu gminy przeznaczonych na sport, rekreację, turystykę, ✓ nakład druków promocyjnych, ✓ liczba imprez kulturalnych, sportowych w roku, ✓ łączna długość tras turystycznych na terenie gminy
II. Poprawa standardu życia mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> ✓ dochód gminy na 1 mieszkańca, ✓ średni poziom zarobków mieszkańców miasta/gminy, ✓ poziom dochodów/wydatków gminy, ✓ wskaźnik selektywnej zbiórki odpadów,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ odsetek mieszkańców objętych zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych, ✓ odsetek mieszkańców objętych selektywną zbiórką odpadów komunalnych, ✓ odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, ✓ odsetek zarejestrowanych przestępstw i wykroczeń na 1000 mieszkańców, ✓ liczba porad lekarskich i ambulatoryjnych w placówkach opieki zdrowotnej, ✓ liczba mieszkańców na 1 placówkę opieki zdrowotnej, ✓ wydatki na służbę zdrowia, ✓ liczba gospodarstw domowych posiadających dostęp do szerokopasmowego internetu
<p>III. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunalnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ stopień zwodociągowania i skanalizowania gminy, ✓ odsetek osób korzystających z sieci gazowej, ✓ ilość abonentów telekomunikacyjnych, ✓ długość wyremontowanych, zmodernizowanych dróg w km i poniesione nakłady, ✓ długość wybudowanych nowych dróg, chodników na terenie gminy wraz z poniesionymi nakładami, ✓ liczba osób objętych szkoleniem z zakresu integracji i pozyskiwania środków UE, ✓ wielkość środków zewnętrznych pozyskanych na realizację zadań własnych gminy, ✓ odsetek powierzchni gminy objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
<p>IV. Wykorzystanie lokalnych tradycji rolniczych i sadowniczych w kreowaniu nowych produktów lokalnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego, ✓ liczba rolniczych grup producenckich, ✓ liczba imprez promujących lokalne tradycje i produkty gminy
<p>V. Dziedzictwo kulturowe i skuteczny system edukacji podstawą zachowania tożsamości lokalnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba i budżet działających organizacji pozarządowych, ✓ odsetek osób z wyższym i średnim wykształceniem w gminie, ✓ odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, ✓ współczynnik scholaryzacji brutto na poszczególnych poziomach edukacji, ✓ odsetek uczniów korzystających z zajęć

	dodatkowych/pozalekcyjnych, ✓ wielkość nakładów na inwestycje i remonty w oświacie, ✓ liczba osób korzystających z obiektów sportowych na terenie gminy,
VI.Ochrona środowiska naturalnego i budowa świadomości ekologicznej mieszkańców	✓ stan powietrza atmosferycznego, wód powierzchniowych i podziemnych, hałasu komunikacyjnego i promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy, ✓ roczne nakłady na ochronę środowiska w gminie

Dane dotyczące zaproponowanych powyżej wskaźników dostępne są w ramach oficjalnej statystyki GUS i będą pozyskiwane m.in. z Banku Danych Regionalnych GUS, sprawozdań gminnych oraz z wydziałów Urzędu Gminy w Laskowej. Wskaźniki te w większości zostały wykorzystane w części diagnostycznej, przy opisie sytuacji społeczno-gospodarczej gminy.

10. PRZEDSIĘWZIĘCIA INWESTYCYJNE.

Tabela 30. Przedsięwzięcia inwestycyjne w latach 2014-2020.

Lp.	Zadanie	Jednostka realizująca	Limity wydatków w latach				Łączne nakłady
			2014	2015	2016	2017	
Cel 1: Tworzenie warunków dla rozwoju turystyki lokalnej							
1.	Budowa centrum rekreacyjnego w Laskowej - na 60 miejsc, sali konferencyjnej, kręgielni, basenu krytego, basen pływacki 24x12, basen rekreacyjny 1200m ² budowa parkingu	Urząd Gminy w Laskowej	10 000 000				10 mln
2.	Wytyczenie nowych tras rowerowych , punktów widokowych i miejsc postojowych	Urząd Gminy w Laskowej	700 000				700 000
3.	Zagospodarowanie terenu po byłym Ośrodku ALMATUR	Urząd Gminy w Laskowej	1 500 000				1,5 mln
4.	Wykreowanie wiodących produktów turystycznych.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
5.	Stworzenie warunków do rozwoju regionalnych produktów turystycznych w tym gospodarstw agroturystycznych i punktów małej gastronomii.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
6.	Rozwój bazy turystyczno-sportowej w tym szlaków turystycznych, pieszych, tras narciarskich: <ul style="list-style-type: none"> • urządzenie kąpielisk, • uporządkowanie architektury w centrach wsi, • przeciwdziałanie degradacji budownictwa drewnianego, • rozbudowa i poszerzanie działalności w ośrodkach jazdy konnej oraz powstawanie nowych rozbudowa istniejących stawów rybnych dla uprawiania wędkarstwa, utworzenie tras hippicznych • tworzenie tras crossowych dla sportów motorowych, • rozbudowa bazy noclegowej przeznaczonej dla rekreacji czynnej i stacjonarnej, poprawa standardów bazy noclegowej w istniejących gospodarstwach agroturystycznych). 	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**

Lp.	Zadanie	Jednostka realizująca	Limity wydatków w latach				Łączne nakłady
			2014	2015	2016	2017	
7.	Oznakowanie osiedli i przysiółków	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
8.	Popularyzacja nowych form turystyczno-wypoczynkowych - budowa pól namiotowych i wież widokowych, organizowanie różnorodnych imprez dla turystów – kuligi, przejażdżki bryczką itp.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
9.	Podnoszenie poziomu usług poprzez szkolenia, konkursy (kursy agroturystyczne dla rozpoczynających ten rodzaj działalności, kursy rękodziela itp.) tworzenie pozytywnego wizerunku turystyki gminnej (tablice informacyjne, mapy ze szlakami turystyki pieszej, rowerowej i konnej oraz ich oznakowanie).	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
10.	Podniesienie atrakcyjności walorów turystycznych przez ich oznakowanie, dostępność i informację (urządzenie we wsi Laskowa centrum recepcyjnego obsługującego turystów, wytyczenie nowych szlaków, wydłużenie i połączenie z istniejącymi, zwiększenie liczby i poprawa jakości bazy noclegowej, utworzenie obiektów gastronomicznych o regionalnym charakterze, wykorzystanie rzemiosła i sztuki ludowej dla pamiątkarstwa)	Urząd Gminy w Laskowej, właściciele obiektów turystycznych	**	**	**	**	**
11.	Opracowanie programu promocji turystycznej gminy	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
12.	Realizacja programu promocji gminy oraz uczestnictwo w promocji powiatu Limanowskiego i regionu Małopolski	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
13.	Tworzenie sieci informacji turystycznej w Laskowej	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
14.	Wydawanie publikacji promocyjno – informacyjnych (promocja i reklama na forum gminnym, w prasie, Internecie, poprzez różnego rodzaju wydawnictwa, foldery, przewodniki)	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
15.	Współpraca z sieciami biur turystycznych	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
16.	Koordinacja współpracy między sektorem prywatnym i publicznym w celu badania rynku (szkolenia)	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**

Lp.	Zadanie	Jednostka realizująca	Limity wydatków w latach				Łączne nakłady
			2014	2015	2016	2017	
17.	Budowa parkingów i punktów widokowych przy drogach publicznych	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
Cel 2: Poprawa standardu życia mieszkańców							
18.	Przebudowa wodociągu w Ujanowicach	Urząd Gminy w Laskowej	700 000	-	-	-	700 000
19.	Rozbudowa Ośrodka Zdrowia w Laskowej	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
20.	Efektywne wykorzystanie zasobów wodnych	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
21.	Oświetlenie głównych ciągów komunikacyjnych, placów i parkingów	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
22.	Budowa chodników wzdłuż dróg w terenach zabudowanych	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
23.	Rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej w tym budowa ujęć wodnych i wodociągów (budowa zbiorczych sieci wodociągowych na terenie całej gminy z wykorzystaniem ujęć wód podziemnych, ujęć powierzchniowych na potokach oraz ujęć infiltracyjnych w obrębie rzeki Łososina)	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
24.	Utworzenie wirtualnej biblioteki z bazą e-booków	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
25.	Tworzenie centrów kształcenia na odległość.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
26.	Organizacja kursów kwalifikacyjnych, szkoleń i seminariów dla potrzeb rynku pracy.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
27.	Poprawa dostępu do internetu szerokopasmowego na całym obszarze gminy	Dostawcy usług telekomunikacyjnych	**	**	**	**	**
Cel 3: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunalnej							
28.	Przebudowa dróg dojazdowych do gruntów rolnych	Urząd Gminy w Laskowej	20 000	-	-	-	20 000

Lp.	Zadanie	Jednostka realizująca	Limity wydatków w latach				Łączne nakłady
			2014	2015	2016	2017	
29.	Budowa i modernizacja dróg gminnych	Urząd Gminy w Laskowej	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000
30.	Opracowanie dokumentacji na termomodernizację obiektów szkolnych	Urząd Gminy w Laskowej	10 000	-	-	-	10 000
31.	Termomodernizacja obiektów oświatowych	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
32.	Opracowanie dokumentacji na przebudowę wodociągu wiejskiego w Ujanowicach	Urząd Gminy w Laskowej	10 000	-	-	-	10 000
33.	Budowa oczyszczalni ścieków przy Szkole Podstawowej w m. Jaworzna	Urząd Gminy w Laskowej	45 000	-	-	-	45 000
34.	Rozbudowa budynku wielofunkcyjnego o boksy garażowe w OSP Laskowa – etap IV	Urząd Gminy w Laskowej	20 000	-	-	-	20 000
35.	Gazyfikacja obszarów nieobjętych obecnie siecią gazową.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
Cel 4: Wykorzystanie lokalnych tradycji rolniczych i sadowniczych w kreowaniu nowych produktów							
36.	Opracowanie programu rozwoju rolnictwa - rolnictwa ekologicznego dostosowanego do lokalnych możliwości ze szczególnym uwzględnieniem sadownictwa (określenie terenów poszczególnych upraw).	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
37.	Przeprowadzenie akcji promocyjnej dla programu rozwoju rolnictwa oraz systematyczne szkolenia przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego	MODR	**	**	**	**	**
38.	Rozwój sadownictwa i pszczelarstwa	MODR, właściciele gospodarstw	**	**	**	**	**
39.	Promowanie produktów zdrowej żywności i kuchni regionalnej.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
40.	Stworzenie doradztwa związanego z produkcją i przetwórstwem produktów własnych.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
41.	Promocja i inicjowanie powstawania grup producenckich (wykreowanie produktu regionalnego na bazie produktów regionalnych – Suski Sechlańskiej oraz innych).	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**

Lp.	Zadanie	Jednostka realizująca	Limity wydatków w latach				Łączne nakłady
			2014	2015	2016	2017	
42.	Promocja lokalnych produktów drobnego przetwórstwa rolno-spożywczego (targi, giełdy).	Urząd Gminy w Laskowej, organizacje pozarządowe	**	**	**	**	**
43.	Tworzenie dogodnych form finansowania rolnictwa w tym rolnictwa ekologicznego (współpraca z bankami, pozyskiwanie środków, tanie kredyty).	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
44.	Budowa przetwórni i chłodni dla przetworzenia i przechowywania produktów sadowniczych - jabłka, wiśnie, śliwy i porzeczeki.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
45.	Wspieranie inicjatyw lokalnych	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
46.	Zapewnienie dostępu do informacji technicznych i gospodarczych.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
47.	Pomoc w pozyskiwaniu środków na rozpoczęcie i rozwijanie działalności gospodarczej (ze środków krajowych i unijnych).	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
48.	Stosowanie korzystnych form opodatkowania, (zwolnień i ulg) dla rozpoczynających działalność gospodarczą.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
49.	Tworzenie korzystnego klimatu dla gospodarczej działalności ekologicznej.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
50.	Pomoc w przygotowaniu i realizacji inwestycji przez małych i średnich przedsiębiorców.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
Cel 5: Dziedzictwo kulturowe i skuteczny system edukacji podstawą zachowania tożsamości lokalnej							
51.	Propagowanie budownictwa w nawiązaniu do tradycyjnych form zabudowy z użyciem materiałów naturalnych (eliminacja nieładu architektonicznego poprzez porządkowanie zabudowy, zachowanie historycznych linii i form zabudowy zharmonizowanych z otoczeniem, utrzymanie estetyki obejść)	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
52.	Opracowanie i wdrożenie gminnego programu opieki nad zabytkami	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**

Lp.	Zadanie	Jednostka realizująca	Limity wydatków w latach				Łączne nakłady
			2014	2015	2016	2017	
53.	Pozyskiwanie funduszy na renowację obiektów zabytkowych	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
54.	Renowacja i rekonstrukcja obiektów zabytkowych oraz układów przestrzennych w centrach wsi.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
55.	Promocja dóbr kultury na terenie gminy Laskowa (wydawanie przewodników o zabytkach, informacje w Internecie, oznakowanie tras prowadzących do obiektów zabytkowych).	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
56.	Opracowanie programu imprez kulturalnych związanych z folklorem oraz tradycją ludową.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
57.	Tworzenie i wspieranie nowych zespołów folklorystycznych oraz grup kultywujących tradycje i obyczaje mieszkańców z terenu gminy. Pomoc w znalezieniu rynku zbytu dla wytwórczości regionalnej (snycerstwo, kowalstwo artystyczne itp.).	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
58.	Wspieranie oraz promocja prywatnych skansenów budownictwa ludowego oraz zbiorów przedmiotów zabytkowych (tworzenie miniskansenów).	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
59.	Tworzenie miejsc integracji społecznej	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
60.	Zagospodarowanie istniejących budynków gminy	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
61.	Unowocześnienie zaplecza oświatowego unowocześnienie i dostosowanie nowszych technologii w informatyzacji i wyposażeniu sal komputerowych przy wszystkich obiektach szkolnych).	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
62.	Rozwinięcie współpracy z ośrodkami szkolnictwa wyższego.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
63.	Dofinansowania wykształcenia w różnorodnych kierunkach.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
64.	Podnoszenie kwalifikacji pracowniczych – udział w szkoleniach	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
65.	Inwentaryzacja bazy oświatowej – dostosowanie do istniejących potrzeb i opracowanie programów jej	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**

Lp.	Zadanie	Jednostka realizująca	Limity wydatków w latach				Łączne nakłady
			2014	2015	2016	2017	
	rozwoju.						
66.	Rozbudowa i modernizacja bazy oświatowej	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
67.	Budowa boisk przyszkolnych w tym boisk o nawierzchni z tworzyw sztucznych w miejscowościach.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
68.	Doposażenie bazy dydaktycznej do nauki języków obcych, informatyki.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
69.	Pomoc finansowa dla dzieci z rodzin wielodzietnych i ubogich na cele edukacyjne.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
70.	Wspieranie materialne dzieci i młodzieży uzdolnionej.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
71.	Tworzenie centrów informatycznych z dostępem do Internetu szerokopasmowego w placówkach kulturalno - oświatowych.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
Cel 6: Budowa świadomości ekologicznej mieszkańców poprzez ochronę walorów środowiska naturalnego Gminy.							
72.	Obsługa nowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi: - odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, - zorganizowanie i obsługa PSZOK, - obsługa administracyjna systemu.	Urząd Gminy w Laskowej	271 991	271 991	272 000	272 000	1 087 982
73.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest w ramach zadania "Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego"	Urząd Gminy w Laskowej	66 563	52 710	25 032*	-	144 305
74.	Utworzenie dokumentu – monografia gminy Laskowa	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
75.	Pozyskiwanie funduszy na opracowanie i wdrożenie programu odnawialnych źródeł energii	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
76.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków (w terenach o rozproszonej zabudowie)	Urząd Gminy w Laskowej, BOŚ	**	**	**	**	**
77.	Opracowanie programów edukacji ekologicznej i ich	Urząd Gminy w	**	**	**	**	**

Lp.	Zadanie	Jednostka realizująca	Limity wydatków w latach				Łączne nakłady
			2014	2015	2016	2017	
	wdrożenie	Laskowej					
78.	Ustalenie terenów rewitalizacji i doprowadzenie ich do stanu pierwotnego (dzikie wysypiska w lasach, w pobliżu cieków wodnych, baza produkcji biopaliw w miejscowości Strzeszyce)	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
79.	Opracowanie programu zalesiania terenów osuwiskowych, o trudnych warunkach fizjograficznych)	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
80.	Regulacja rzeki Łososina i potoków.	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
81.	Rozpoznanie potrzeb w zakresie budowy i pozyskania energii odnawialnej	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
82.	Edukacja w zakresie pozyskiwania energii odnawialnej (szkolenia, kursy prowadzone przez firmy produkujące urządzenia do pozyskania tej energii)	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**
83.	Utworzenie „Miasteczka Ruchu Drogowego” dla dzieci	Urząd Gminy w Laskowej	**	**	**	**	**

Szacunkowe koszty realizacji zadań na lata 2014-2017 przedstawiono w oparciu o obowiązującą Wieloletnią Prognozę Finansową Gminy Laskowa. Wydatki na poszczególne zadania będą szczegółowo opracowywane w uchwałach budżetowych.

UWAGI:

* - środki zaplanowane do czerwca 2016 r.

** - środki na realizację zadań są zależne od wielkości pozyskanych funduszy pomocowych, pozostałe w poszczególnych latach będą opracowywane w kolejnych uchwałach budżetowych.

11. Wykorzystane materiały, literatura.

1. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. – o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. Nr 227, poz. 1658 z późniejszymi zmianami),
2. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 marca 2009 r. w sprawie krajowej sieci obszarów wiejskich (Dz.U. Nr 53, poz. 436)
3. „Kierunki rozwoju obszarów wiejskich założenia do „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi i rolnictwa” – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa styczeń 2010 r.
4. Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy.
5. Strategia rozwoju Gminy Laskowa na lata 2008-2013
6. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Laskowa
7. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Rejestr form ochrony przyrody na terenie województwa małopolskiego, Kraków, 2013 r.
8. Ministerstwo Środowiska, Obszary Natura 2000, www.natura2000.mos.gov.pl
9. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Laskowa,
10. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Generalny Pomiar Ruchu w 2000, 2005, 2010 r.
11. Opracowanie ekofizjograficzne Gminy Laskowa.
12. Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Laskowa.
13. Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Laskowa - nakłady inwestycyjne na zadania w latach 2014-2018.
14. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014.
15. Plan Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego.
16. Prognoza zmian w zakresie gospodarki odpadami (Szpadt, 2010 r.).
17. Plan Zarządzania Kryzysowego Gminy Laskowa.
18. Limanova Coworking – budowa Parku Przemysłowego – wstępne studium wykonalności.